

ਓ' ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਗ੍ਰੰਥ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾਮਰਥ ਗੁਰਮੁਖੀ

ਜਿਸਕੋ

ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਰਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ਼ਰਸਿੰਘਜੀ
ਕਾਂਸੀ ਵਾਲਿਓਂ ਨੇ ਰਚਕੇ
ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨਾ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ

ਛਪਵਾਇਆ

ਸੰਮਤ ਨਾਃ ਸਾਹੀ ੪੪੦

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਪ੍ਰੇਸ ਲਾਹੌਰ ਮੇਂ ਛਪਾ

काशीस्थानस्थनिर्मलस्वामिपाण्डितईश्वरसिंहसाधुः

मार्गशिर कृष्णद्वादशी सोमवार। संवत् १९६० विक्रमी

ਓਪਰਬ੍ਰਹਮ-ਟੇਨਮਃ

ਅਥ ਸੂਚੀਪਤ੍ਰੰ

- ੧ ਆਤਮ ਚੰਬ ਵਿਚਾਰ
- ੨ ਮੰਗਲ ਵਿਚਾਰ
- ੩ ਉਥਾਨਕਾ
- ੪ ਪੁਨਾ ਉਥਾਨਕਾ
- ੫ ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਉਥਾਨਕਾ
- ੬ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ
- ੭ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ
- ੮ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ
- ੯ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ
- ੧੦ ਤੁਖਤੂ ਨਿਆਇ ਉਤ੍ਰ
- ੧੧ ਪਦਸਕਤੀ ਵਿਚਾਰ
- ੧੨ ਸਾਵਦ ਵੇਧਵਿਚਾਰ
- ੧੩ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿਚਾਰ
- ੧੪ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਂਵਾਕ
- ੧੫ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੀਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ
- ੧੬ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰੂ ਅਭੇਦ
- ੧੭ ਭੇਦ ਘਟਤਿ ਬਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰ
- ੧੮ ਦੁਆਦਸ ਮਹਾਂ ਬਿਆਹਿਤੀ

- ੧੯ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਧਰਮ ਜਿਗਿਆਸ
 ੨੦ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਭੇਦ
 ੨੧ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਰੁਦ੍ਰ ਵਿਚਾਰ
 ੨੨ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਗਿਆਸਾ
 ੨੩ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਵਿਚਾਰ
 ੨੪ ਸਰਵ ਵਿਕਲਪ ਨਿਰਾਕਰਣ
 ੨੫ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮਾਇਆ ਵਿਭਾਗ
 ੨੬ ਵਿਵਾਦ ਨਿਰਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਯਿਹ ਉਕਤ ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰਕੀ ਰੀਤੀ ਲੇਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਮੰਤ੍ਰਮੇ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ । ਸੋਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਯਿਹ
 ਵਿਚਾਰ ਇਸਿ ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਜਿਸਿ ਜਿਸਿ ਅਸਥਾਨਮੇਂਹੈ ਸੋ
 ਉਂਹਾਂ ਸੁਖਮ ਵਿਤੀ ਕਰਕੇ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣਾ ਜਰੂਰਤਹੈ ।
 ਕਿਉਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇ ਏਕਏਕ ਅਖਰਕੇ
 ਜੁਦੇਜੁਦੇ ਅਨੇਕਹੀ ਪਦਹੈ । ਉਨਿਅਨੇਕ ਪਦੇਕੇ ਅਨੰਤਹੀ
 ਅਰਥਹੈਂ ਔਰ ਅਨੰਤਹੀ ਅਰਥੇਮੇ ਗਿਆਨਹੈ ਔਰਬਿਅੰਤ
 ਹੀ ਧਾਤੁਆਹੈ । ਬਿਅੰਤਹੀਂ ਪ੍ਰਤੇਹੈ । ਔਰ ਧਾਤੁ ਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇ
 ਅਰਥਭੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰੇਸੇਹੈ । ਇਸਿਲੀਏ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ
 ਮੰਤ੍ਰਮੇ ਵਿਚਾਰਾਵਿਤੀਨਿਰੋਧ ਕਰਕੇਹੀ ਕਰਣਾਯਥਾਵਥਹੈ ।
 ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸੂਚੀਪਤ੍ਰੇ ਸਮਾਪਤੰ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਵਕਾਸੀ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰਸਿੰਘਜੀ ਨਿਰਮਲ
ਸੁਆਮੀ ਕਰਤਿਕ ਇਸਰ੍ਹੰਬਕਾ ਵਤਾਂਤ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ
ਪੌਖਮਾਸ ਸੁਕਲਪਖ ਸਪਤਮੀ ਤਿਥੀ ਐਤਵਾਰਦਿਨ ਸੰਮਤ
ਉਂਨੀਸੌ ਪਚਾਸਮੇਂ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਰੂਪ ਭਾਖਾਕੇ ਵੀਚ ਤਥਾ
ਗੁਰਮੁਖੀ ਭਾਖਾਕੇਵੀਚ । ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਕ ।
ਜਿਹ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨਾਇਆਹੈ । ਸੋ ਈਹਾ ਇਸਰ੍ਹੰਬਕੇਵੀਚ
ਹਮਾਰੇ ਸਿਸਿ ਪੰਡਿਤਿ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣਸਿੰਘਜੀਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ
ਸੋ ਉਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਜੋ ਸੰਸੇ ਵਿਪਰਜੇਹੈ ਅਸੰਭਾਵਨਾ
ਹੈ ਸੋਉਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ । ਵਾਹਿਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਸਿਧਾਂਤ
ਵਿਚਾਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣ
ਵੇਦਾਂਤ । ਇਨ ਤੀਨੋਂਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲੇਕਰ । ਸੋ ਇਸੀ
ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ । ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ । ਇਸ
ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਚਾਰੋਂ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ । ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥ
ਗਿਆਨ । ਜਿਹਪਾਰੋਂ ਪੰਜਸੌ ਦਰਜੇਮੇਂਹੈਂ ਸੋ ਹਮਨੇ ਅਪਣੇ
ਬਨਾਏ ਹੁਏ ਉਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਕੀ ਰਚਨਾ ਨਿਵੰਧਨ ਕਰੀ
ਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਵਧੀਕੇ ਬਲ ਕੀ ਬਹੁਤ
ਜਰੂਰਿਤਹੈ । ਸੋ ਈਹਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆਕੇ ਵੀਚ ਬਹੁਤ
ਸੁਗਮ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਲਿਖਾਹੈ ਤਵਭੀ ਫਲਤ ਅਰਥ
ਬਹੁਤ ਕਠਨਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ

(੨)

ਵਿਦਿਆਕਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ । ਸੁਆਲ ਵਾਲੇਕੋ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ
ਅਰਥ ਏਕਭੀ ਨਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਰਹਾ ਸੋਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ
ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਣੇਸੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਓਂਕਾਰਕੇ ਅਰਥੋਂ ਜੈਸੇ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਜਾਰੋਂ ਅਰਥ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇਹੈ
ਜਿਸ ਕਿਸੀਨੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਕਹੀ ਕਿਸੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਅਰਥ
ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ
ਹਮਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਹੀ ਅਰਥ ਲਿਖਿਆਹੈ । ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ
ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੀ ਵਿਆਖਿਆ
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਭਾਖਾ ਗੁਰਮੁਖੀਭਾਖਾ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਹੈ ॥

ਇਤੀਸ਼ੀ ਆਤਮਗ੍ਰੰਥਵਤਾਂਤਨਿਵੇਦਨੰਸਮਾਪਤੰ॥੧॥ਇਤਸ੍ਰੀ

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

੧ ਓਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਭਿਓ ਨਮਃ ॥

੧ ਓਂ ਸਤਿਗੁਰੂਪ੍ਰਸਾਦ ॥

੧ ਓਂ ਸਤਿਨਾਮਕਰਤਾਪੁਰੂਖ । ਅਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਰਥ
ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਗ੍ਰੰਥਃ ਪ੍ਰਾਰਭਿਤੇ । ਵੇਃ ਪਗ ਲਗਾ ਯਿਹ ਕਾਬਾ
ਫਿਰਾ ਚਰਿਤ ਅਜਾਬਾ ਜਾਹਿ ਦੁਖਹਰਹੈ ਸਦਸੁਖਕਰੇ
ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹ ॥ ੧ ॥ ਸਿੰਘ ਗੁਵਿੰਦ ਦਨਿੰਦਸਮ
ਸੁਧ ਵਿਰਾਟ ਸਮਾਨ ॥ ਚਰਾਚਰੀ ਸਭ ਸਿਸਿਟਮੇਂ
ਦੇਸਵਸਤੁਕਲਹਾਨ ॥ ੨ ॥ ਸੋਃ ਕਰੁਣਾ ਸਿੰਧ ਅਪਾਰ
ਕਾਲੁ ਸੁਤ ਕਲਗੀਸਧਰ ॥ ਮਾਇਆ ਛਲ ਬਲ ਛੀਨ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਵਿਘਨਹਰ ॥ ੩ ॥ ਦੇਸ ਦੁਆਬੇ ਬਾਜ਼ੀਆਂ

ਨਗਰ ਮਾਹਿ ਤਪੋ ਨਿਧਿ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਾਧੂ ਹਰ ਪ੍ਰਤੀ
 ਈਸ਼ੁਰ ਹਰ ਨਤਸਿਧਿ ॥ ੪ ॥ ਪੰਡਿਤ ਈਸ਼ੁਰ ਹਰਸੁਵਰ
 ਸੰਤਨਿਰਮਲੇ ਆਹਿ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਰਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ
 ਕੀਨੀ ਤਾਹਿ ॥ ੫ ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਹਿਲੇ ਰਚੀ ਕਾਸੀ ਵਾਸੀ
 ਹੋਇ । ਅਵਸੰਤਨਕੀ ਇਛਿਹਿਤ ਗੁਰੂਮੁਖ ਰਚਿਹੈ ਸੋਇ ॥
 ੬ ॥ ਅਵਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਈਹਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਿਚਾਰ
 ਨਪਸਟ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਮੰਗਲ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਇਸਿ
 ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਨਮਸਕਾਰ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਕੀਆ ਹੈ । ਐਰ ਜੋ
 ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸਠੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਇਸਿਟਿਗੁਰੂਹੈ ॥ ਉਸਿਕੇ
 ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਆਤਮ ਵੇਧ ਜੁਗਤ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ
 ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੀਂ ਹੈ ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧ
 ਪ੍ਰਭ ਭੇਦਨ ਭਾਈ । ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ।
 ਐਰ ਇਸਿ ਉਪਕ੍ਰਮ ਕੋ ਲੇਕਰ ਕੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਅੰਤ
 ਉਪਸੰਘਾਰਮੇਂ ਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ
 ਹੀਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਮੰਗਲ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੨ ॥

ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਅਵ ਇਸ ਅਸਥਲ ਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ ਯਦ
 ਕਿਚਿਤ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥

ਤਥਾਹੀ ॥ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜੋਕਿ ਪੂਰਵਦੇਸਕੀ ਰਾਜਧਾਨੀ
 ਕੇ ਨਿਵਾਸੀ ਕਿਸੀ ਰਾਜਾਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆਥਾ ਜੋਕਿ ਹਮ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰੂਜੀ ਕੇ ਮਤਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਉਪਦੇਸ ਲੀਆ ਚਾਹਤੇਹੈ ਪਰੰਤੂ
 ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਕੋਈ ਭੀ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਤੀਤ
 ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ । ਐਰ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵ
 ਬਾਵਨ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਯਿਹ ਸਭੀ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਐਸੀ ਉਸ
 ਰਾਜਾਕੀ ਵਿਪ੍ਰੀਤ ਭਾਵਨਾ ਦੂਰ ਕਰਟੇ ਵਾਖਤੇ । ਸਮਾਨਰੀਤੀ
 ਸੋ ਐਰ ਵਿਸੇਸ ਰੀਤੀਸੇ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋ ਈਹਾਂ ਸਮਾਨ ਰੂਪ
 ਕਰਕੇ ਉਸ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀਪ੍ਰਥਮ ਉਥਾਨਕਾਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਮਾਲੂਮ
 ਹੋ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਂਕਾ ਪਾਂਚਮਾਂ ਸ਼ਿਰ
 ਸ਼ਿਵਜੀਨੇ ਕਾਟ ਦੀਆਥਾ ਸੋ ਮਹੀਮਨ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਲਿਖਾ
 ਹੈ । ਐਰ ਸ਼ਿਵਕਾ ਲਿੰਗ ਵਿਸ਼ਨਜੀ ਨੇ ਕਾਟਕੇ ਗਿਆਰਾਂ
 ਟੁਕੜੇ ਕਰਦੀਆ ਥਾ ਐਰ ਵਿਸ਼ਨਕੇ ਭ੍ਰਿਗੂਨੇ ਲਾਤ ਮਾਰੀ
 ਥੀ ਐਰ ਬਾਵਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਥਾ ਰਾਮਨੌਮੀਕੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਕਾ
 ਜਨਮ ਹੂਆਥਾ ਐਰ ਭਾਦੋਂਕੀ ਅਸਟਮੀਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀਕਾ
 ਜਨਮ ਹੂਆਥਾ । ਜੋ ਇਸਲੀਏ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇਯਿਹ
 ਉਕਤਛੇ ਅਰਥ ਨਹੀਹੈ ਐਰ ਜਿਸਕਾ ਜਨਮ ਨਹੀ ਜਾਤ
 ਨਹੀ ਕੁਲ ਨਹੀ ਐਰ ਮਰਣ ਨਹੀਕਾਟਾ ਨਹੀ ਮਾਰਾ ਨਹੀ
 ਇਨ ਪਾਂਚ ਦੋਖੋਂਸੇ । ਜੋ ਰਹਿਤਹੈ ਸੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ
 ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਯਿਹ ਸਮਾਨਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ

ਅਰਥਮੇਂ ਵਿਚਾਰਹੈ। ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਮਾਨਰੂਪ ਉਥਾਨਕਾ
 ਕੇ ਪ੍ਰਸਨਕੋ ਲੇਕੁਰ ਸਮਾਨਸੇਹੀ ਰਾਜਾਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਉਤ੍ਰ ਦੀਆਹੈ। ਇਤੀਸੀ ਉਥਾਨਕਾ ਸਮਾਨ
 ਪ੍ਰਸਨਮੇਂ। ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਸਮਾਨ ਅਰਥ ਉਤ੍ਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ
 ॥ ੩ ॥

੧ ਓ ਪਰਬਹੁ-ਟੇਨਮਃ ॥

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਵਿਚਾਰਕੀ ਉਥਾਨਕਾਕੋ ਵਿਸੇਸਰੂਪ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ
 ਹੈਂ। ਤਥਾਹੀ। ਸੋ ਮਾਲੂਮਹੋ ਸਭੀ ਮਤੋਂਮੇਂ ਪਰਸਪਰ
 ਜੀਵੇਂਕਾ ਵਿਵਾਦਹੈ। ਮਤ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਵਤਾ ਉਪਾਸਕਉਪਾਸਨਾ
 ਇਨ ਪਾਚੇਂਕੇ ਵੀਚ ॥੫॥ ਸੋਸਭੀ ਪੁਰਖ ਪਰਸ ਪਰ ਕਥਨ
 ਕਰਤੇਹੈ। ਜੇਕਿ ਹਮਾਰੇ ਮਤਕੇ ਯਿਹ ਪਾਚੇਂ ਯਥਾਰਥ ਹੈ
 ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਨੇ ਯਿਹਆਪਪਾਚੇਬਨਾਏਹੈ। ਐਰਮਤੋਂਕੇਯਿਹਪਾਚੇ
 ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਨੇ ਨਿਹੀ ਬਨਾਏਹੈ। ਐਸੇਹੀ ਸਭੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇ
 ਹੈ। ਸੋਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਮਤੋਂਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਸੇਂ ਵਿਵਾਦਹੈ। ਸੋਯਿਹ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਆਗੇ
 ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਗੇ। ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਬਾਰਾਂਹੀ
 ਮਤਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਮਤਭੇਦ ਕਰਕੇ ਹਰੇਕ ਮਤਮੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤ
 ਪਾਚਪਾਚਹੈ ਸੋਇਸ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਟੇਸੇਂ ਬਾਰਾਂ
 ਹੀ ਮਤੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਬਾਰਾਂ ਪੰਜੇ ਸਾਠਹੈ ਸੋ ਜਵ ਇਸ ਸਾਠ
 ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਵਾਦਕੇ ਵੀਚਮੇਂ। ਯਿਹ ਪੁਰੁਖ ਉਰਥ ਰਹੇਹੈ

ਪਰਸਪਰ । ਤਵਤੋ ਸਰਵ ਪੁਰੁਖੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਅਵਿਦਿਆ
 ਮੇਂਹੀ ਫਸੇ ਰਹਿਣੇਂਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀਹੈ । ਮ੍ਰਿਤੂਸੇਂ ਛੂਟਣੇ ਕਾ
 ਉਪਾਇ ਕੋਈ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ ਐਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ
 ਜਾਣਨਾਤੇ ਸਭੀ ਮਤੋਂਸੇਂ ਦੂਰਹੀ ਰਹਿਗਿਆਹੈ । ਸੋਇਸਲੀਏ
 ਵਧੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਸਿਓਂਕੇ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਣਕੀ ਜਰੂਰਤਹੈ
 ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮਤੋਂਕੇ ਵਿਵਾਦਨੇ ਗੁਪਤ ਕਰ ਰਖਾਹੈ
 ਸੋਐਸਾਵਿਚਾਰ ਕਰਣਾ ਯਥਾਦਥਹੈਜਿਸਵਿਚਾਰਕੇਕਰਣੇਸੇਂ
 ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਤਮ ਵੇਧਕੇ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਸਕੇ । ਤਵ ਤੋ ਸਭੀ ਮਤੋਂਕਾ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ
 ਵਿਵਾਦ ਦੂਰ ਹੋਜਾਵੇਗਾ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਦੁਤੀਆ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੪ ॥

੧ ਓਂਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਵਉਕਤ ਅਵਿਦਿਆ ਵੰਧਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ
 ਪ੍ਰਮਾਤਮਵੇਧਕਾ ਉਪਾਇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ
 । ਜੇਕਰਕੇ ਸਭੀ ਪੁਰੁਖ ਅਪਣੇ ਅਪਣੇ ਮਤੋਂਕੇ
 ਪ੍ਰਸਤਕੋਂਕੇ ਮੁਤਾਵਕ ਬਹੁਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂਕੇ ।
 ਬਹੁਤੇਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮਾਨਲੇਮੇਂਗੇ ਤਵਤੋ ਸਰਵਪੁਰੁਖੋਂਕੋ
 ਏਕਹੀ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਮਾਨ ਲੈਣਾਹੀਂ ਜਥਾਰਥਹੈ ਸੋ ਜਿਸਿ
 ਕਿਸੀ ਏਕਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਸਭੀ ਦੇਵਤੇ ਹੋਸਕਤੇਹੈਂ ॥
 ਵੇਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਯਥਾਰਥ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ਸੋ ਨਿਆਇ
 ਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਵੇਹ ਏਕਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਅਨੇਕ

ਦੇਵਤਿਓਂਕਾ ਵਾਚਕ ਹੋ ਸਕਤਾਹੈ ਜੈਸੇਕਿ ਅੰਗਰੇਜੀ
 ਫਾਰਸੀਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਅੰਗਰ ਸਰਫਨੈਸੇ ਲਫਜ਼ੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਸਹੀ
 ਹੋਤੇਹੈ ਐਸੇਹੀ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾਹੀ ਅਰਥ ਸਭੀ ਦੇਵਤੇ
 ਹੋਨਾ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਅਥਵਾ । ਸਰਵ ਅਵਤਾਰ ਅੰਗਰ
 ਦੇਵਤਿਓਂਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਏਕ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋ
 ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਭੀ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਵਾਦ
 ਦੂਰਹੋਜਾਤੇਹੈ ਪਰੰਤੂ ਤਵਭੀ ਸਰਵ ਪੁਰੁਖੋਂਕੇ ਮਨਕਾ
 ਭੇਦ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਾਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਭੀ ਕਥਨ ਕਰੇਂਗੇ
 ਜੇਕਿ ਹਮਾਰਾ ਦੇਵਤਾਹੈ ਸੋ ਵੇਹੀ ਸਭੀ ਅੰਗਰ ਦੇਵਤਿਆਂਕੀ
 ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਤਵਤੇ ਸਰਵਹੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ
 ਕਥਨ ਕਰੇਂਗੇ ਤਵਭੀ ਫਿਰਿ ਉਕਤ ਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵਿਵਾਦ
 ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਾਹੈ । ਇਸਿਲੀਏ ਪ੍ਰਥਮ ਵਿਚਾਰ
 ਪਖਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ॥ ਅਨੇਕ ਦੇਵਤਿਆਂਕਾ ਵਾਚਕ
 ਏਕ ਮੰਤ੍ਰਹੀ ਸਾਠ ਵਿਵਾਦਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਨਾ
 ਯਥਾਰਥਹੈ । ਸੋ ਇਸਿ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਰੂਪ
 ਜਬਾਨਹੈ ਸੋ ਉਸਕੇ ਵੀਚਰੇਂ ਜੋ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੀ
 । ਬਿਆਖਿਆ ॥ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ । ਯਿਹ
 ਗ੍ਰੰਥਹੈ ਸੋ ਉਸਿਮੇਂ ਯਿਹ ਸਭੀ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ
 ਹੈ ਸੋ ਵੇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਈਹਾਂ ਗੁਰੂਮੁਖੀ ਭਾਖਾਮੇਂ ਭੀ
 ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ । ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ । ਇਸਿ
 ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਈਹਾਂ ਬਾਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਬਾਰਾ ਅਰਥ ਇਕਤਾਲੀ

(੮)

ਅਖਰ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ ।
ਸਕਤੀ ਸੂਰਜ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨ ਛਿਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਰਾਟ
ਤਤੁਮਸੀ ਮਹਾਂਕਾਲ ਅਥਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ॥
ਅਥਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ॥ ੧੨ ॥

ਜਿਹ ਬਾਰਾਂਮੰਤ੍ਰਹੈਂ ਇਨ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰੋਂਕੇ ਵੀਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕੀ
ਰੀਤੀਸੇਂ ਇਕਤਾਲੀ ਅਰਹੈਂ ਸੋ ਇਨਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂਕੇ ਅਰਥ
ਬਾਰਾਂਹੀ ਦੇਵਤਾਹੈਂ ਸੋਇਨ ਬਾਰਾਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ । ਬਾਰਾਂ
ਪੰਜੇਸਾਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ । ਪਰਸਪਰ ਉਪਾਸਕੋਂਕਾ । ਨਿਊਂਨ
ਅਧਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਵਿਵਾਦਹੈਂ । ਸੋਇਸ ਸਾਠ
ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ । ਵਿਵਾਦਕੋ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕਤਾਲੀ
ਅਖਰਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂਕੇ ਆਸਥਾਨਮੇਂ ਚਾਰ ਅਖਰਕਾ ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਜਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠ ਜਥਾਰਥਹੈ । ਸੋਵੇਹ ਬਾਰਾਂ
ਦੇਵਤੇ ਰੂਪ ਅਰਥ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾਹੀ ਨਿਆਇ
ਬਿਆਕਰਣ ਵੇਦਾਂਤ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀ
ਸਪਸਟਹੈ । ਸੋਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ
ਕਾਸਕ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆਕਾ
ਅਵਲੋਕਨ ਜਰੂਰ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਸੋ ਉਸੀ ਰੀਥਕੀ
ਜੋ ਹਮਾਰੀ ਬਨਾਈ ਹੂਈ ਬਿਆਖਿਆਹੈ । ਵੇਹੀ ਜਿਹ
ਹਮਨੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈ ॥ ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਨੰਤ ਅਰਥਹੈਂ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਤ੍ਰੀਤੀਆ ਉਥਾਨਕਾ ਵਿਚਾਰਃ ॥੫॥

(੯)

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਥਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਤੇ । ਪੂਰਵ ਪਖੀਕਾ ਕਥਨ
ਹੈ ਜੋ ਪਦ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣ ਕਰਕੇ ਯਥਾਰਥ ਸਿਧਿ
ਹੋਤੇਹੈ ਉਨ ਪਦੋਂ ਕੇ ਵੀਚਮੇਂਹੀ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ
ਗਿਆਨ ਯਿਹ ਪਾਓ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਤੇਹੈ ਤਵਹੀ ਉਸ ਪਦਕੋ
ਅਰਥ ਵਾਲਾ ਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸੋਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਰਾਮ ਇਸ
ਦੋ ਅਖਰਕੇ ਪਦਮੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤਪਾਓਂ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ ।
ਸੋਇਸੀ ਲੀਏ ਰਾਮ।ਇਤਿਆਈ ਸਵਦੋਕੋਪਦਕਹਿਤੇਹੈ ।
ਇਸ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਾਰਾਇਣ ਵਾਸਦੇਵ ਇਨਚਾਰਚਾਰ
ਅਖਰੋਂ ਵਾਲੇ ਪਦਮੇਂ ਉਕਤ ਪਾਓਂ ਬੀਸ ਬੀਸ ਕਾਇਦੇ
ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਚਾਰ ਅਖਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਧਾਤੂ
ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਯਿਹ ਪਾਓਹੀ ਨਹੀਹੈ ਸੋਇਸੀ
ਵਾਸਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਰਰਥਕਹੈ ਯਿਹਿ ਪੂਰਵ
ਪਖੀਕੀ ਆਸੰਕਾਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਆਗੇ ਉਤ੍ਰ ਪਖਮੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ
ਕੇ ਵੀਚ ਪੂਰਵ ਪਖੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵੇਦ ਬਿਆਕਰਣ ਨਿਆਇ
ਵੇਦਾਂਤ ਇਨ ਚਾਰੋਂਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਦੋਸ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਕੇ
ਵਾਸਤੇਉਤ੍ਰਦੀਏ ਜਾਵੇਂਗੇ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਃ ॥ ੬॥

ੴ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰਃ । ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਦਿਤੇ । ਅਥ ਪੂਰਵ
ਪਖੀਕਾ ਕਥਨਹੈ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਚਾਰਹੀ ਅਖਰੋਂ

ਕਾ ਨਿਯਮ ਕਿਉਂ ਹੈ । ਤੀਨ ਅਖਰ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਕਿਉਂ
 ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਪਾਂਚ ਅਖਰ ਇਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਵੀਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈਂ । ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਕੋਈ ਐਸਾ
 ਯਥਾਰਥ ਉਤ੍ਰ ਦੇਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉਤ੍ਰਕੇ ਦੇਨੇਸੇਂ ।
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਨਿਯਮਸੇਂ ਚਾਰਹੀ ਅਖਰ ਬਨੇ
 ਰਹੇਂ । ਤੀਨ ਅਖਰਕੀ ਪਾਂਚ ਅਖਰਕੀ ਆਸੰਕਾ ਨਿਵਾਰਣ
 ਹੋਜਾਵੇ । ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾਕਾ ਕਥਨਹੈ ।
 ਸੋਇਨ ਦੂਖਣੋਂਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ
 ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂਗੇ ਉਤ੍ਰ ਰੰਥਕੇ ਵੀਚਸੇਂ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਦੁਤੀਆ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਃ ॥ ੭ ॥

੧ ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ।

ਅਵ ਇਸ ਪਖਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ
 ਪੂਰਵਪਖੀਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨੇਂ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ । ਸੋ
 ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਉਸਕੇ ਕਹਿਤੇਹੈ । ਜਿਸ ਉਤ੍ਰਕੇ ਦੇਨੇਸੇਂ
 ਪੂਰਵ ਪਖੀ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖੰਡਿਨ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ ॥ ਸੋ ਮਾਲੂਮ
 ਹੋਵੇ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵ ਪਖੀਨੇਂ ਕਥਨਕੀਆ
 ਥਾ ਜੋਕਿ ਯਿਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਖਾਹੈ । ਸੋਇਸਕਾ ਉਤ੍ਰ
 ਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ । ਜੋਕਿ ਜਿਭਨੀ ਪੂਰਖ ਮਾਤ੍ਰ
 ਕੀ ਬਨਾਈ ਵਿਦਿਆਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਭਾਖਾਹੀਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ
 ਕੁਛ ਮੁਖਸੇਂ ਬੋਲਾਜਾਤਾਹੈ ਉਸ ਭਾਖਣਕਾ ਨਾਮ ਭਾ । ਹੈ

ਸੋਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਮਨੁਖ ਅਵਤਾਰ ਦੇਵਤੇ ਦਾਨੇ
ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਵਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵ ਜੋਕੁਛ ਮੁਖਸੇਂ ਬੋਲਤੇਹੈਂ । ਸੋ ਸਭੀ
ਭਾਖਾਹੀਹੈ । ਜੇਕਰਕੇ ਵਾਦੀ ਕਥਨ ਕਰੇ ਜੋਕਿ ਈਸ਼ੁਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ
ਹੀ ਬੋਲਤਾਹੈ । ਤਵ ਈਸ਼ੁਰ ਵਿਦਿਆ ਬਿਨਾਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ
ਕਿਉਕਿ ਈਸ਼ੁਰਕੀ ਵਿਦਿਆ ਵੇਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂਹੀਹੈ
ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਹੀ ਸਦਾ ਬੋਲਤਾਹੈ ਐਰ ਕੋਈਭੀ
ਬੋਲੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਹੀ ਬੋਲਤਾਹੈ । ਐਰ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈਂ
ਸੋ ਈਸ਼ੁਰਕੇ ਰਚੇ ਹੁਏ ਨਹੀਹੈਂ । ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਲੀਏ
ਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਉਤ੍ਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ
ਕੋ ਸਭੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਹੋਤੀਆਂਹੈ ॥ ਜੀਵੋਂਕੋ
ਨਹੀ ਹੋਤੀਆਂਹੈ ਸੋ ਜੀਵ ਬੀਸੋਂਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੀ ਵਿਦਿਆਕੋ
ਜਾਣਤੇਹੈਂ ਐਰ ਨਵੀਨ ਬਹੁਤ ਸੀਆਂਬਿਦਿਆ ਕੋ ਰਚਤੇਭੀ
ਹੈ । ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਟੇਸੇ ।
ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾਹੈ । ਕੇਵਲ ਏਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ
ਵਿਦਿਆਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਅਲਪਭੁਛ ਗਿਆਨ
ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਜੀਵ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੁਆਹੈ । ਜੇਕਰਕੇ ਉਕਤਸਰਵ
ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਿਓਂਕੇ ਅੰਦਰਮੇਂਹੀ ਈਸ਼ੁਰਹੈਂ ਤਵਤੇ
ਅਰਜੁਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀਨੇ ਚੀਤਾ ਕਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼
ਕਰਾਹੈ । ਜੋਕਿ ਹੇ ਅਰਜਨ ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਭੀਪ੍ਰਾਣੀਓਂਕੇ
ਧਾਰਣਵਾਲੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਹਿਰਿਦੇਕੇ ਅੰਦਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾਹੈ
ਇਸਿ ਕਥਨ ਕਰਟੇ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੁਆ ਹੈ ਜੋ ਸਰਵ

ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ ਹੈ ॥ ਇਨਿ ਸਰਬ
 ਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ॥ ਦੂਸਰਾ ਵਿਚਾਰ
 ॥ ਜੋ ਬਾਦੀਕਾ ਕਥਨ ਹੈ । ਭਾਖਾ ਈਸ਼ੁਰਕੀ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀ
 ਹੈ ਸੋ ਬਾਦੀਕਾ ਕਥਨ ਅਸੰਗਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ । ਵਾਦੀ ਕੋ
 ਭਾਖਾ ਇਸਿ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਗਿਆਨ ਨਹੀ ਹੈ । ਭਾਖਾ
 ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ਐਰ ਸਭੀ ਵਿਦਿਆ ਜੋ ਹੈ
 ਭਾਖਾ ਅਰਥ ਸਰੂਪ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ॥ ਵੀਚ ਮੇਂ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ ।
 ਸੋਈ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈ ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾਕਾ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ
 ਐਸੇ ਹੀ । ਅੰਗਰੇਜੀ ਫਾਰਸੀ । ਕਰਨਾਟੀ । ਦਖਣੀ । ਯਿਹ
 ਸਭੀ । ਭਾਖਾ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ । ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ ।
 ਸੋਈ ਕਹਿਤੇ ਹੈ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ । ਦਖਣੀ ਭਾਖਾ ।
 ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਖਾ । ਫਾਰਸੀ ਭਾਖਾ । ਕਰਨਾਟੀ ਭਾਖਾ । ਇਸ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ । ਐਸੇ ਵਿਸੇਖਣਾ ਵਾਲੀ ਕੇ । ਭਾਖਾ ਵਿਦਿਆ ਕਹਾ
 ਜਾਤਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰੇਂ ਸੇਂ ।
 ਵਾਦੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ । ਨਿਰਾਕਰਣ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ
 ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਵੀਚ ਮੇਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਆਸੰਕਾ ਨਹੀ ਹੈ । ਸਾਖਿਆਤ
 । ਈਸ਼ੁਰ ਕੇ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਾ ਹੁਆ । ਵਾਹਗੁਰੂ ।
 ਯਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਭਾਖਾਕਾ
 ਵਿਚਾਰ ਹੈ । ਸੋ ਯਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦ ਗੰਗਾ ਪਦ ਜੈਸੇ ਜੋਗ ਰੂਪ
 ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਹੈ । ਜੋਗ ਉਸਕੋ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਦਕੇ
 ਸਭੀ ਅਖਰ ਐਰ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਕੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ

ਪ੍ਰਤੇਕੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਅਰਥ ਦਿਖਲਾਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਫਿਰ ਅਪਨੇ
 ਅਰਥਕੋ ਕਹੇਂ । ਰੂੜ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਜਿਸਪਦਕੇ
 ਸਭੀ ਅਖਰ ਮਿਲ ਕਰਕੇ ਅਰਥਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸਰੀਤੀ
 ਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਿਹਪਦ ਜੋਗਰੂੜਹੈ ਇਨ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰਦੇਨੋ
 ਪਖੇਂਮੇਂ ਜਿਹ ਵਿਚਾਰ ਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ
 ਪਦਮੇਂ ਵਾਹ ਇਸ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸੰਸਾਰਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਰਹਾ
 ਜੇ ਜੀਵਹੈ ਆਤਮਾਕੋ ਵੇਧਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਕਹਾਜਾਤਾ
 ਹੈ । ਗੁਰੂ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਤਾ ਸਿਸਕੋ ਉਪਦੇਸ਼
 ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈਂ । ਅਵਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਪਖੇਂਮੇਂ
 ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪਦ ਅਰਥ ਇਨਦੋਨੋਂ ਵਿਚਾਰੇਕੋ
 ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਵਾਹ ਇਸਮੇਂ । ਤੀਨਪਦ । ਤੀਨਅਰਥਹੈ ।
 ਗੁਰੂ । ਇਸ ਏਕ ਦੇਸਮੇਂ । ਤੀਨਪਦ । ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ ।
 ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ ਚਾਰ ਅਖਰਕੇ । ਸਮੁਦਾਇਕੇ ਵੀਚਮੇਂ
 ਫਿਰ ਤੀਨ ਪਦ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ । ਇਸ ਰੀਤੀਸੇਂ ਇਨਪ੍ਰਤੀ
 ਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਦੋਨੋ ਪਖੇਂਮੇਂ । ਕ੍ਰਮਸੇਂ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ।
 ਪਦ ਅਰਥ ਦੋਨੋਹੀਂ । ਆਠਾਰਾ । ਆਠਾਰਾ । ਕਹੇਜਾਤੇਹੈਂ
 ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ । ਲੇਕਰਕੇ । ਪਹਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ
 ਉਤ੍ਰ । ਪਖਕੇਵੀਚ । ਦੋ ਧਾਤੂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੇਹੈਂ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਇਸ
 ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਇਸੀਤਰਾਸੇਂ । ਇਸਪਖਕੇ । ਵੀਚਮੇਂਭੀ ।
 ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇਂ। ਦੋਧਾਤੂ ਦੇਪ੍ਰਤੇਹੈਂ। ਦੋਨੋਂਪਖੇਂਕੇਮਿਲਾ
 ਕਰਕੇ ਆਠ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਆਠੋਂਕੇ ਆਠਹੀ ਅਰਥਹੈ । ਮਿਲ

ਕਰਕੇ ਸਭੀਸੈਲਾ ਭੈਏਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ । ਲੇਕਰਕੇ ।
 ਇਨਦੋਨੋਂ ਪਖੋਂਕੇਵੀਚ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ । ਧਾਤੂ
 ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ । ਬਵੰਜਾਹੈਂ । ਅਗਿਆਨੀ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ
 ਇਨਮੇਸੇ ਏਕਭੀ । ਨਜਰਨਹੀ ਆਤਾਣਾ । ਇਸ ਰੀਤੀਸੇ
 ਵਾਦੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕੈਮੁਤਕਦਿਖਿਲਾਕਰਕੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇ
 ਬਵੰਜਾਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਿਆਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ
 ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ । ਸਿਸਾਕੇ ਪਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਾਨੇ
 ਵਾਲਾ । ਗਿਆਨਵਾਨ । ਗੁਰੂਹੈ । ਯਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਮੰਤ੍ਰਕੇ ।
 ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ । ਇਨਚਾਰੋਂਮੇਂ । ਸਾਵਦ ਵੇਧ
 ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ । ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨੰ ।

ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰਪਖੇ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੮ ॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਵਦੁਤੀਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੋ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਕਰਕੇ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦਸੇ ਖੰਡਨ ਕਰਤੇਹੈ ਸੋ ਹੇ ਵਾਦੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ
 ਤੁਮਕੋ ਜੈਸੇ ਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਤੁਮਾਰੇ ਏਕ
 ਦੋਸਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਤੁਮਾਰੇ ਮਤਕੇ ਵੀਚ ਅਠਾਹਟ
 ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦੋਸਹੈ ਸੋਈ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ । ਵੇਦਕਾਲ
 ਦੇਵ ਮੋਖ ਪਦਾਰਥ ਧਰਮਪਾਦ ਓਂਮਾਤ੍ਰਾ ਤਦਅਰਥ ਅੰਤਾ-
 ਕਰਣ ਵਿਰਤੀ ਵਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮ ਇਕ ਆਵਸਥਾ । ਬਾਣੀ

ਖਾਟੀ ਦੁਗ ॥ ੧੭ ॥ ਯਿਹ ਸਤਾਰਾਂ ਏਕਸ਼ੀਹੈ ਸੋ ਜੈਸੇ
 ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਨਚਾਰ ਅਖਰਕੀ ਏਕ ਏਕਸ਼ੀਮੇਂ ਵਾਈਕਾ
 ਪ੍ਰਸਨਥਾ । ਜੋਕਿ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਤੀਨ ਅਖਰ ਕਿਉ
 ਨਹੀਹੈਂ । ਐਰ ਪਾਂਚ ਅਖਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਹੈਂ । ਏਰ ਅਖਰ
 ਕਾ ਨਿਯਮ ਕਿਉ ਰਖਿਆਹੈ । ਸੋ ਯਿਹੀ ਪ੍ਰਸਨ ਸਤਾਰਾਂ
 ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਗਲਮੇਂ ਪਛਾਹੈ । ਸੋਇਨਸਤਾਰਾਂ
 ਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਉਤ੍ਰਵਾਈਸੇਂ ਕੁਛਨਾ ਬਨੇਗਾ । ਸੋਇਖਲਾਤੇਹੈਂ
 ਤਥਾਹੀ । ਵੇਦਤੀਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਹੈ ਪਾਂਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਹੈਇਸ
 ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਲੇਕਰਕੇ ਐਰ ਸੋਲਾਂ ਪ੍ਰਸਨ ਜਾਣਲੈਣੇ ਐਰਭੀ
 ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ ॥ ਉਤਪਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਪਰਲੈਂ ਦਿਨਰਾਤ ।
 ਇਨਚਾਰੋਂਕੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇ । ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਛਿਵ ਸੂਰਯ
 ਯਿਹ ਚਾਰੇਂ ਤੀਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਹੈ । ਪਾਂਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਹੈ । ਐਸੇ
 ਹੀ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਪ੍ਰਸਨ ਐਰ ਭੀ ਜਾਣ ਲੈਣੇ ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
 ਪੂਰਵਪਖ ਕਰਣੇਵਾਲੇਕੋ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਸਤਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਸੇ ਦੀਆ ਗਿਆਹੈ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਕੋਈ
 ਭੀ ਦੋਖ ਨ ਪਹੁਚਾ ॥

ਇਤੀਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤੀਵੰਦੀ ਦੁਤੀਆ ਉਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰਃ ॥ ੯ ॥

੧ ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮ ॥

ਅਵ ਨਵੀਨ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਦੋਖੋਂਕੀ ।
 ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚਸੇ ਨਿਵਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ

(੧੬)

ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਟੇ ਵਾਲਾ ਕਹਿਤਾਹੈ । ਪ੍ਰਸਨ ਖੰਡਨ ਯਥਾਰਥ
ਉਤ੍ਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚਾਰਕੇ । ਅੰਗੀਕਾਰ
ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਸਿਧਾਂਤੀ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ।
ਵਾਈ ਤੁਖਤੂ ਨਿਆਇ ਪਖਮੇਂ ਵਿਚਾਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵੇਦਿਸਿਟਾਂਤੋ ਕਰਕੇ ॥ ਤਥਾਹੀ । ਹੇ ਪੂਰਵਪਖੀ
ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ । ਕਰਮੇਂਕੀ ਵਿਧੀਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਯਵਪੁਤ੍ਰ
ਬਾਰਾਂ ਦਿਨੋਂ ਕਾ ਹੋਵੇ ਤਵ ਪੁਤ੍ਰਕਾ ਸੰਕੇਤਕ ਨਾਮਰਖੇ ਪੁਤ੍ਰਕੇ
ਜਾਦਕਰਟੇਕੇ ਵਾਸਤੇ । ਦੂਸਰਾ ਦਿਸਿਟਾਂਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਬਹੁਤ
ਸੇ ਵੁਧੀਵਾਲਿਓਂਨੇਂ ਕਥਨ ਕਰਾਹੈ ਜਗਤਕੀ ਰਚਨਾਂ ਜਵ
ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਨੇ ਚਾਰ ਖਾਟੀ ਬਨਾਈਥੀ ਤਵ ਹਜਾਰ ਫਨ
ਵਾਲਾ ਸੇਸਨਾਗ ਅੰਡਜ ਸਿਸਟੀਕੀ ਰਚਨਾਂਸੇਂ ਪੈਦਾ ਕੀਆ
ਥਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵਕੇ ਸਾਥ ਤਵਸੇਂਹੀ ਸੇਸਨਾਗ
ਹਜਾਰਨਾਮ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਨਮਾਂ ਨਮਾਂ ਨਿਤਿਲੇਤਾਹੈ
ਜੈਸੇ ਬਾਰਮੇਂ ਦਿਨਿਕੇ ਵੀਚਰਮੇਂ ਬੁਲਾਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ
ਰਖਿਆਥਾ ਸੋ ਸੇਸਨਾਗਕੇ ਪਦਮੇਂ ਬਰਸੇਂਕੇ ਉਚਾਰਣ
ਕਰੇ ਹੁਏ ਲਖੋਂ ਕਹੋੜੇ ਪਦਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮਹੈਂ ਐਸੇ
ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮਾਕੇ ਤੁਛ ਵੁਧੀ ਅਲਪਗਿਜੀਵ ਏਕ
ਮੁਖਵਾਲਾ ਨਹੀ ਗਿਟਿਸਕਤਾ ਵੇਹ ਕਿਤੇ ਕਿ ਨਾਮਹੈਂ ਵੇਦ
ਪੁਰਾਣਸਾਸਤ੍ਰ ਬਨਾਨੇਵਾਲੇ ਅੰਗਿਸਿ ਵਾਯੂ ਅਗਨੀ ਸੂਰਜ
ਬਿਆਸ ਕਣਾਦ ਰੋਤਮ ਇਤਿਆਦੀ ਸਭੀ ਮਨੁਸ਼ੋਂਕੇ
ਅਵਤਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਇਤਿਆਸਦੀ ਭੀਹੈ ਯਿਹਸਭੀ

ਸੇਸਨਾਗਨੇ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਾਮ ਰਖੇਹੈ ਉਨਿਏਕ ਮਹੀਨੇਕੇ
 ਜਾਂ ਬਰਸ ਦਿਨੋਂਕੇ ਨਾਮਾਂਕੇ ਗਿਣਨੇ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਕੋਈ
 ਅਵਤਾਰਭੀ ਸੋ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂਮੇ ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਕੇਨਾਮ
 ਲਿਖਣੇਸੇਂ ਰਹਿਗਏਹੈਂ । ਸੋਵਿਚਾਰ ਇਕਪ੍ਰਦਰਸਨਰੀਤੀਸੇਂ
 ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਠਾਕੁਰ ਵਿਸ਼ਨਕਾ ਨਾਮਹੈ । ਵੀਨੁਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ
 ਕਾ ਨਾਮਹੈ ਰੰਗ ਮਦਾਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਾ ਨਾਮਹੈ । ਗੋਦਾਦਾਧਿਕਾਕਾ
 ਨਾਮਹੈ ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਚਾਸਰੀਤੀਸੇਂ ਬਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾ
 ਵਾਚਕ ਮੰਤ੍ਰਹੈ । ਸੋਯਿਹ ਸਭੀ ਨਾਮ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂਮੇਂ ਨਹੀ ਹੈ
 ਲਿਖਣੇਵਾਲੇ ਭੂਲ ਗਏਹੈਂ ਲਿਖਣਾਂ ਭੂਲ ਜਾਣੇਸੇਂਭੀ ਉਕਤ
 ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਸਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਕੇ ਨਾਮ ਯਥਾਰਥਹੈਂ । ਜੋ ਵਾਦੀ
 ਕੀ ਆਸੰਕਾਥੀ ਕਿਸੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤਨਹੀਹੈ
 ਸੋ ਇਸ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਤਰਦੀਏ ਗਏਹੈਂ । ਇਸ
 ਪਖਮੇ ਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਯਿਹ ਪਦ ਯੋਗਰੂਪਹੈ । ਬਿਆਪਕ
 ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੀਚਮੇ । ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ
 ਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਖਮੇਭੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤਰਮੇਂ ।
 ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ । ਯਿਹ ਪਾਂਚੇ ਛਬੀਭੇਦਸੇਂਹੈ॥
 ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਦੀਤੁਖਤੂਨਿਆਇ ਪਖ ਸਮਾਪਤ: ॥ ੧੦ ॥

ੴ ਓਪਰਬਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਨ ਚਾਰੇ ਅਖਰੇਕੇ ਵੀਚਮੇਂ । ਪੰਚਸੈਪ੍ਰਕਾਰ
 ਸੇ । ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ । ਇਨਕੇ ਨਿਰੂਪਣ

ਪਰਕਾਰਕ ਵਾਸਤੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਕੇ ਅਰਥਮੇ ਛਾਵਦ ਵੋਧਕੀ
 ਪ੍ਰਸਿਧੀਕੇ ਲੀਏ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਛਕਤੀਕੇ ਸਰੂਪੋਂਕਾ
 ਸਪਸਟ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਸੁਧ
 ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੀਚਮੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ ਅਚਿੰਤ ਸਕਤੀ
 ਹੈ । ਸੋਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ । ਪੂਰਵ ਉਥਾਨਕਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ
 ਮੇ । ਪ੍ਰਕਾਰਭੇਦਮੇ ਬਾਰਾਂ ਭੇਦੋ ਕਰਕੇ । ਮੰਤ੍ਰ ਐਰ ਅਰਥਕਾ
 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਆਏਹੈ । ਉਸੀਕਾਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ
 ਸੁਧਬ੍ਰਹਮ ੧ ਚੇਤਨਸਕਤੀ ੨ ਸੂਰਯ ੩ ਬ੍ਰਹਮ ੪ ਵਿਸ਼ਨ ੫
 । ਸ਼ਿਵ ॥ ੬ ॥ ਵਿਰਾਟ ॥ ੭ ॥ ਮਹਾਂਕਾਲ ॥ ੮ ॥ ਇਨਿ ।
 ਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਸਾਥ । ਗੁਰੂ ਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ । ਅਭੇਦਹੈ
 । ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਾਥ । ਸਾਖੀ ਸਰੂਪਤਾ ਕਰਕੇ । ਏਕ ਰੂਪਹੈ
 ਐਰ ਸਾਤ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਦੇਵਤਾਕੇ ਸਾਥ ॥ ਯਥਾਯੋਗ
 ਅਭੇਦਹੈ । ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ । ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਤਾਕਤ
 । ਮਾਇਆ ਕਾ ਨਾਮ ਸਕਤੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ । ਐਰ ਜੈਸੇ ।
 ਮਨੁਖੋਂ ਕੀ ਤਾਕਤ ਜੋਰਕੇ ਸਕਤੀ ਕਹਤੇਹੈ ਐਸੇਹੀ
 ਵਰਣੋਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਕਿ । ਏਕ ਅਖਰ ਹੋਵੇ ।
 ਜਾਂ ਦੋਹੋਮੇਂ । ਜਾਂਤੀਨਚਾਰਹੋਮੇਂ । ਉਸਿਕੇ ਪਦ ਕਹਤੇਹੈ
 ਉਸਿਪਦਕੀ ਤਾਕਤ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਰਤੀਹੈ । ਸੋ ਪਦੋਂਕੀ ।
 ਵਿਰਤੀਕੇ ਬਹੁਤ ਭੇਦਹੈ । ਉਸਿ ਵਿਰਤੀਕਾ ਨਾਮ । ਅਚਿੰਤ
 ਸਕਤੀਹੈ ॥ ੧ ॥ ਕੇਵਲ ਸਕਤੀਹੈ ॥ ੨ ॥ ਲੁਪਤਾਹੈ ॥ ੩ ॥
 ਬਿਜਨਾਹੈ ॥ ੪ ॥ ਧੁਨੀਹੈ ॥ ੫ ॥ ਅਵਰੋਦਹੈ ॥ ੬ ॥

(੧੯)

ਇਨਿਛੇਓ ਕਰਕੇ । ਸਭੀ ਵਿਦਿਆਮੇਂ । ਵਰਣ
ਪਦ ਵਾਕ ਇਨਿ ਸਭੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀਏ ਜਾਤੇਹੈਂ ॥ ਐਸੇਹੀ ।
ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਜੋਹੈਂ ॥ ਮਤੁਪ ॥ ੧ ॥ ਅਚ ॥ ੨ ॥
ਅਧਿਆਹਾਰ ॥ ੩ ॥ ਆਵਿਰਤੀ ॥ ੪ ॥ ਅਨੁਵਿਰਤੀ ॥ ੫ ॥
ਇਨਿਪਾਂਚਕਰਕੇਭੀ ॥ ਕੀਏ ਜਾਤੇਹੈਂ ॥ ਸੋਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ
ਲੇਕਰਕੇ । ਗਿਆਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਉਕਤਵਿਚਾਰਸੇ ॥
ਗੋਪਦਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਕੇ ਦਿਖਲਾ ਕਰਕੇ । ਆਗੇ ਇਸਿ
ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੇ ॥ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕੇ
ਵਾਸਤੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ ਪਦਕੀ ਸਕਤੀਕੇ ਸਰੂਪੋਂਕਾ
ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੇ ਸਕਤੀ
ਵਾਦ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਰਕੇ । ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਆ ਜਾਤਾਹੈ ।
ਸੋ ਜੈਸੇ ਘਟ ਪਦਕਾ ਅਰਥ । ਘਟਕੀ ਬਿਅਕਤੀਹੈਂ ।
ਘਟਤੁ ਜਾਤੀਹੈ । ਔਰ ਇਨਿ ਦੋਨੋਕਾ ਸੰਵੰਧਹੈ । ਸੋ ਏਕ
ਘਟ ਪਦ ਕਰਕੇ । ਬਿਅਕਤੀ ਜਾਤੀ ਸੰਵੰਧ । ਇਨਿ ਤੀਨੋਂ
ਕਾ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾਹੈ । ਤੀਨੋਂਕਾ ਨਾਮਹੀ । ਘਟ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ।
ਐਸੇਹੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਪਦਕੀ ਸਕਤੀਕਾ ਆਕਾਰ
ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਆਸਚਰਯ ॥ ੧ ॥ ਔਤਰਿਸਟ ॥ ੨ ॥ ਗੁਰੂ
ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਭਿਨ ॥ ੩ ॥ ਇਨਤੀਨੋ ਧਰਮੋਂ ਕਰਕੇ ।
ਯੁਕਤ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ । ਤੀਨੋਂਹੀ ਧਰਮੋਂ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ ।
ਆਤਮਾਕੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ । ਸੋ ਐਸੇ
ਅਰਥੋਂਕੇ ਵੇਧ ਕਰਾਨੇਵਾਲੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਤਾਕਤ

ਰੂਪ ਸਕਤੀਹੈ ਸੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪਦ ਕਰਕੇ । ਪੂਰਵ ਕਣਨ ਕੀਏ
ਹੁਏ ਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰਹੈ ਉਨਿਆਠੋਂ ਅਰਥੋਂ
ਕੇ ਵੀਚਮੇਂ । ਵੇਧਕਰਾਨੇਵਾਲੀ ਵਾਹਰੁਰੂ ਪਦਕੀ । ਤਾਕਤ
ਸਕਤੀਹੈ । ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥਮੇਭੀ ਇਸ ਪਦਕੀ ਉਕਤ
ਰੀਤੀਮੇਂ ਵੇਸੇਹੀ ਸਕਤੀਹੈ । ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦ ਕਰਕੇ । ਤੀਨ
ਅਰਥਕੇ ਵੀਚਮੇਂਭੀ ਵਾਹਰੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ ਅਰਥਕੇ
ਵੀਚਮੇਂ ਵੇਧਕੇ ਕਰਾਨੇ ਵਾਲੀ ਸਕਤੀਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ।
ਵਾਹਰੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਥਾਰਾਂ ਅਰਥਹੈਂ । ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਯਿਹ
ਵਿਚਾਰਹੈ । ਸੋਵਿਚਾਰ ਯਿਹਹੈ । ਜੈਏ ਹਰੀ ਇਸ ਪਦਕੇ
ਅਰਥ ਅਨੇਕਹੈ ਸਕਤੀਕੇ ਭੇਦਸੇਂ ਅਰਥ ਗਿਆਨਮੇਂ ਭੇਦ
ਹੋਤਾਹੈ । ਜੈਸੇਹੀ ਵਾਹਰੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਬਿਵਸਥਾ ॥
ਇਤੀਸ਼ੀ ਵਾਰਿਰੁਰਪਦ ਸਕਤੀ ਵਿਚਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ॥੧੧॥

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਵ ਪਦ ਸਕਤੀ ਵਿਚਾਰਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ
ਇਸ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਵਿਖੇ ਸਾਵਦ ਵੇਧਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ
ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ ਪਦਕੀ । ਸਕਤੀ
ਕੇ ਭੇਦੋਂਕਰਕੇ । ਵਾਹਿਰੁਰੂ ਕੇ ਅਰਥਮੇਂ । ਅਠਤਾਲੀ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ । ਸਾਵਦ ਵੇਧਹੈ । ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ।
ਪੂਰਵਕੇ ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਮੇਂ ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਲੈਣਾ । ਜੈਸੇਕਿ ।
ਉਕਤ ਆਠ ਅਰਥਕੇ ਸਾਥ । ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ।

। ਅਤੇ ਦਹੈ । ਆਸਚਰਯਤ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟਤ ਅਭੇਦਤੁ । ਜਿਹ
 ਤੀਨਰੁਣਹੈਂ । ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋਪ੍ਰੇਸ਼ਰਕਾ ਸਰੂਪਹੈਉਸੀ
 ਸਰੂਪਮੇਂ ਔਰ ਰੁਰੂਮੇਂ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣ ਯਥਾਰਥਹੈਂ । ਆਠੋਂ
 ਅਰਥੋਂਮੇਂ ਰੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ । ਆਠਹੀ ਵਿਸੇਸ਼ਹੈ ।
 ਫਿਰ ਆਠ ਅਰਥ । ਵਿਸੇਖਣਹੈ ਰੁਰੂ ਰੂਪ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ
 ਹੈ । ਅਵਿਦਿਆਕੇ ਵੰਧਨਸੇ ਵਿਨਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸਮੇਂ ਜਿਹ
 ਬਿਵਸਥਾਹੈ । ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨਕਾ । ਸਰੂਪ
 ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ । ਆਸਚਰਯ ਸਰੂਪ ਰੁਰੂ ॥ ੧ ॥ ਆਸਯ
 ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੨ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਸਰੂਪਰੁਰੂ ॥ ੩ ॥
 ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੪ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟਰੁਰੂਸੇਂ ਅਭਿਨ
 ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੫ ॥ ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਬ੍ਰਹਮਸੇਂ ਅਭਿਨਰੁਰੂ ॥ ੬ ॥
 ਆਸਚਰਯ ਰੁਰੂਸੇਂ ਅਭਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ॥ ੭ ॥ ਆਸਚਰਯ
 ਬ੍ਰਹਮਸੇਂ ਅਭਿਨ ਰੁਰੂ ॥ ੮ ॥ ਜਿਹ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ॥
 ਬ੍ਰਹਮ ਰੁਰੂ ॥ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਸਰੂਪੋਂ ਮੇਂ ॥ ਪਰਸਪਰਹੈ ॥
 ਐਹੀ । ਸਕਤੀ ਸੂਰਯ ਵਿਰਾਟ ॥ ਮਹਾਕਾਲ ਵਿਸ਼ਨੂ
 ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਵ ॥ ੯ ॥ ਇਨਿਸਾਤੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਭੀ ।
 ਰੁਰੂ ਪਦਾਰਥਕਾ ਸਾਤੋਂਕੇਸਾਥ ਪਰਸਪਰ ਅਭੇਦ ਹੋਣੇ
 ਕਰਕੇ ਆਠ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ॥ ਵਿਸੇਖ ਵਿਸੇਖਣ ॥ ਇਨਿ
 ਦੋਨੋਂ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਲੋਕਰ । ਸਾਵਦ ਵੇਧਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ । ਜੈਸੇ
 ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਮੇ । ਆਸਚਰਯ । ਉਤਕ੍ਰਿਸਟ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ
 ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤੇ ਮੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦਿਖਲਾਈਹੈ ॥ ਇਸੀ

ਰੀਤੀਸੇ ਯਿਹ ਸਭੀ ਬਿਵਸਥਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨ ਵਿਚਾਰਃ ॥

ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੇ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੨ ॥

ਓ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਲੇਨਮਃ ॥

ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੋਕਿ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੇ ਨਵੀਨ ਵਿਚਾਰ
ਨਿਰੂਪਣਕੇ ਵਾਸਤੇ । ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਿਚਾਰ ਪਖਕਾ । ਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰੇ ਅੰਦਰ ਜੋ ਇਕ ਦੇਸ ਵਾਹ
ਪਦਹੈ ਸੋਯਿਹ ਪਦ ਇਥ ਪ੍ਰਭੇ ਵਾਲੀ ਵਾਹੀ ਧਾਤੂਕਾ ਬਿਆ
ਕਰਣ ਕਰਕੇ ਬਨਜਾਤਾਹੈ । ਸੋਇਸ ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ।
ਅਸਤੁਤੀ ਕਰਣੇਕੇ ਯੋਗ ਆਤਮਾਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਕਰਣੇ
ਵਾਲੇ ਗੁਰੂਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ । ਅਥਵਾ । ਵਾਹ ਇਸਪਦਕਾ ।
ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਆਤਮਾਹੀ । ਯਥਾਰਥ ਅਰਥਹੈ ਗੁਰੂ
ਇਸ ਪਦ ਕੇਭੀ । ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਜੋ ਦੋਨੋ ਅਰਥਹੈ
ਵੇਹੀ ਅਰਥ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਇਨਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂ
ਕਾ ਆਪਸਮੇਂ ਕਰਮ ਧਾਰਿਆ ਸਮਾਸ ਹੋਨੇਸੇ । ਬਿਆ-
ਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਏਕਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਯਿਹਪਦ ਬਨ
ਜਾਤਾਹੈ । ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ । ਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ । ਇਸ
ਵਿਚਾਰਕੇ ਵੀਚਮੇਂ । ਫਾਰਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ । ਇਨਦੋਨੋਂਕੇ ਸਟਛਨੈ
ਗ੍ਰੰਥਰਕਾ ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਭੀ । ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਕਰਲੈਣਾ ਸੋਇਸ ਵਾਹ
ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੇ ਪਦ ਅਰਥੋਂਕਾ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਹੈ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਤੀ

ਵੰਦੀ ਉਤ੍ਰ ਤੁਖਤੁ ਨਿਆਇ । ਇਨਤੀਨੋ ਪਏਕੇ ਵੀਚ
 ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਆਏਹੈ । ਆਗੇ ਉਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂਭੀ ਨਿਰੁਪਣ
 ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਈਹਾਂ ਤੁਖਤੁ ਨਿਆਇ । ਵਿਚਾਰ ਪਖਕੇ
 ਵੀਚਮੈ ਸਾਵਦ ਗਿਆਨਕੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ
 ਵਿਵਸਥਾ ਸਭੀ ਪੂਰਵਕੀ ਰੀਤੀ ਜੈਸੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀ ਵਿਚਾਰ
 ਲੈਣੀ । ਈਹਾਂ ਸੰਤੁਸਟੀ ਵਿਚਾਰਮੇਂ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥ ਵੀਚ ਸਾਵਦ ਵੇਧ ਇਖਲਾਤੇ ਹੈ
 । ਤਥਾਹੀ । ਆਤਮਾਕੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ।
 ਸੋ ਅਸਤੁਤੀ ਕਰਣੇਕੇ ਯੋਗਹੈ ॥ ਐਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਸਤੁਤੀ
 ਕਰਣੇ ਕੇ ਯੋਗਹੈ ॥ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਅਰਥਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਾਵਦਵੇਧਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਸੰਤੁਸਟੀਵਿਚਾਰਃ ॥ ੧੩ ॥

ਓ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਵ ਇਸ ਪਖਮੇ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਜਿਹ ਮਹਾ ਵਾਕ ਜਿਸਿ
 ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸਟਾਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ
 ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਸੋ ਜੈਸੇ ਉਦਿਆਲਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣਨੇ ਅਪਣੇ
 ਬੇਟੇ । ਸ੍ਰੋਤਕੇਤੂ । ਇਸਿਨਾਮ ਵਾਲੇਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਤਤੁਮਸੀ
 ਜਿਹ ਵਾਕ ਚਾਰ ਅਖਰੇਕਾ ਨੰਬਾਰ । ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਥਾ ।
 ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਵਾਲੇ ਪੁਰੁਖੇ
 ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਚਾਰ ਅਖਰੇਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਜਿਹ ਮਹਾਂਵਾਕ ਮੰਤ੍ਰ

ਦੋਨੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀਦਸੋਗੁਰੂ ਜੀਨੇ
 ਆਤਮਾਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ
 ਸਪਸਦ । ਕਰਤੇਹੈ । ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ । ਵਾਹਃ । ਯਿਹਤੁਅੰ ਪਦਹੈ ।
 ਇਸਿ ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਜਨਮ ਮਰਣ ਸੁਖ ਦੁਖ
 ਕਰਕੇ ਵੰਧਨਮੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵਆਤਮਾਹੈ । ਇਸਿ
 ਵਾਹਪਦਕੇ ਅਰਥ ਜੀਵਆਤਮਾਕੇ ॥ ਅੰਦਰਕੇ ਅਹੰਕਾਰ
 ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਿਟ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਅਸਮਦ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਹਤੇਹੈ
 । ਸੋ ਅਸਮਦਪਕਾ ਅਰਥਹੈ ਮੈਂ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਮੈ ਕਰਾਂਗਾ
 । ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿ ਪਦਕੇ ਅਰਥ ਕੋ । ਜਸਮਦ
 ਪਦਕਾਭੀ ਅਰਥ ਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ਸੋ ਜੋ ਬਾਹਰ ॥ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ
 ਕੀ । ਵਿਰਿਤੀਕਾ ॥ ਵਿਖੇ ਪਦਾਰਥਹੈ । ਯਿਹਿ ਮੇਰੇ
 ਭੂਮੀਧਨ ਇਤਿਆਈ ਸਭੀਹੈ ਇਨਿਕੋ ਜੁਸਮਦ ਇਸਿ
 ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਹਾਜਾਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਜੋ ਯਿਹ
 ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਅਰਥ । ਵਾਹਗੁਰੂ ।
 ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਏਕਦੇਸ਼ । ਵਾਹਃ । ਇਸ ਪਦਕਾਹੀ । ਅਰਥ
 ਯਥਾਰਥਹੈ । ਸੋਇਸ ਰੀਤੀਸੇ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ
 ਕੇ । ਵਾਹਃ । ਇਸ ਪਦਕੇ । ਤੁਅੰ ਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿ
 ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ । ਵਾਹਃ । ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਜੀਵਹੈ । ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ
 । ਵਾਹਃ । ਇਸ ਪਦਕੀ ਚੇਤਨ ਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਲਖਣਾਹੈ । ਇਸ
 ਅਸਥਾਨਮੇਂ । ਗੁਰੂ । ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਹੈ
 ਚੇਤਨਿ ਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਗੁਰੂ ਪਦਕੀ ਲਖਣਾਹੈ । ਵਾਹਗੁਰੂਮੇ ਅਸੀ

ਪਦਕਾ ਸ੍ਵਣ ਨਹੀਹੈ । ਸੋ ਅਸੀ ਯਿਹਕ੍ਰਿਆ ਪਦਹੈ ।
 ਸੋਕ੍ਰਿਆ ਪਦ । ਦੋਨੋ ਪਦੇਕੇ ਦੋਨੋ ਅਰਥੋਕਾ ਅਭੇਦ ਵੇਧਨ
 ਕਰਤਾਹੈ । ਹਰੇਕ ਰੰਥਕੇ ਵੀਚਰੇ ਨਿਯਮਹੈ ਕ੍ਰਿਆਕਾ
 ਅਧਿਆਹਾਰ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋ ਇਸਿਲੀਏ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ
 ਮਹਾਂਵਾਕਕੇ ਵੀਚਰੇ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਉਪਰਸੇ ਅਧਿਆਹਾਰ
 ਹੋਤਾਹੈ । ਅਸੀ । ਕ੍ਰਿਆਹੈ । ਸੋ ਅਸੀ ਕ੍ਰਿਆ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ।
 ਦੋਨੋ ਵਿਧੀਓ ਕਰਕੇ । ਅਸਤੀਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਸਤਾਮਾਤ੍ਰ
 ਕਾ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਰਰਕੇ । ਵੇਦਨ ਕਰਤੀਹੈ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣ
 ਮੇ । ਚਿਦਾਭਾਸ ਮਿਥਿਆਹੈ । ਸਾਖੀਸਰੂਪ ਚੇਤਨਮੇ ਰਾਗ
 ਦੋਖਕੀ ਵਾਸਨਾਕਾ ਤੀਨੋ ਕਾਲਮੇ ਕਵੀਭੀ ਸੰਵਿਧ ਨਹੀਹੈ ।
 ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਅਰਥ
 ਸਾਖੀਚੇਤਨ ਬਿਆਪਕਚੇਤਨਹੈ ਇਨਿ ਦੋਨੋਅਰਥੋਕਾ
 ਅਸੀਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਨੇ ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ ਇਨਿਨੋਦੋਂਪਦੋਂ
 ਕਰਕੇ ਅਭੇਦ ਕਥਨਕਰਾਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਰੇ ਬਕਾਰ
 ਵਕਾਰ ਇਨਿਦੋਨੋਅਖਰੋਂਵਾਲੇ ਪਾਠਯਥਾਰਥਹੈ ਜੋਕੁਛਕਾ॥
 ਵਿਦਿਆਗੁਰੂਮਤਕੀਮੇ ਨਿਸਿਚਾਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ
 ਕਰਣੇਵਾਲੇ ਪੁਰੁਖਹੈ ਉਨਿਕੇਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂਮਤਕਾ ਯਥਾਰਥ
 ਸਿਧਾਂਤਮਿਲਿਤਾਹੈ ਕਿਉਕਿ ਜੋਵਿਚਾਰ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇਪਦ-
 ਅਰਥਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਚੋਕਾਵਦਸਾਸਤ੍ਰਮੇਲਿਖਾਹੈ ॥
 ਸੋਸਭੀਵਿਚਾਰ ਦੋਨੋਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀਮੇ ਲਿਖਾਹੈ ॥
 ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀ ਸ੍ਰੁਤੇਪ੍ਰਮਾਣਹੈ ॥

ਇਤੀਸ਼ੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮਹਾਵਾਕ ਬਿਆਖਿਆ ਸਮਾਪਤਃ॥੧੩॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਇਸਿਪਖਮੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ
ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਪੂਰਵਪਖੀਕੀ ਆਸੰਕਾਕੇ ਉਤ੍ਰਕੇਵਾਸਤੇ
ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇ ਵਿਭਾਗੋਂਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈਂ ਅਵਲਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਾਪਦਕਾ ਵਿਚਾਰਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈਂ । ਬਕਾਰ ਵਕਾਰ ਇਨਿਦੋਨੋਂਪਾਠੋਂਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ
ਕਰਕੇ ॥ ਤਥਾਹੀ ਜੈਸੇਕਿਬਸਤ੍ਰ ਬਣਨੇਂਕੇਵੀਚਮੇਂ ਸੂਤਕਾ
ਤਾਣਾਪੇਟਾਹੋਤਾਹੈ॥ਜੈਸੇਹੀ ਸਵਦ ਪਦਵਾਕਮੇਂਭੀ ਵਿਚਾਰਹੈ
ਜੈਸੇਅੰਦਰ ਸਰੀਰਕੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਅਸਥਾਨਜੋ ਰਚੇਹੂਏਹੈ
ਅਪਣੇ ਗਿਆਨ ਇਛਾਕ੍ਰਿਤੀ ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਰਕੇ ਉਨਿ
ਅਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਅਨੇਕਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੇ ਪਦਵਾਕਸਵਦ ਪੈਦਾਹੋਤੇਹੈਂ
ਇਨਿਤੀਨੋਂਕੇਪ੍ਰਤੀ ਈਸ਼ਰਕੇ ਗਿਆਨ ਇਛਾ ਕ੍ਰਿਤੀ
ਜਿਹਿਤੀਨੋਂ ਤਾਣਾਪੇਟਾਹੈ । ਇਸਿਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ
ਸਤਿਨਾਮ ਜਿਹਿਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਰਕੇ ਰਚੇਹੂਏ ਮੰਤ੍ਰਹੈਂ ।
ਇਸਿਵਾਸਤੇ ਇਨਿਮੰਤ੍ਰੋਂਮੇਂ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਪਦਾਰਥ
ਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਓਂਕੀ ॥ ਬਿਵਸਥਾ ਸਮੀਚੀਨਹੈ ।
ਜਿਹ ਈਸ਼ਰ ਕੁਦਰਤਿਸੇਂ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀਦਸਗੁਰੂਜੀਕਾ
ਦੋਨੋਂਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧਹੀਹੈ ॥ ਅਵ
ਜੀਵੋਂਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੀਵੋਂਨੇਜੈਸੇ ਵੇਦਾਂਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ

ਕੇਵੀਚਮੇ ਜੈਸੇਮੰਤ੍ਰ ਕਥਨਕਰੇਹੈ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਓਸੇਆਦਲੇ
 ਕਰਕੇ ਵੇਹੀਵਿਚਾਰ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇਂਭੀ ਨਿਰੂਪਣ
 ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਵਸਨਿਵਾਸੇ ਬਸ ਆਛਾਦਨੇ ਜਿਹਦੇਧਾਤੂਹੈ
 ਇਨਿਦੇਨੇਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਹਗੁਰੂ ਵਕਾਰ ਬਕਾਰ ਇਨ
 ਦੇਨੇ ਅਖਰੋਂਵਾਲਾ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪਾਠਬਨਜਾਤਾਹੈ ਔਰਭੀ
 ਇਨਦੇਨੇ ਅਖਰੋਂਵਾਲੀ ਬਹੁਤਧਾਤੂਹੈ ਸੋਇਸਵਿਚਾਰਕੇ
 ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਃ ਇਸਪਦਕਾ
 ਔਰ ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਵਾਗਤੀ
 ਗੰਧਨਿਓਇਸਕਾਵਿਚਾਰਜਿਹਹੈਵਾਇਸਧਾਤੂਕੇਚਾਰਅਰਥਹੈ
 ਗਿਆਨਗਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੂਚਨ ਇਸਧਾਤੂਸੇ ਪਰੇਪ੍ਰਤੇਹੋਤਾਹੈ
 ਬਿਆਕਰਣਕੀਰੀਤੀਕਰਕੇ ਉਸਿਪ੍ਰਤੇਕਾਅਰਥ ਜੋਕਹਿਤੇਹੈ
 ਉਸਿਅਰਥਕਾ ਸੰਵਿਧ ਧਾਤੂਕੇਚਾਰੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਾਥਹੈ ਧਾਤੂਕੇ
 ਅਰਥਕੇ ਸਵਦਕਾ ਤਾਂਣਾਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਪ੍ਰਤੇਕੇਅਰਥਕੇ ਸਵਦ
 ਕੀ ਸਿਧੀਕੇਵਾਸਤੇ ਪੇਟਾਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਸੋਦੇਨੇ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਮਿਲ
 ਜਾਣੇਸੇ ਪਦਬਨਾਕਰਕੇ ਅਰਥੋਂਕੇ ਪ੍ਰਗਟਕਰਤੇਹੈ ਇਸ
 ਰੀਤੀਸੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਵਾਃ ਜਿਹਪਦ ਸਿਧਿਹੈ ॥ ਚਾਰਇਸਿਕੇ
 ਉਕਤਅਰਥਹੈ ਜੀਵਸ੍ਰਿਟੀਮੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਵਾਃ ਇਸਿਅਖਰਕਾ ਜਿਹਵਿਚਾਰਹੈ ਇਸਿਆਦਕੇ ਅਖਰ
 ਮੇਂ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣ ਇਨਿਦੇਮਤਕੇ ਭੇਦਕਰਕੇ
 ਤੀਨਪਦਹੈ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਇਨਿਦੇਨੇਕੇ ਦੋਰੂਪਹੈ ਏਕ ਪ੍ਰਤੇਕਾ
 ਅਰਥਹੈ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇ ਵਾਇਸਿ ਅਰਥਮੇਂ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਸੇ' ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੈ ਪੂਰਵ ਪਖਕੇ ਕਰਟੇਵਾਲੇਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਆਦੀਵਾ
 ਇਸਿਅਰਥਮੇਂ ਏਕਭੀ ਪਦਅਰਥ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਥਾ
 ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਪਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਜੈਸੇਹੈ ਐਸੇਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਹਕਾਰ ਗੁਕਾਰ ਰੁਕਾਰ ਇਨਿਤੀਨੋਂ ਅਖਰੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ
 ਕਰਤੇਹੈਂ ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪੂਰਣਗਿਆਨ ਸਰੂਪਹੈ
 ਪੂਰਣਗਿਆਨ ਵਾਲਾਹੈ ਹਕਾਰ ਅਖਰਕਾ ਅਰਥ ਵਿਸੇਖ
 ਗਿਆਨਵਾਲਾਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਨਿਰਰੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ
 ਵਿਰਾਟਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮਨੇਸ਼ਠੀ ਬ੍ਰਹਮਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਖਰੋਂਕਾ
 ਪ੍ਰਸਿਧਿਅਰਥਹੈ ਜੈਉਕਤ ਵਾਪਦਕਾਅਰਥਹੈ ਐਸੇਹੀ
 ਹਿੰਦਧਾਤੂਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਹਕਾਰ
 ਪਦਕੀ ਸਿਧੀਹੈ ਧਾਤੂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਤੇ ਅਰਥ ਤੀਨਪਦਤੀਨ
 ਅਰਥਹੈਂ ਯਿਹਦਸਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਕਾਰ
 ਇਸਿਅਰਥਮੇਂਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁ ਪਦਕਾ
 ਵਿਚਾਰਹੈ ਤਥਾਹੀ ਗੁ ਧਾਤੂਕਾ ਅਰਥ ਅਗਿਆਨਕੀ
 ਨਿਵਿਰਤੀਹੈ ਗੁਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇਜੈ ਪ੍ਰਤੇਹੈਉਸ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ
 ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਕਰਟੇ ਵਾਲਾਹੈ। ਐਸੇ ਅਰਥੋਂਕੀ
 ਵਿਵਖਿਆਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਤੀਸਰਾ ਗੁ ਪਦ ਸਿਧੀਹੈ। ਇਸ
 ਗੁਪਦਮੇਂ। ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ। ਗੁਧਾਤੂ ੧ ਨਿਵਿਰਤੀ
 ਅਰਥ ੨ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ੩ ਅਗਿਆਨਕੀ। ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਰਟੇ
 ਵਾਲਾ। ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥਹੈ ੪। ਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀ
 ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁ ਸਵਦਮੇਂ ਏਕ ਪਦਹੈ ਟਿਆਇ ਰੀਤੀਸੇਂ

ਵੇਪਦਹੈ । ਵੇਨੋਂ ਮਤੋਂ ਮੇਂ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈ । ਇਸਿ ਉਕਤ
 ਰੀਤੀਸੇ । ਗੁ ਸਵਦਮੇਂ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ । ਐਸੇਹੀ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂ ਪਦਮੇਂ ਭੀ ਯਿਹੀ ਉਕਤ ਬਿਵਸਥਾਹੈ । ਰੂ ਧਾਤੂਕਾ
 ਸਵਦ ਸਫੇਟ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥਹੈ । ਪ੍ਰਤੋਕਾਭੀ ਇਸਿ ਅਸਥਲ
 ਮੇਂ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ ਅਰਥਹੈ ਸਫੇਟ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ
 ਚੇਤਨਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ । ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੋ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇ
 ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਫਲਿਤ ਅਰਥਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ
 । ਤਥਾਹੀ । ਸੋਮੰਤ੍ਰਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਯਿਹਹੈ । ਵਾਃ ਹਃ ਗੁਃ ਰੂਃ ॥
 ਇਨਿਕਾ ਅਰਥ । ਪੂਰਣ ਗਿਆਨਵਾਲਾ ਵਿਸੇਸ ਗਿਆਨ
 ਵਾਲਾ ਅਗਿਆਨਕੋ ਦੂਰ ਕਰਟੇਵਾਲਾ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ
 ਸਫੇਟ ਬ੍ਰਹਮਹੈ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਜੋ ਚਾਰਪਦਹੈ
 ਉਨਿਚਾਰੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਯਿਹ ਉਕਤਚਾਰ ਅਰਥਹੈ ।
 ਚਾਰੋਂਹੀ ਅਰਥੋਂਕਾ ਪਰਸਪਰ ਅਭੇਦ ਏਕ ਸਰੂਪਹੈ ।
 ਪੂਰਵਪੂਰਵ ਅਰਥਕਾ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕੇਵੀਚਮੇਂ
 ਅਨੁਏਹੈ ਚਾਰੋਂਪਦੋਂਕੇ ਆਪਸਮੇਂ ਕਰਮਧਾਰੇ ਤੀਨਸਮਾਸਹੈ
 ਤਵ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਏਕਪਦਬਨਿਗਿਆਹੈ ਸਾਵਦਗਿਆਨ
 ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰਮੰਤ੍ਰਮੇਂਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ ਸਮਾਨਪੂਰਣ ਗਿਆਨ
 ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਿਹੈ ਵਿਸੇਖਗਿਆਨਵਾਲਾ ਵਿਸੇਖਗਿਆਨ
 ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਹੈ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਿਤੀ ਕਰਟੇਵਾਲਾ
 ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵਿਰਿਤੀ ਕਰਟੇ ਵਾਲੇਸੇਂ ਅਭਿੰਨਹੈ ਸਾਖੀ
 ਸਰੂਪਸਫੇਟ ਵਿਰਤੀ ਪ੍ਰਤੀਫਲਿਤ ਬ੍ਰਹਮਚੇਤਨ ਯਿਹ

ਵਾਹਗੁਰੂ ਪਦਾਰਥਮੇਂ ਸਾਵਦਗਿਆਨਕਾ ਸਰੂਪਹੈ
 ਇਸਿਸਾਵਦਗਿਆਨਕੇ ਆਕਾਰਕੇਵੀਚ ਤੀਨਪਦੋਂਕਾਅਰਥ
 ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਖੇਖਟਹੈ ਰੂ ਪਦਕਾਅਰਥ ਸਭੀਅਰਥੋਂਕੀ
 ਆਪੇਖਿਆਸੇ' ਵਿਸੇਖਰੂਪਹੈ ਇਨਿਪਖਿਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਨਿਆਇਬਿਆਕਰਣਕੀ ਰੀਤੀਕਰਕੇ
 ਇਕੀਪਦਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਇਕੀਹੀ ਉਨਿਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥਹੈ
 ਸਕਤੀਮਤਪਦੇ ਵਿਭਗਤੀਤਿਛ ਅੰਤੋਪਦੇ ਇਨਿਦੋਨੋਂ
 ਭੇਦੋਂਕਰਕੇ ਏਕਕਮ ਚਾਲੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇ' ਵਿਭਗਤੀਕੇ ਸਰੂਪ
 ਕਰਕੇ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਤਿਓਂਕੇਭੇਦਹੈ ਉਨਿਕੇਵੀਚਸੇਂ ਏਕ
 ਕੋਈਕ ਜਿਸਿਸਵਦਕੇ ਅੰਤਮੇਂਹੋਰੇ ਉਸਿਸਮੁਦਾਇ ਸਰੂਪ
 ਸਵਦਕੇ ਪਦਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪੂਰਵਪਖੀਕੇ
 ਦੁਖਟੋਂਕੀਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਸੇਂ ਨਿਵਿਰਤੀਕਾ ਖਿਲਾਨਾਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀਹੈ
 ਪੂਰਵਪਖੀਨੇ ਕਥਨ ਕੀਆਥਾ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥਗਿਆਨ
 ਇਨਿਪਾਚਮੇਂਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਏਕਭੀਨਹੀਹੈ
 ਮੋਕੈਈਮੁਤਕ ਰੀਤੀਕੋਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਉਤ੍ਰਦੀਏਹੈਂ ਕੈਮੁ-
 ਤਕ ਉਸਿਕੋ ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਜਿਸਿਵਾਯੂਨੇਂ ਸੁਮੇਰਪਰਵਤ
 ਉਭਾਦੀਆਰੈਰੂਈਤੋਂ ਉਸਵਾਯੂਕੇ ਆਗੇ ਤੀਨਕਾਲਭੀ ਨਹੀਂ
 ਠਹਿਰ ਸਕਤੀ। ਐਸੇਹੀ ਦਾਰਸ਼ਟਾਤਮੇਂ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ ।
 ਜਿਸਿ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਏਕਅਰਥਭੀ ਨਜਰਨਹੀ ਆਤਾ
 ਰਹਾ। ਸੋਇਸਿ ਪਖਕੇ ਵੀਚ । ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਦੋਉਪਰ ਅਸੀ
 ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ । ਫਲਿਤਾ ਅਰਥ ਯਿਹਹੈ । ਇਸ

ਪਖਮੇਂ ਨਿਯਮ ਕਰਕੇ ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ
 ਯਿਹਿਪਾਰੇਂ ਬਿਆਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦੇਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵਮੇਂ
 ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦੀਏਹੈ ॥

ਇਤੀਸੀ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇ ਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੇ
 ਬਿਆਸੀ ਭੇਦ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ਅਲੰ ॥ ੧੪ ॥

੧ ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਥ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਸਨੂਸ਼ਿਵਗੁਰੂ ਅਭੇਦ ਪਖ ਵਿਰਚਿਤੇ ॥
 ਗੁਰੂਰਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੂਰਵਿਸਨੂ ਗੁਰੂਗੋਵਿੰਦ ਦੋਨੋਖੜੇ । ਬ੍ਰਹਮ
 ਗਿਆਨੀਆਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਾਨਕ ਸਾਧਪ੍ਰਭੂ ਭੇਦਨਭਾਈ
 ਯਿਹ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂਸੇਂ ਜੈਸੇਹੈ ।
 ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ
 ਇਸਿਪਦਕੇ ਦੇਭਾਗਹੈ ਇਸਿਲੀਏ ਵਾਇਸਿ ਪਦਵਿਚਾਰਮੇਂ
 ਬਿਵਸਥਾ ਯਿਹਹੈ ਵਸਧਾਤੂਕਾ ਅਰਥ ਸਰਵਕੇ ਵੀਚਮੇਂ
 ਪੂਰਣ ਹੋਕਰਕੇ ਬਸਣਾਹੈ ਉਸਿਧਾਤੂਕੋਪ੍ਰਤੇਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ
 ਭੀਕਹਿਤੇਹੈ ॥ ਸੋਉਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤੇਦੋਨੋਂਕਾ ਮਿਲਿਕਰਕੇ
 ਵਾਪਦ ਬਨਤਾਹੈ ਐਰਵਕਾਰਾਈ ਬਕਾਰਾਈ ਅਨੇਕ
 ਧਾਤੂਕਾ ਯਿਹ ਪਦ ਬਨਤਾਹੈ । ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ
 । ਸਰਵ ਨਿਵਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮ । ਐਰ ਧਾਤੂਕੇ ਬਕਾਰਾਈਕਾ
 ਬਾਪਦਜੈਹੈ ਇਸਿਕਾਅਰਥ ਅੰਤਰਬਾਹਰਨੀਚੇਉਪਰ ਸਰਬ
 ਕੋਆਛਾਦਨ ਕਰਟੇਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਵੇਵਧਾਤੂਕਾਭੀਜੋਮੰਤ੍ਰਮੇਂ
 ਵਾਪਦਹੈ ਇਸਕਾਭੀਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੀਹੈਬਸਤ੍ਰਕੇਸਦਿਸਆਤਾ

ਨਬਿਤਾਨਤੁਪਕਰਕੇ ॥ ਓਤਪੋਤਰਵਿਆਰੁਪਰੰਗ ਵਾਪਦਕੀ
 ਬਿਤਿਪਤੀਕਰਤੇਹੈ ਵਸਤੀਇਤੀਵਾਂ ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਵਾ ਪਦਕੀਸਿਧੀਹੈ ਹਰਤੀਇਤੀ ਹਃ ਰੰਤੀਇਤੀ ਹਃ ਇਸ
 ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹਕਾਰ ਇਸਿਪਦਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੈ ਇਨਦੋਨੇ
 ਪਦੋਂਕਾਸਮਸਾਸਹੋਏਕਰਕੇਮੰਤ੍ਰਮੇਂਵਹਪਦਬਨਜਾਤਾਹੈਫਿਰਿ
 ਵਹਪਦਸੇਂ ਅਣਪ੍ਰਤੇ ਹੋਏਸੇਂ ਵਾਹ ਯਿਹਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਰਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧਿਭੈਆਹੈ ਨਿਆਇ ਬਿਆਕਰਣਕੀ
 ਰੀਤੀਕਰਕੇ॥ਇਸਪਖਮੇਂਵਾਹਪਦਕੇ ਪਾਂਚਅਰਥਹੈਂ ਕ੍ਰਿਆਕੇ
 ਭੇਦਸੇਂ ਏਕਹੀਸਰੁਣਵਿਰਾਟ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਬਿਤੀ ਪ੍ਰਲੈ
 ਵਿਸਟੀ ਇਨਰਾਤਕੋ ਬਨਾਤਾਹੈ ਸੋਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਸਿਵ ਇੰਦ੍ਰ
 ਸੂਰਯ ਯਿਹਪਾਂਚੋਂ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਃ ਇਸ
 ਪਦਕੇਹੀਹੈਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿਪਦਕੇ
 ਬਿਆਪਕ ਉਕਤਪਾਂਚਅਰਥ ਵਿਰਾਟਕਾਹੀਸਰੁਪਹੈਂ ਐਸੇ
 ਵਿਰਾਟ ਸਰੁਪਮੇਂਹੀ ਲਖਆਕਾਸਾਂਆਕਾਸ ਯਿਹਗੁਰੂ-
 ਰੰਬਜੀਕੇਵੀਰ ਨਿਰੁਪਟਹੈ । ਗਗਨਮੇਂ ਬਾਲਰਵਚੰਦ
 ਦੀਪਕਬਨੇ ਯਿਹਭੀਕਬਨ ਉਕਤ ਵਿਛਾਰਮੇਂ ਯਥਾਰਥ
 ਸਮੰਨੁਤਿਹੈ । ਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ਰੰਬਮੇਂਭੀ । ਸਹਸ੍ਰਪਾਦ
 ਸਹਸ੍ਰਚਖੁ ਸਹਸ੍ਰਜਿਹਵਾ ਯਿਹ ਵਿਰਾਟਕਾਸਰੁਪਹੈ ।
 ਯਿਹੀਸਹਸ੍ਰਸੀਰਸਾ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ । ਇਸਿਪਦਕਾ
 ਅਰਥਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ । ਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਭੀ
 ਸਰੁਣ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ ਵਿਰਾਟਸਰੁਪਸੇਂ ਏਕਰੁਪ

ਹੋਨੇਕਰਕੇ । ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਆਠਾਰਾ
ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਪਦਹੈ । ਛਤੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪਦਅਰਥ ਗਿਆਨਕਾ
ਸਰੂਪਹੈ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਿਰਾਟਗੁਰੂਅਭੇਦਃ ॥ ੧੫ ॥

ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ

੧ ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਵਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਭੇਦ ਘਟਤਥਿਆਪਕ ਪਖਕਾ
ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਜੋਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥ
ਵਿਰਾਟ ਪਾਚ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਕਥਨਕੀਆਹੈ । ਉਸੀ ਭੇਦਸੇਂ
ਉਪਾਸਨਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਰਥਮੇਂ ਯਥਾਰਥਹੈ । ਇਸੀ
ਵਿਚਾਰਕੇ ਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈ । ਵਿਰਾਟ ਰੂਪਬ੍ਰਹਮਾ
ਸਰਵਅਸਥਾਨੇਂਮੇ ਵਿਆਪਕਹੋਕਰਕੇ ਏਕਖਿਣਮਾਤ੍ਰਮੇਂਹੀ
ਚਾਰੋਂਖਾਣੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੀਰਚਨਾਕੋਕਰਤਾਹੈ । ਐਸੇਹੀ ਵੇਹੀ
ਵਿਰਾਟਰੂਪ ਵਿਸ਼ਨੁਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਏਕਖਿਣਮਾਤ੍ਰਕੇਵੀਚ
ਸਤ੍ਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨਸਗੁਣ ਸਰੂਪਮੇਂ ਲਏਂਆਕਾਸੇਂਪਾਤਾਲੋਕੇ
ਚਾਰੋਂਖਾਣੀਕੀ ਪਾਲਨਾਕਰਤਾਹੈ । ਇਸਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
ਸਿਵਹੋਕਰਕੇ ਪਰਲੈ ਕਰਤਾਹੈ ਐਸੇਹੀਸੂਰਯਰੂਪ
ਕੁਦਰਤਕਰਕੇ ਇਨਰਾਤਕੇ ਭੇਦਕੇ ਬਨਾਕਰਕੇ
ਵਿਰਾਟਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਚਾਰੋਂਖਾਣੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੀ ਰਚਨਾਕੇ
ਸਤਾਏਕਰਕੇਧਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ ਵਰਖਾਸੇਂ ਆਦਲੇਕਰਸਭੀ
ਬਿਵਹਾਰੋਂਮੇਂ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਿਚਾਰਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕੇ
ਵੀਚਹੈ ਜਿਹਉਕਤਚਾਰਜੇ ਵਿਰਾਟਕੇਸਰੂਪਹੈ ਜਿਹੀਵਾਹਗੁਰੂ

ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸਮੀਚੀਨ ਅਰਥਹੈ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇ
 ਰੂਪ ਭ੍ਰਮਸੇਰਹਿਤ ਐਸੇ ਚਾਰਸਰੂਪ ਵਿਰਾਟਕੇਜੇਹੈਂ ਯਿਹੀ
 ਉਪਾਸਨਾਕਾਵਿਖੇਹੈ ਇਨਕਾਹੀ ਵਧੀਕਰਕੇ ਅੰਦਰਮੇਂ
 ਅਭਿਆਸ ਕਰਾਜਾਤਾਹੈ ਇਨਚਾਰੋਂ ਅਰਥੋਂਕੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸ
 ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥਸਰੂਪ ਭਗਵਾਨਕਹਿਤੇਹੈਂ ਛੇਭਗਵਾਲਾਹੋਨੇਸੇਂ
 ਸੋਛੇ ਭਗਯਿਹੈਂ ਉਤਪਤੀ ੧ ਇਸਥਿਤੀ ੨ ਸੰਘਾਰ ੩
 ਪ੍ਰੇਰਣਾ ੪ ਬਿਅੰਤ ੫ ਅਸੰਗ ੬ ਇਸਛੇਸਾਮਰਥਵਾਲੇਕੋ
 ਭਗਵਾਨਕਹਿਤੇਹੈਂ ਸੋਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਅਸੰਗ ਬਿਅੰਤ
 ਇਨਿਤੀਨਸਰੂਪਸੇਂ ਅਧਿਸਿਠਾਨਸੁਧਕਹਾਜਾਤਾਹੈ। ਉਤਪਤੀ
 ੧ ਇਸਥਿਤੀ ੨ ਪਰਲੈ ੩ ਰਜੋਸਤੋਤਮੋ ੩ ਇਨਛੇਕਰਕੇ
 ਯੁਗਤਹੋਨੇਸੇਂ ਮਾਇਆਵਿਸਿਸਿਟ ਸਗੁਣਵਿਰਾਟਬ੍ਰਹਮਕੋ
 ਭਗਵਾਨਕਹਾਜਾਤਾਹੈ ਸੋਐਸੀ ਮਾਇਆਕੋਭਗਵਤੀ ਕਹਾ
 ਜਾਤਾਹੈ ਸੋਯਿਹਐਸੀਭਗਵਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥਹੈਸੋ
 ਐਸੇਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਜਾਪਕੋਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੈ ਐਸੀਭਗਵਤੀ
 ਕੀ ਦਸਮੇਂਪਾਤਸਾਹਜੀਨੇਂ ਉਪਾਸਨਾ ਹੇਮਕੰਡਪਰਵਤਕੇ
 ਵੀਚਕਰੀਹੈ ॥ ਸੋਰੁਰੂਰ੍ਯਜੀਕੋਵੀਚਸਪਸਟਹੀ ਲਿਖਿਆਹੈ
 ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਜੋਯਿਹ
 ਪਾਓਹੈ ਯਿਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਵਿਖੇਹੈ ਯਿਹੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਕੀਮੁਕਤਕਾ ਸਰੂਪਹੈ। ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਇਸਿਵਿਰਾਟਸਰੂਪ
 ਅਰਥਮੇਂ। ਵਿਸਿਸਿਟਾ ਅਦੁਅੰਤ ਮਤਵਾਲੇ ਉਪਾਸਨਾ
 ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਸ੍ਰੀਵੈਸਨਵ ਆਚਾਰੀਜਿਨਿਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਔਰ

ਭੇਦ ਸਹਿਸਨੁ ਅਭੇਦਮਤਵਾਲੇਜੇਹੈ ਰਾਮਾਨੰਦਜੀ ਉਨਕਾਭੀ
 ਇਸੀਅਰਥਕੇਵੀਚ ਪਰਯਵਸਾਨਹੈਂ ॥ ਭੇਦ ਘਟਤਿ ਬਿਆ-
 ਪਕਕਾ ॥ ਅਰਥਕਰਤੇਹੈਂ ਜੈ ਸੇ ਅੰਗਵਾਲੇਕੇਵੀਚਮੇਂ ਅਪਣੇ
 ਪਰਸਪਰਅੰਗੋਂਕਾ ਭੇਦਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ । ਐਹੀਵਿਰਾਟ
 ਕੇਸਰੂਪਵੀਚ ਨਾਨਾਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਰਚਨਾਹੈ ਜੋਐਸੀਰਚਨਾ
 ਵਿਸਿਸ਼ਿਟ ਹੋਕਰਕੇ ਜੋਬਿਆਪਕਹੋਵੇ ਉਸਕੋ ਭੇਦਘਟਿਤ
 ਬਿਆਪਕ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਭੇਦਘਟਤਿ ਬਿਆਪਕ
 ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਅਰਥ । ਵਿਰਾਟਸਰੂਪ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵਿਚਾਰ
 ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੀਹੈ ॥ ਐਰ ਸਹਸ੍ਰਸ੍ਰੀਰਸਾਕਾਭੀ ਜਿਹੀ ਅਰਥਹੈ ।
 ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਪੂਰਵਕੀਰੀਤੀਸੇਂ ਜੈਸਾਹੀ ਪਦਅਰਥਕਾ
 ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਪਦਅਰਥਦੋਨੋਂ ਇਸਿਪਖਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਤੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ । ਪਦੋਂਕਾਵਿਭਾਗ ਜਿਹਹੈ ॥
 ਵ ਹ ਵਹ ਵਾਹ ਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਮੰਤ੍ਰਕੀ
 ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਤੀਨਹੀ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਸਮਾਸਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਭੇਦਘਟਤ ਬਿਆਪਕਪਖੇ ਬਿਰਾਟਪੰਚ

ਉਪਾਸਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੬ ॥

੧ ਓ'ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਥਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਮਹਾਂਬਿਆਹਿਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰਵਿਚਾਰਃ
 ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥ ਬਹੁਤਸੁਖਮ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕਰਣੇਕੇਯੋਗਹੈ ਕਿਉਕਿ ਪੁਰੁਖੇਂਕੀ

ਵਿਤੀਅਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥਾਂਕੇਵੀਚ ਅਨਾਦੀ ਅਧਿਆਸਮੇਂ
 ਲਗੀਹੁਈਹੈ ਸੋਈ ਵਿਚਾਰ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ
 ਪੁਰੁਖਨੇ ਵਿਸਨਕਹਾਹੈ ਤਵਦੂਸਰਾ ਪੁਰੁਖਸੁਟਕਰਕੇ
 ਉਤ੍ਰਦੇਤਾਹੈ ਹਾਂਜੀ ਲਛਮੀਦਾਪਤੀ ਗੁਰੁੜਕਾ ਅਸਵਾਰ
 ਚਾਰਬਾਂਹਾਂਵਾਲਾ ਵਿਸਨ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰਵੀਚਬੈਠਾਹੈ
 ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਭੀ ਐਸਾਹੀ ਉਤ੍ਰਦੇਤਾਹੈ ਚਾਰਮੁਖਵਾਲਾ ਹੰਸਕੇ
 ਉਪਰਚੜਿਆ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕਮੇਂਬੈਠਾਹੈ ਐਸੇਹੀਸਿਵਕਹਿਦੇਸੇ
 ਭੀ ਉਤ੍ਰ ਪੁਰੁਖਦੇਤਾਹੈ ਬੈਲਕੇ ਉਪਰਦੜਾਹੁਆ ਪਾਰਵਤੀਕਾ
 ਪਤੀਸਿਵਕੈਲਾਸਪਰਵਤਮੇਂਰਹਿਤਾਹੈਐਸੇਹੀਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕੇ
 ਪ੍ਰਸ਼ਨਮੇਂਭੀ ਸੁਟਕੇਪੁਰੁਖਉਤ੍ਰਦੇਤਾਹੈ ਸੋਵੇਨੋਂਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀ
 ਮਥੁਰਾਕੇ ਆਯੁਧਿਆਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਰਹਿਤੇਹੈ ਸੋਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ
 ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਅਰਥਕੇ ਵੀਚ ਕੋਈ ਪੁਰੁਖਭੀ ਵਿਚਾਰਕੋਨਹੀ
 ਕਰਤਾਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ ਕਿਆਅਰਥਹੈ ਕਹਾਵੇਹ
 ਅਰਥ ਰਹਿਤਾਹੈ ਕਿਸਿਕੇਉਪਰ ਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥਅਸਵਾਰਹੈ
 ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ ਬਹੁਤਸੁਖਮਹੋਦੇਸੇ ਪੁਰੁਖੋਂਕੀਵੁਧੀ ਨਹੀ
 ਲਗਤੀਹੈ ਸੋਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ
 ਪੂਰਵਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਦੀਆਹੈ ਈਹਾਐਰਭੀ
 ਵਿਚਾਰਕਰਤੇਹੈ ਪੂਰਣ ਰੀਤੀਪ੍ਰਦਰਸਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕਰਕੇ
 ਇਕਤਾਲੀਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਬਾਰਾਂਮੰਤ੍ਰੋਂਕੇ ਅਸਥਾਨਮੇਂ ਚਾਰ
 ਅਖਰਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਹੈ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਵਿਚਾਰ
 ਮੇਂ ਬਾਰਾਂਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ । ਮਹਾਂਬਿਆਹਿਤੀਹੈ । ਮਹਾਂਬਿਆ-

ਹਿਤੀ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈ । ਜੋ ਸਰਵਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹਾਨ
 ਬਿਆਪਕ ਅਰਥ ਹੋਵੇ । ਸੋਈ ਕਹਿਤੇ ਹੈ । ਅਲਪਗ ਜੀਵੋਂ ਕੀ
 ਇਸ਼ਿਟੀਕੇ ਭੇਦਕੀ ਵਣਾਵਟ ਨਾਮਰੂਪ ਆਸਰੇ ਯਿਹਿਤੀਨੋਂ
 ਬਿਨਾਸੀਥੇ ਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਬਿਨਾਸੀ ਹੋਮੇਂਗੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੇ ਸਰੂਪ
 ਵੀਚ ॥ ੧ ॥ ਜੋ ਪੂਰਵਮੇਂ ਵਿਰਾਟਕੇ ਕ੍ਰਿਆਕੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ
 ਚਾਰਸਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇ ਹੈ । ਸੋ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹੈ । ਉਨਚਾਰੋਂਕੇ
 ਚਾਰ ਬਿਆਹਿਤੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ਕੇਵਲ ਵਿਰਾਟਰੂਪ
 ਜੋ ਏਕ ਹੈ ਯਿਹਛੇਮੀ ਬਿਆਹਿਤੀ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ਸੁਧਰੂਪ ਨਿਰਗਤ
 ਪ੍ਰਪੰਚਮੇਂ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਹਮਕਾਸਰੂਪ ਸਾਤਮੀ ਬਿਆਹਿਤੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ
 ॥ ੭ ॥ ਸਰਵਕਾ ਉਪਾਦਾਨਕਾਰਣ ਮਾਇਆ ਸਕਤੀ
 ਮਹਾਂਬਿਆਹਿਤੀ ਤੀਨਰੂਪ ਸਰੂਪ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ
 ਮੁਯਾਦਕਾ ਕਿਸੀਨੇ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਇਆ ॥ ੯ ॥ ਮਾਇਆ
 ਚੇਤਨਸੇਂ ਵਿਨਾ ਪਾਂਚਤਤਕੇ ਸਾਥ ਛੇਮੀ ਬਸਤੂਕੋਈ ਨਹੀ ਹੈ
 ॥ ੧੦ ॥ ਪਾਂਚਤਤ ਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਮੇਂ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਕੈਸੇ ਧਾਰਣ
 ਕਰੇ ਹੈ ਕਿਸਿ ਜੁਜਕੋ ਦੇਕਰਕੇ ਅੰਨਿਫਲੋਂਕੀ ਕਿਸਿਮੇਂ
 ਬਨਾਈ ਹੈ । ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਨੇ ਇਸਵਿਚਾਰਕੇ ਵੇਦੋਂ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂਕੇ
 ਬਨਾਨੇਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ ਯਿਹ ।
 ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਮਹਾਂਬਿਆਹਿਤੀ
 ਗਿਆਰਾਂਕੀ ਹੈ ॥ ੧੧ ॥ ਪ੍ਰਾਣਹੋਤੇਹੈਤਵ ਸਰੀਰਬਨਾ
 ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਨਿਕਸਜਾਤੇਹੈਜਵ ਤਵਸਰੀਰ ਨਹੀਰਹਿਤਾ
 ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਾਣੋਂਕਾ ਨਿਕਸਜਾਣਾ ਜਾਂਬਨੇ ਰਹਿਣਾ ਪ੍ਰਾਣੋਂਕੇ ਆਦ

ਅੰਤਕਾਵਿਚਾਰ ਯਿਹ ਸਭੀ ਈਸ਼ੁਰਕੀਕੁਦਰਿਤਿਸੇਂ ਹੈ ॥
 ਹੋਈਪੁਰੁਖ ਕਤਾਵੇਂਕਰਕੇ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾਹੈ ॥ ੧੨ ॥
 ਯਿਹਬਾਰਾਂ ਮਹਾਂਬਿਆਹਿਤੀ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ
 ਯਥਾਰਥਅਰਥਹੈ । ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੀ ਕਿਸੀਅਰਥਮੇਂ ਸਮੁਦਾ
 ਇਕਰਿਕੇਰੂੜੀਵਿਤੀਹੈ ਕਿਸੀਅਰਥਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਪਦ
 ਯੋਗਰੂੜਵਿਤੀਸੇਂਕਥਨਕਰਤਾਹੈ । ਕਿਸੀਅਰਥਕਾ ਯਿਹਪਦ
 ਕੇਵਲਯੋਗਵਿਤੀਸੇਂ ਵਾਦਕਹੈ ॥ ਔਰਬਹੁਤਸੇ ਅਰਥ
 ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਵੈਵਰੂਪਨੁਦੇਜੁਦੇ ਅਖਰੇਂਕਰਕੇਹੋਤੇਹੈ ॥
 ਕੋਈਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਓਂਕਰਕੇਹੋਤੇ
 ਹੈ । ਯਿਹਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥੇਂਕਾ ਖਜਾਂਨਾਹੈ ਜੈਸਾ
 ਅਰਥ ਕਿਸੀਕੇ ਚਾਹਤਾਹੋਵੇ । ਵੈਸਾਹੀ ਅਰਥ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇ
 ਸਮੀਚੀਨਅੰਤਸਕਰਣਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੋਤਾਹੈ । ਸੋਯਿਹ
 ਉਕਤਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਬਾਰਾਂਬਿਆਹਿਤੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥਹੈ
 ਇਸਿਪਖਮੇਂਭੀ ਪੂਰਵਕੇਪਖਕੀ ਰੀਤੀ ਜੈਸਾਹੀਮੰਤ੍ਰਮੇਂ
 ਪਦੇਂਕਾ ਅਰਥੇਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ॥ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਔਰਭੀਯਿਹਵਿਚਾਰਹੈ
 ਜੈਸੇਕਿਕੁਦਰਿਤਿਸੇਂ ਜਮੀਨਕੇ ਨੀਚੇਮੀਠਾਜਲਹੈ ਜਮੀਨਕੇ
 ਸੁਘਟੇਵਾਲਾਮੀਠੇਜਲਕੋਬਣਾਤਾਨਹੀਹੈ ਮੀਠੇਜਲਕੋਬਣਾਤਾ
 ਹੈਐਸੇਹੀਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਅਨੰਤਪ੍ਰਕਾਰੇਂਸੇ ਜੋਅਰਥਹੈ
 ਉਨਿਅਰਥੇਂਕੇ ਹਮਬਨਾਤੇਨਹੀਹੈ ਅਰਥੇਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ
 ਦਿਖਲਾਤੇਹੈ ਦੂਸਰਾਦ੍ਰਿਸਿਟਾਂਤ ਕੁਦਰਿਤਿਸੇਂਹੋਨੇਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਣ
 ਕਾਸੰਵਧਜੋਤਸੀਖੈਚਕੇਨਹੀਬਨਾਤਾਹੈਗ੍ਰਹਣਬਨੇਹੂਏਕੇਸੰਵਧ

(੩੯)

ਕੋਬਤਾਤਾਹੈ ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂਮੇਂਜੋਅਰਥਹੈ ਹਮਉਨਅਰਥੈ
ਕੋ ਬਨਾਤੇਨਹੀਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕੇਜੋਸਿਧਿਅਰਥਹੈ ਉਨਿਕੋਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਤੇਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇਪਦਅਰਥਗਿਆਨ
ਮੇ ਵਿਚਾਰਹੈ ਵੁਧੀਮਾਨ ਮਹਾਤਮਾਵਿਚਾਰਸੀਲ ਕ੍ਰਿਪਾਕਰਕੇ
ਸਮੀਚੀਨਰੀਤੀਸੇ ਅਵਲੋਕਨਕਰੇਰੇ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ
ਮੰਤ੍ਰੇ ਦੁਆਦਸਮਹਾਬਿਆਹਿਤੀ ਵਿਚਾਰਃ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੭॥

ਓ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਇਸਉਤ੍ਰੰਬਕੇਵੀਚਮੇ ਮੀਮਾਂਸਾਕੇਵਿਚਾਰਸੇ ਜੋਚਾਰਪ੍ਰਕਾਰ
ਕੀ ਮੁਕਤਹੈ ਸੋਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾਅਰਥ ਕਿਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੈ
ਯਿਹਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈ ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿਜਵ
ਗੁਰੂਸਿਸਿਦੇਨੋਹੀਅਗਿਆਨੀਹੈਤਵਉਨਦੋਨੋ ਵਿਚਾਰਕੀਆਹੈ
ਜਪ ਦਾਨ ਤੀਰਥ ਕੇ ਕਰਣੇਸੇ ਹਮਾਰੀ ਮੁਕਤਹੋਵੇਗੀ
ਪ੍ਰਾਣਕੇ ਨਿਕਸਜਾਣੇਸੇ ਪੀਛੇ ਸ੍ਵਰਗਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਰੂਪ ਸੋ
ਸ੍ਵਰਗ ਵੈਕੁੰਠ ਔਰਜਗਾਮੇ ਅਸਥਾਨ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੋਵੇਗਾ
ਯਿਹਿਦੋਨੋਂਕਾ ਅਭੀਪ੍ਰਾਇਹੈ ਸੋਇਸਿਵਿਚਾਰਕਾ ਮੀਮਾਂਸਾਮੇ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੂਤ੍ਰਲਿਖਿਤੇਹੈ ਅਥਾਅਤ ਧਰਮ ਜਿਗਿਆਸਾ ਸ੍ਵਰਗ
ਕਾਮੋਅਗਨੀਏਮੀਅੰਪਸੰਆਲਭੇਤ ਇਸਿਸੂਤ੍ਰਸੂਤੀਦੋਨੋਂਕਾ
ਅਰਥਕਰਤੇਹੈਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂਇਸਿਮੀਮਾਂਸਾਸੂਤ੍ਰਕੇਆਠਅਖਰ
ਵੈਸ਼ੇਦੋਨੋਂਕਾ ਮਿਲਾਹੁਆ ਅਰਥਹੈਤਥਾਹੀਸ੍ਵਰਗਕੀਕਾਮਨਾ
ਵਾਲਾ ਪੁਰੁਖਜੋਹੈ ਧਰਮਰੂਪ ਜਗਮੇਂ ਅਗਨੀਸੇ ਪਸੂਸੰਵੰਧੀ

ਹੋਮਕੋਕਰੇ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮਾਲੁਮ ਹੋਵੇ
 ਜੋ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਅਰਥਕੀ ਔਰ ਐਸੀ
 ਮੁਕਤਕੀ ਰੂਪ ਮਤਕੇ ਵੀਚ ਕੋਈ ਜਰੂਰਿਤ ਨਹੀ ਹੈ ਤਥਾਪੀ
 ਪ੍ਰਸਨਵਾਲੇਕਾ ਕਥਨ ਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਸੇਂ ਸੂਰਗ
 ਮੁਕਤਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ ਇਸਿਲੀਏ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰਕਰੇ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਵ ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਵਸਹਿੰਦ
 ਵੇਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹ ਯਿਹ ਪਦ ਬਨਾਇਆ ਹੈ ਸੋਇਸਿ ਪਦਕੇ
 ਜੋ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪਸੇਂ ਪਾਚ ਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇ ਹੈ ਉਨਿ ਪਾਚੇਂ
 ਅਰਥੋਕੋ ਮੰਦਿ ਅਧਕਾਰੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰੀਛਿਨਿ ਪ੍ਰੇਖਰੂਪ
 ਕਰਮ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣਾ ਸੋ ਵੇਹ ਪੂਰਵ ਰੀਤੀਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਵਾਸਤਵਕਸੇਂ ਬਿਆਪਕ ਹੈ
 ਅਗਿਆਨੀਕੋ ਵੇਹੀ ਅਰਥ ਪਰੀਛਿਨਿ ਪ੍ਰੇਖ ਹੈ ਸੋ ਅਗਿਆਨੀ
 ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣ ਵਾਸਤੇ ਯਿਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਇਸਿ ਵਾਸਤੇ
 ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿ ਪਦਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਹੈ
 ਤਥਾਹੀ ਵਹ ਧਾਤੂਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰਥ ਹੈ ਇਸਿ ਧਾਤੂਸੇਂ ਟਿਓ
 ਪ੍ਰਤੇ ਹੈ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੈ ਧਾਤੂਕੋ ਕ੍ਰਿਆ ਕਹਿਤੇ ਹੈ
 ਟਿਓ ਪ੍ਰਤੇ ਹੋਣੇ ਸੇਂ ਵਾਹੀ ਯਿਹ ਸਦੂਪ ਧਾਤੂਕਾ ਹੈ ਉਕਤ ਵਾਹ
 ਪਦਕੇ ਪਰੀਛਿਨਿ ਪ੍ਰੇਖ ਅਰਥ ਚਾਰੋਂਹੀ ਇਸਿ ਧਾਤੂਕਾ
 ਕਰਮ ਹੈ । ਮੰਦ ਅਧਕਾਰੀ ਜਿਗਿਆਸੂ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਪਰੀਛਿਨਿ
 ਪ੍ਰੇਖ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਮਾਨ ਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੈ ਅਵਚਾਰੋ
 ਕਾ ਸਮੁਦਾਇ ਇਕਤ੍ਰ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈ ਵਾਹੀ ਧਾਤੂ ਹੈ । ਵਾਹ ਕਰਮ

ਹੈ ਸਿਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾਰਤਾ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਸਿਸੋਂਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੇ
 ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆਕਰਤਾ ਪ੍ਰੇਰਕ
 ਇਨਿਚਾਰੋਂ ਕਾਸਮੁਦਾਇਜਿਹ ਹੈ । ਅਵਸਾਖਿਆਤ ਚਾਰੋਂ ਕੇ
 ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪਰਸਪਰਸੰਦਧਕੇ ਵਾਸਤੇ । ਬਿਤਪਤੀ
 ਕਰਤੇ ਹੈ । ਵਾਹਗੁਰੂਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੀ ਸਿਧੀਵਾਸਤੇ
 ਜਿਗਿਆਸੂ ਵਾਹਿ ਵਹੰਤੀ ਗੁਰੂਪ੍ਰੇਰਤੀ ਐਸੇ ਅਰਥਕੀ
 ਜਵਾਇਛਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਵਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੇ ਲੇਕਰਕੇ ਵਾਹੇਤੀ
 ਇਤੀ ਵਾਹਃ ਜਿਹ ਪਦ ਬਿਆਕਰਣ ਕਰਕੇ ਸਿਧਿਹੋਤਾ ਹੈ॥
 ਐਰਸਵਦਹੈ ਅਰਥ ਜਿਸਿਕਾ ਐਸੀਗੀਜੇ ਜਿਹਧਾਤੂਹੈ
 ਇਸਕਾ ਗੁਰੂਪਦ ਬਨਤਾ ਹੈ ਇਸਿਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ
 ਸੂਰਗਕੇ ਸਕਾਮੀ ਅਧਿਕਾਰੀਓਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕਰਣੇ
 ਵਾਲਾ ਸਕਾਮੀ ਪੁਰੂਖ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ ਗੁਰੂਪਦਕੀ ਸਿਧੀਹੈ
 ਅਵਇਨ ਦੋਨੋਪਦੇਕਾ ਉਪਪਦਸਮਾਸ ਜਾਣਲੈਣਾ ਸੇਇਸ
 ਪ੍ਰਕਾਰਕਰਕੇ । ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ ਇਨਿਦੇ ਸਵਦੋਂਕਾ । ਪਦਪਦ-
 ਰਥਗਿਆਨਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜਿਹਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ।
 ਇਨਸਭੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸਪਸਟ ਕਰਦੀਆ ਹੈ । ਜੇਮੀਂ ਮਾਸਾ
 ਕੇ । ਉਕਤਕਥਨ ਕਰੇਹੁਏ ਸੂਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥਹੈ ਵੇਹੀਇਸ
 ਮੰਤ੍ਰਕਾ । ਪਦਪਦਾਰਥ ਗਿਆਨ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ
 ਜੈਸੇਕਿ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਈਕਾਰ ਇਨ
 ਚਾਰੇਹੀਂ ਪਦੋਂਕੇ । ਵਿਸਨੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ਼ਿਵ ਲਛਮੀ । ਜਿਹ
 ਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ । ਐਸੇਹੀ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾਭੀ ਅਰਥ

ਉਕਤ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਇਸਿਵਾਹਗੁਰੂ
ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਉਕਤ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਵੀਚ ਇਸਪਖਮੇਂ ਪਦਅਰਥ
ਗਿਆਨ ਯਿਹਿਤੀਨੇ । ਤੀਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰੇ ਮੀਮਾਂਸਿਕਮਤ
ਧਰਮਜਿਗਿਆਸਾ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੧੮ ॥

੧ ਓਂ ਪਰਦ੍ਰੁਮਣੇਨਮਃ ॥

ਇਸਪਖਮੇਂ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਪਦਪਦਾਰਥਗਿਆਨਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕੇ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ
ਭੇਦਕੇ ਉਦੇਸ਼ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਤਥਾਹੀ ।
ਪ੍ਰਥਮ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦੋਂਕਾਕਰਮਸੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ
ਅਰਥੋਂਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਲੀਏ ਸੋਕ੍ਰਮਯਿਹਹੈ ਉ, ਉ, ਅ, ਆ, ਹ,
ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ । ਉ ਵ ਵਾ ਇਸਿ ਉਕਤ
ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨਸੇਂ । ਦਸਪਦੋਂਕਾ । ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਮਸੇਂ
ਸੰਵੇਧ ਹੋਕਰਕੇ ਪੀਛੇਸੇਂ ਪਦੋਂਕੇ ਸਮਦਾਇ । ਵਾਹਗੁਰੂ
ਇਸਿਪਦਕੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੋਤੀਹੈ । ਸੋਕ੍ਰਮਸੇ । ਉਕਾਰ ਉਕਾਰ
ਅਕਾਰ । ਇਨਿਤੀਨੇਂ ਪਦੋਂਕਾਅਰਥ । ਉਕਤਵਿਰਾਟਕੇ
ਤੀਨਰੂਪ । ਬ੍ਰਹਮਾਸਿਵਵਿਸ਼ਨੁਹੈ ਪਦੋਂਕੀ । ਯਥਾਯੋਗਸੰਖਿਆਕੇ
ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ । ਆਫ, । ਇਸਿਉਪਸਰਗਕਾ ਅਰਥ । ਸਮੁਚੇ
ਕਹਾਜਾਤਾਹੈ । ਇਨਿਪਦੋਂਕੇ ਸਮੁਦਾਇਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੋਹਕਾਰ
ਰੂਪਪਦਹੈ । ਇਸਿਕਾਅਰਥ ਉਕਤਰੀਤੀਸੇਂ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ

ਵਿਰਾਟਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇ ਵਾਲਾਹੈ । ਇਸਿਪਖਮੇ' ਵਿਰਾਟ ਗੁਰੂ
 ਯਿਹਿਦੇਨੇ' ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ' ਸੋਇਸਿਰੀਤੀਸੇ'
 ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਸਮੁਦਾਇਰੂਪਪਦਕੇ ਅੰਦਰਦਸਅਵੈਵਰੂਪ
 ਪਦਹੈ । ਦਸਹੀ ਅਰਥ' । ਨਿਆਇਕੀਰੀਤੀਸੇ' । ਵਾਹਗੁਰੂ।
 ਇਸਿਸਮੁਦਾਇਕੇ ਅੰਦਰ । ਬੀਸਪਦ ਬੀਸਅਰਥਹੈ' । ਇਸਿ
 ਸੂਖਮ ਵਿਚਾਰਕੇ ਮਹਾਨਵਿਚਾਰਵਾਲੇ ਸਪਸਟਕਰਲੇਮੇ'ਰੇ
 ਔਰ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦੇ' ਅਰਥੇ'ਮੇ' ਔਰਭੀ ਵਿਚਾਰਹੈ
 ਪੂਰਵ ਪੂਰਵ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਉਤ੍ਰਉਤ੍ਰਪਦਕੇ ਅਰਥਮੇ'
 ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ । ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇ' ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਜੋ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਮਹਾਰਾਜ
 ਜੀਨੇ' । ਧਾਤੂਪ੍ਰਤਿਪਦ ਅਰਥਗਿਆਨ ਇਨਿਪਾਓ'ਕੇ ਗੁਪਤ
 ਕਰਕੇ ਰਖਾਹੈ ਸਾਸਤ੍ਰੇਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਟੇਵਾਲੇਭੀ ਯਥਾਰਥ
 ਨਿਰੂਪਣਨਹੀ ਕਰਸਕਤੇ ਕਿਉਕਿ ਵੇਦਕੇ ਔਰਨਿਆਇਕੇ
 ਵਿਚਾਰਸੇ'ਭੀ ਅਤੀ ਕਠਨ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾਵਿਚਾਰਹੈ।
 ਅਵਮਾਲੂਮ ਕਰਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂਇਸਿਪਦਕੇ
 ਜੋਅਰਥਹੈ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ' । ਉਨਿਅਰਥੋ'ਕੇਵੀਚਮੇ'
 ਵਿਸੇਖ ਵਿਸੇਖਣ ਭਾਵਕੀਰੀਤੀਸੇ' ਸਾਵਦਗਿਆਨਕੀ
 ਬਿਰਸਥਾ ਇਖਿਲਾਤੇਹੈ' । ਜੋਯਿਹਸਾਵਦ ਗਿਆਨ
 ਨਿਰੂਪਣਕੀਆਜਾਤਾਹੈ । ਸੋਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂ
 ਕਾਹੀਅਰਥਹੈ । ਬਾਹਰਕਾਨਹੀਹੈ । ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਨੇ'
 ਅਕਲਮੇ' ਯਥਾਰਥਆਨਾ । ਅਥਵਾ । ਵੁਧੀਮੇ'ਨਹੀਆਨਾ ।
 ਯਿਹਅਪਣੇਅਭਿਆਸਕੀ ਸਾਮਰਥਸੇ' ਅਵਲੋਕਨਕਰਲੇਵੇ'

ਜੋਇਸਿਵਾਹਰੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਖਰੋਂਕਾ । ਸਮੀਚੀਨ ਅਰਥ ਹੈ ।
 ਇਸੀ ਅਰਥ ਮੇਂ । ਸਾਵਦਗਿਆਨ ਲਿਖਿਤੇ ਹੈ । ਉਕਤ ਵਿਰਾਟ
 ਕੇ ਤੀਨੋਂ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਕੇ ਯੋਗ ਹੈ ॥ ਉਦੇਸਤੀਨੋਂ ਕੋਹੀ
 ਹੋਣੇ ਸੇ ਸੇ ਵਾਹਃ ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ॥੧॥ ਸਰਵਪ੍ਰਕਾਸੇਂ
 ਆਪਦਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਆਪਦ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ॥ ੨ ॥
 ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤੋਕਾ ਅਰਥ ਤੀਨੋਂ ਸਰੂਪੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ
 ਵਾਲਾ ਜਿਗਿਆਸੂ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੈ ॥ ੩ ॥ ਕਰਮ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਮੇਂ ਧਾਤੂ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਕੇ । ਸਿਸਿਕ੍ਰਿਆ ਮੇਂ
 ਕਰਤਾ ਹੈ ॥ ੪ ॥ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ ਉਸਿਕ੍ਰਿਆ ਮੇਂ ਜੋ ਟਿਓ
 ਪ੍ਰਤੋਸੇਂ ਬਿਨਾ ਟਿਓਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੈ ਉਸਿਕਾ ਕਰਮ
 ਸਿਸਿ ਹੈ ਰੂਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ॥੫॥ ਅਵਵਿਸੇਸ ਵਿਸੇਸ ਟੋਂ ਕਾ ਪਰਸ
 ਪਰ ਸੰਵਿਧ ਕਰਕੇ ਸਾਵਦਵੇਧਕਾ ਸਰੂਪ ਸੰਪੂਰਣ ਲਿਖਿਤੇ ਹੈਂ
 ਵਾਹਰੁ ਰੂਪ ਦਘਟਕ ਵਾਹਪਦਘਟਕ ਆਪਦ ਵਿਸਿਸਿਟ
 ਵਾਪਦਘਟਕ ਵਪਦਘਟਕ ਉਪਦਘਟਕ ਉਕਾਰਾ ਅਰਥ
 ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਉਤਪਾਦਕ ਨਿਸਿਠ ਅਭੇਦ ਸੰਸਾਰ ਗਾਵਛਿਨ
 ਪ੍ਰਕਾਰਤਾ ਨਿਰੂਪਿਤ ਉਪਦ ਉਪਸਥਾਪਿ ਸੰਘਾਰਕ ਨਿਸਿਠ ।
 ਵਿਸੇਸਿਤਾ ਅਭਿੰਨ ਅਭੇਦ ਸੰਸਾਰ ਗਾਵਛਿਨਿ ਪ੍ਰਕਾਰਤਾ ਨਿ
 ਰੂਪਿਤ ਅਕਾਰ ਪਦ ਉਪਾਸਥਾਪਿ ਪਾਲਕਾ ਅਭਿੰਨ ਸਹਸ੍ਰ
 ਸੀਰਸਾ ਵਿਰਾਟ ਨਿਸਿਠ ਵਿਸੇਸਿਤਾ ਅਭਿੰਨਾ ਯਾਉਦੇਸਿਤਾ
 ਤਾਦ੍ਰਿਸਿ ਉਦੇਸਿਤਾ ਅਭਿੰਨਾ ਯਾਪ੍ਰਾਪਿਤਾ ਤਾਦ੍ਰਿਸਿ ਪ੍ਰਾਪਿਤਾ
 ਨਿਰੂਪਿਤਾ ਸਿਸਿਕਰਮਕ ਆਤਮ ਵੇਧਕ ਨਿਸਿਠਾ ਯਾ

ਪ੍ਰਾਪਕਤਾ ਤਾਦ੍ਰਿਸਿਪ੍ਰਾਪਕਤਾ ਅਭਿੰਨਿ ਅਭੇਦੰ ਸਰਗਾ
 ਅਵਛਿਨਪ੍ਰਕਾਰਤਾ ਨਿਰੂਪਿਤ ਆਤਮਵੇਧਕ ਸਗੁਣਬ੍ਰਹਮ
 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਗੁਰੂਨਿਸਿਠਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਕਃ ਇਤੀਵਾਹਗੁਰੂਪਦਾਰਥੇ
 ਸਾਵਦਵੇਧਃ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋ ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਕੇ ਸਾਵਦ
 ਗਿਆਨਕੇਵੀਚਮੇਂ ਜੋਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਇਹ ਸਭੀਵਿਚਾਰਕਰਕੇ
 ਮਹਾਤਮਾਹਮਾਰੀ ਭੂਲਚੂਚਕੋਮਾਫਕਰੇਂਗੇ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੀਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਕਰਮਉਪਾਸਨਭੇਦਵਿਚਾਰ
 ਸਮਾਪਤਃ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤੰ ॥ ੧੯ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ॥

ਅਵ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰੇ ਬਿਆਖਿਆਕੋ ਨਵੀਨ ਅਰਥਕਾ
 ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਰਤੇਹੈਂ । ਨਵੀਵਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
 ਤਥਾਹੀ । ਮੰਤ੍ਰਕੇਵਾਪਦਕਾ ਵਾਸਦੇਵ ਅਰਥਹੈ । ਸਭੀਕੋ
 ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਨੇਵਾਲਾ ਆਪਸਭੀਕੇਵੀਚਮੇਂ ਬਸਣੇ
 ਵਾਲਾਹੈ ਹਕਾਰਕਾ ਅਰਥਹੈਂ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਥਿਤੀਪ੍ਰਲੈ
 ਇਨਿਤੀਨੋਂਕਾ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ॥ ਐਰਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਪਦਕਾ
 ਅਰਥਹੈ ਪਾਲਨਾ ਕਰਣੀ ਸਭੀਕੀ ਐਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਣਾ
 ਸਰਵਕੋ ਗਿਆਨਦੇਣਾ ਸਰਵਕੋ ਅਪਣੇ ਵਸ ਰਖਣਾ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਵਦ ਸਫੇਟਵਿਤੀਪ੍ਰਤੀ ਫਲਿਤ
 ਚੇਤਨ । ਯਿਹਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਃ ਹਃ ਗੁਃ ਰੂਃ । ਇਨਿਚਾਰੋਂ
 ਅਖਰੋਂਕੇਯਿਹਉਕਤ ਅਰਥ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈਂ । ਅਵਇਸਮੇਂ

ਆਸੰਕਾ ਵਾਦੀਕੀ ਆਸੰਕਾ ਹੈ। ਵਾਸ ਦੇ ਵਹਰ ਗੋਵਿੰਦਰੁਦ੍ਰ ਇਨਿ
 ਚਾਰੇ ਪਦੋਂ ਕੇ ਆਦੀਚਾਰ ਅਖਰ ਵਾਹਰੁ ਰੁਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਵੀਚਰ ਮੇਂ
 ਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ। ਐਰ ਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਸੰਪੂਰਣ
 ਚਾਰੇ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੇ ਉਨਿ ਪਦੋਂ ਕੇ ਚਾਰ ਏਕ ਦੇਸ ਚਾਰ
 ਅਖਰ ਕਰਕੇ। ਵੁਧੀ ਵਾਲੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ। ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ
 । ਇਸਿ ਰੀਤੀ ਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਖਰੋਂ ਮੇਂ ਐਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥੋਂ
 ਮੇਂ। ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਇਸਿ ਉਕਤ
 ਸੰਸੇਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਉਤਪਾਦ ਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ
 ਪਦੋਂ ਕੀ। ਬਿਵਸਥਾ ਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਪਦੋਂ ਕੇ ਨਿਰੂ-
 ਪਣ ਸੇਂ ਹੀ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥
 ਸੋ ਤੀਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤੋਂ ਕਰਕੇ। ਸੰਪੂਰਣ ਪਦ ਕੇ ਏਕ ਦੇਸ ਕਾ
 ਅਥਵਾ ਏਕ ਅਖਰ ਕਾ ਜੈਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਿਚਾਰ
 ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਨਾਮ ਗ੍ਰਹਣੇ ਨਾਮ ਏਕ ਦੇ ਸਸਿਆ
 ਪੀਅ ਗ੍ਰਹਣੇ। ਯਿਹ ਬਿਆਕਰਣ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਵੀਚ ਨਿਯਮ
 ਲਿਖਾ ਹੈ ਤੋ ਨਿਜਮ ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ
 ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਸੂਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ
 ਜਿਸਿ ਪੂਰਵ ਪਖੀਕੀ ਆਸੰਕਾ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਉਸੀ ਕੇ
 ਮਤ ਸੇਂ ਉਸੀ ਮਤ ਕੇ ਨਿਯਮ ਕਰਕੇ ਉਸਿ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਤੇ ਵਾਲੇ ਕੇ
 ਪ੍ਰਤੀ ਉਤ੍ਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਤਥਾ ਹੀ। ਸੋ ਅਵਉਸਿ ਨਿਯਮ ਕਾ
 ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਅਰਥ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਨਾਮ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਸੇਂ
 ਨਾਮ ਕੇ ਏਕ ਦੇਸ ਕਾ ਭੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਨਾਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ

ਸੰਪੂਰਣਪਦਕੋ ਜੋਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾ ਅਰਥਹੋਤਾਹੈ ਵੇਹੀਅਰਥ
 ਪਦਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਭੀਹੋਤਾਹੈ ਸੋਜੈਸੇ ਭੀਮਸੇਨ ਇਸਿਸੰਪੂ-
 ਰਣਨਾਮਕਾ । ਭੀਮਸੇਨ । ਯਿਹਅਰਥਹੈ । ਐਸੇਹੀਆਧਾਜੋਪਦ
 ਭੀਮ । ਯਿਹਹੈ ॥ ਇਸਿਕਾਭੀਅਰਥ । ਭੀਮਸੇਨ । ਯਿਹੀਹੈ । ੧।
 ਨਿਯਮਕਾਦੁਸਰਾਅਰਥਕਰਤੇਹੈ ਜੈਸੇਪਦਕੇਏਕਦੇਸਕੇ
 ਵੀਚਮੇਂਵਿਚਾਰਦਿਖਿਲਾਇਆਹੈ । ਐਸੇਹੀ ਜੋਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾ
 ਅਰਥਹੋਤਾਹੈ ਵੇਹੀਅਰਥ । ਪਦਕੇਏਕਦੇਸਕੇ ਏਕਦੇਸਕਾਭੀ
 ਹੋਤਾਹੈ ਸੋਵਿਚਾਰਜੈਸੇਪੂਰਵ ਕਥਨਕਰਾਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇ
 ਜੋਸਤਿਭਾਮਾਂਕਾ ਅਰਥਇਸਿਤ੍ਰੀਹੈ । ਸਤਿਆਕਾਭੀ।
 ਇਸਿਏਕਦੇਸਕਾਅਰਥ ਇਸਿਤ੍ਰੀਹੀਹੈ । ਜੈਸੇਕਿ । ਭੀਮਃ
 ਸਤਿਆ।ਇਨਿਪਦੇਂਕੇਏਕਦੇਸਕਾਅਰਥ ਜੋਦਿਖਿਲਾਇਆਹੈ
 ॥ ਵੇਹੀਸੰਪੂਰਣਪਦਕਾਅਰਥਯਥਾਰਥਹੈ ॥ ਐਸੇਹੀ ।
 ਵਾਸੁਦੇਵਕਾ ਜੋਅਰਥਬਿਆਪਕਪਰਮੇਸ਼ੁਰਹੈ ਇਸਿਪਦਕੇ
 ਏਕਦੇਸ । ਆਧੇਭਾਗਵਾਸੁਕਾਭੀ ਵੇਹੀਅਰਥਯਥਾਰਥਹੈ ॥
 ਜੈਸੇਯਿਹਤੀਨੋਂਵਿਚਾਰਹੈ ॥ ਐਸੇਹੀ । ਵਾਹਗੁਰੁਇਸਿਪਦਕੇ
 ਜੋਚਾਰਭਾਗਚਾਰਪਦਹੈ ਸੋਉਨਿਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰਤੇਹੈ ॥
 ਚਾਰੋਂਅਰਥਨਿਰੂਪਣਕੇਲੀਏ । ਤਥਾਹੀ । ਸੋਵਾਹਗੁਰੁਇਸਿ
 ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਿਚਾਰਯਿਹਹੈ । ਜੈਸੇਵਾਸੁਦੇਵਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਹੈ
 ਐਸੇਹੀ ਵਾਸੁਦੇਵਪਦਕ ਏਕਦੇਸਵਾਸੁਪਦਕਾਭੀ ਵੇਹੀਅਰਥ
 ਹੈ ਇਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਾਸੁਦੇਵਪਦਕਾ ਏਕਦੇਸਵਾਸੁਯਿਹਪਦਹੈ
 ਵਾਸੁਕਾਏਕਦੇਸ ਵਾ ਯਿਹਅਖਰਹੈ ਸਮੁਦਾਇਪਦਕਾ ਜੋ

ਅਵੈਵਾਸੁਪਦਹੈ ਇਸਿਕਾਅਵੈਵ ਵਾਅਖਰਹੈ ਇਸਿਵਾ
 ਅਖਰਕਾ ਅਨੁਕਰਣ ਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਵਾਅਖਰਹੈ । ਸੋਇਸਿ
 ਅਨੁਕਰਣਵਾਪਦਕੀਵਾਸੁਦੇਵਸਰੂਪਬ੍ਰਹਮਕੇਵੀਚ ਲਖਣਾਹੈ
 ਜੇਸੇਤੁਅੰਪਦਕੀਲਖਣਾਬ੍ਰਹਮਕੇਵੀਚਹੋਤੀਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਂ
 ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਪਦਕਾ ਅਰਥ ਲਾਖਣਕ
 ਵਾਸੁਦੇਵਬ੍ਰਹਮਹੈ ਵਾ ਪਦਕੀਲਖਣਾ ਵਿਤੀ ਕਰਕੇ । ਵਾ
 ਪਦਕੇ ਇਸੀਅਰਥਕੋ ਵਿਰਾਟ ਸੁਧਚੇਤਨ ਦੋਸਰੂਪ ਕਰਕੇ
 ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸਿਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੇਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਵਾ ਪਦ
 ਪਦਾਰਥਨਿਰੂਪਣਕੀਆਹੈ ਉਪਲਖਣਰੀਤੀਸੇਂਭੀ ਇਸਿਮੇਂ
 ਵਿਚਾਰਹੈ । ਜੈਸੇਕਾਕੇਭਿਓ ॥ ਦਧੀਰਖਿਤਾ ਸੋਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ
 ਅਤੀਕਠਨਹੋਣੇਸੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਨਹੀਲਿਖਾਹੈ ॥ ੧ ॥
 ਐਸੇਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇਂਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇਹਕਾਰ ਅਖਰਮੇਂ
 ਬਿਵਸਥਾਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਵਿਰਾਟਸੁਧਦੇਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਵਾਚਕ
 ਜੋਹਰੀਹਰ । ਜਿਹਿਦੇਨੋਂ ਪਦ ਹੈ । ਇਨਿਦੇਨੋਂ ਪਦੋਂਕੇ ਵੀਚ
 ਮੇਂਜੋਹਕਾਰਅਖਰਹੈ ਉਸਿਹਕਾਰਅਖਰਕਾ । ਅਨੁਕਰਣ
 । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿਪਦਮੇਂ ਹਕਾਰਅਖਰਹੈ । ਇਸਿ
 ਅਨੁਕਰਣਰੂਪ ਹਕਾਰਪਦਕੀ ਵਿਰਾਟਸੁਧ ਜਿਹਿ ਜੋਸਗੁਣ
 ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਰੂਪਹੈ ਇਨਿਦੇਨੋਂਮੇਂ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਸਕਤੀ
 ਲਖਣਾਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇਵੀਚ ਸਕਤੀ ਵਿਤੀ
 ਕਰਕੇ । ਐਰ ਲਖਣਾ ਵਿਤੀ ਕਰਕੇ । ਯਥਾਰਥ ਵੇਧਕੇ
 ਕਰਣੇਵਾਲਾ । ਹਕਾਰ ਪਦਰੂਪ ਅਖਰ । ਵਾਹਗੁਰੂ । ਇਸਿ

ਪਦਮੇਂ ਹੈ । ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਹਰੀ ਹਰ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂ ਕੇ
 ਸਪਸਟ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹਕਾਰ ਅਖਰ ਰੂਪ ਪਦ ਹੈ ਜੈਸੇ
 ਅਕਾਰ ਅਖਰ ਪਦ ਪਰੀਛਿਨਿ ਵਿਸਨੂ ਕੋ ਖੀਰ ਸਮੁੰਦਰ ਮੇਂ
 ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸਿ ਉਕਤ ਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਬਿਆਪਕ
 ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਵੇਧਕ ਹਕਾਰ ਅਖਰ ਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਪਦ ਹੈ ॥ ੨ ॥
 ਅਵ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਰੂਪ ਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਥਾ ਹੀ ਗੋਵਿੰਦ
 ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਧਾਰਕ ਰਖਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾ
 ਇਸਿ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ ਅਵਧਾਰਣ ਕਰਣੇ ਕੇ ਯੋਗ ਸੋ ਗੋਵਿੰਦ
 ਇਸਿ ਸਮੁਦਾਇ ਪਦ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦੋ ਪਦ ਹੈਂ ਇਨਿ ਦੋ ਪਦੋਂ ਕੇ
 ਵੀਚ ਸੇਂ ਗੋਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੀ ਹੈ
 ਸੋ ਜਿਹ ਗੋਪਦ ਲਖਣ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤਾ ਹੈ
 ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਵੇਧਕ ਹੋਣੇ ਸੇਂ ਗੋਪਦ ਕੇ ਨਪੁੰਸਕ ਲਿੰਗ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ
 ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਹੁਸੇ ਨਪੁੰਸਕੇ ਪ੍ਰਾਤੀ ਪਦ ਕਸਿਆ ਇਸਿ ਸੂਤ੍ਰ
 ਕਰਕੇ ਗੋਕਾ ਗੁ ਜਿਹ ਹੁਸੁ ਬਨਿ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸਿ ਵਾਸਤੇ ਹੀ
 ਗੁ ਇਸਿ ਪਦ ਕੇ ਧਾਰਕ ਰਖਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾ ਜਿਹਿ ਚਾਰ
 ਅਰਥ ਹੈਂ ਜਿਹੀ ਗੁਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਵੀਚ ਹੈ ਗੋਵਿੰਦ
 ਇਨਿ ਦੋ ਪਦੋਂ ਕੇ ਵੀਚ ਸੇਂ ਗੋਪਦ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਣੇ ਮੇਂ ਪੂਰਵ
 ਗੰਥ ਕਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਆਏ ਹੈਂ ਉਹਾ ਸੇਂ
 ਉਨਕਾ ਅਵਲੋਕਨ ਸਮੀਚੀ ਨ ਕਰਲੈਣਾ ਸੋ ਜਿਹ ਹੈ ਭੀਮ ਸੇਨ
 ਭੀਮ ਸਤਿਭਾਮਾ ਸਤਿਆ ਇਨਿ ਦੋਨੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤੋਂ ਕਰਕੇ
 ਏਕ ਦੇਸ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਸਪਸਟੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਗੁ ਇਸਿ ਪਦ

ਕੇ ਬੀਚ ਵਿਚਾਰਹੈ ॥ ੩ ॥ ਅਵਮੰਤ੍ਰਕੇ ਰੂ । ਇਸਪਦਕਾ
 ਵਿਚਾਰ ਹਕਾਰਪਦਕੀ ਵਿਚਾਰ ਰੀਤੀਸਿੰਹੀ ਯਥਾਰਥਹੈ
 ਮੌਰਕੋਈਭੀਅਧਿਕਅਲਪ ਦੂਸਰਾਵਿਚਾਰਨਹੀਹੈ ਉਸੀ
 ਉਕਤਰੀਤੀਕਰਕੇ ਰੁਪਦਕੇ ਰੁਅਖਰਪਦਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਗ੍ਰਹਣਹੈ ਰੁਦ੍ਰਕਾਕਾਅਰਥਹੈ ਪ੍ਰਲੋਕਾ
 ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਉਤਪਤੀ ਇਸਿਥਿਤੀਕੇ ਕਰਟੇਵਾਲਾ
 ਮੈਸੇਅਰਥੋਂਕੇਵੀਚ ਰੁਪਦਕੀਲਖਣਾਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇ
 ਰੁਅਖਰਪਦਕਾਅਰਥ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਹੈ ॥ ੧ ॥ ਸੇਈਕੀਪਦਕਾਅਰਥ
 ਲਵਮੀਹੈ । ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾਵੇਧਕ ਰੂ ਯਿਹਪਦ
 ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਹੈ ॥ ਉਕਤਅਰਥਕਾ ਅਵਲੋਕਨਕਰਲੈਣਾ ॥ ੪ ॥
 ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹ ਗੁ ਰੂ ਯਿਹਿ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਚਾਰ
 ਪਦਵੈਬਿਆਕਰਣਕਰਕੇ ਨਿਆਇਰੀਤੀਸੇਆਠਪਦਹੈ ॥
 ਦੋਨੋਂਮਤੋਂਸੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਬਾਰਾਪਦਹੈ ॥ ਇਨਿਬਾਰਾਂਹੀਪਦੋਂਕੇ
 ਕਰਮਧਾਰੇਤੀਨਸਮਾਸਹੋਣੇਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਯਿਹਿਏਕਪਦ
 ਪ੍ਰਸਧਿਹੈ ਔਰ ਦੋਨੋਂਮਤੋਂਕਰਕੇ ਦੋਸਮਾਸਕੇ ਅੰਦਰ
 ਖਟਪਦਹੈ । ਤੀਨੋਂ ਸਮਾਸਹੋਣੇਂਸੇਪੀਛੇ ॥ ਫਿਰਤੀਨਪਦਹੈ
 ਇਸਿਰੀਤੀਸੇਨੌਂਪਦਹੈ ॥ ਇਸਿਪਖਕੇ ਵੀਚ ਸਭੀਮਿਲਿ
 ਕਰਕੇ ਇਕੀ ਪਦਹੈ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਉਨਿਪਦੋਂਕੇ
 ਇਕੀਹੀ ਅਰਥਹੈ । ਔਰ ਇਸਿਪਖਮੇਂਹੀ ਪਦਅਰਥਕਾ
 ਮੂਲਚਾਰ ਧਾਤੂਹੈਚਾਰਪ੍ਰਤੇਹੈ ਆਠੋਂਕੇਆਠਹੀ । ਅਰਥਹੈ
 ਮਿਲਿਕਰਕੇਸੋਲਾਹੈ । ਸੋਲਾਅਰਥਿਆਲੀ ਸਭੀਮਿਲਾਨੇਸੇ

ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਦੋਕਮਸਾਠਪ੍ਰਕਾਰਕੀਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ
 । ਵਾਈਨੇਕਥਨਕੀਆਥਾ । ਵਾਹਗੁਰੂ: ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇਵੀਚਮੇਂ
 । ਧਾਤੂ ਪ੍ਰਤੇ ਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਇਨਿ
 ਪਾਠੇਂਕੇਵੀਚਮੇਂ । ਕੋਈਸਾਮਗ੍ਰੀ । ਨਹੀਹੈ । ਸੋਕੈਮੁਤ
 ਕਨਿਆਇਕੀ ਰੀਤੀਕਰਕੇ ਵਾਈਕੇਪ੍ਰਤੀਪਦਅਰਥ ਸਭੀ
 ਪ੍ਰਦਰਸਨਕਰੇਹੈ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਿਬਿਪਦਕਾ ਏਕਹਜ਼ਾਰ
 ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣਹੈ ਇਸੀਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਾਅਰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼ਗ੍ਰੰਥਕੇ
 ਵੀਚ ਯਿਹਕਥਨਮਿਥਿਆਨਹੀ ਵਿਚਾਰਕਰਕੇ ਨਿਰਣੇ
 ਕਰਲੈਣਾ ਵੇਦਾਂਸਾਸਤ੍ਰਕੇਵੀਚ ਐਸਾ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਹੈ
 ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਜੈਸਾਹੈ ਅਵਮੰਤ੍ਰਕੇਚਾਰੋਂਅਖਰੋਂਕਾ ਜੋ ਅਰਥ
 ਪੂਰਬਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣਕੀਆਹੈ ਉਸਿਕੋਸਪਸਟ ਕਰਤੇਹੈ
 ਵਾ: ਵਾਸੁਦੇਵ ਹ: ਹਰੀਹਰ ਗੁ: ਗੋਵਿੰਦ ਰ: ਰੂਦ੍ਰ
 ਇਨਿਚਾਰੋਂਅਰਥੋਂਕੇ ਏਕਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਸਾਵਦਗਿਆਨਕਾ
 ਸਰੂਪ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ ਵਾਪਦਕੇ ਦੋ ਅਰਥਹੈ ਸਰਵਕੋ ਅਪਨੇ
 ਵੀਚ ਵਾਸਦੇਣਾ ਆਪ ਸਰਵਕੇ ਵੀਚ ਵਸਣਾ ਯਿਹ ਦੋਨੋਂ
 ਅਰਥ ਹਕਾਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥੋਂਸੇ ਅਭਿੰਨਹੈ ਹਕਾਰਕੇ ਦੋਨੋਂ
 ਅਰਥ ਸੁਧਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਰੂਪਦਕੇ ਚਾਰੋਂ ਅਰਥੋਂਕੇ ਸਾਥ
 ਅਭਿੰਨਹੈ ਰੂਪਦਕੇ ਧਾਰਕਰਖਕਪ੍ਰੇਰਕ ਗਿਆਤਾਯਿਹਚਾਰੋਂ
 ਅਰਥ ਰੂਪਦਕੇ ਅਰਥ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਸਰੂਪ ਰੂਦਸੇਂ ਅਭਿੰਨ
 ਹੈ ਯਿਹਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਗਿਆਨਕਾਸਰੂਪਹੈ
 ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਰੂਦ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤ: ॥ ੨੦ ॥

ਅਥਾਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਗਿਆਸਾ । ਯਿਹ ਜੋ ਬਿਆਸਜੀਕਾ
ਪ੍ਰਥਮ ਸੂਤ੍ਰ ਹੈ ਔਰ ਆਤਮਾ ਵਾਰੇ ਸ੍ਵੇਤਬਿਆ ਮੰਤ੍ਰਬਿਆ
ਨਿਧਿਆਸਤਬਿਆ । ਇਸਿਸੂਤ੍ਰ ਔਰਸ੍ਵੇਤੀਕਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ।
ਵੇਹੀਸਿਧਾਂਤ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕਾ ਹੈ ਸੋਵਿਚਾਰ ਅਵ
ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਪੂਰਵ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭਵੀਚ ਨਿਰੂਪਣ
ਕਰਆਏ ਹੈ । ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਉਸੀ ਅਰਥਕੇ
ਸਪਸਟ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਅੰਤਰ ਬਾਹਰਦੇ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ
ਅਗਿਆਨਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅਧਿਆਸਸਰੂਪ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ ।
ਅਧਿਆਸ ਉਸਕੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ । ਜੋਨਾਹੋਤਾਹੀ ਬਨਾ ਹੁਆ
ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ । ਜੈਸੇ ਹਰੀ ਚੰਦਕੀ ਨਗਰੀ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਕਾ
ਜਲ ਇਤਿਆਦੀ ਨਾ ਹੋਤੇਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇ ਹੈ ਸੋ
ਅਧਿਆਸ ਅੰਦਰਮੇਂ ਜੋ ਹੈ ਉਸਿਕੇ ਅਹਿਮਾਂ ਆਕਾਰ
ਕਹਿਤੇ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾਂਕੇ ਪੁਨੀ ਪਾਪੀ
ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਯਿਹ ਧਰਮ ਸਾਖੀ ਮੇਂ ਮਾਲੂਮਹੋਤੇ ਹੈ । ਔਰ
ਵਾਹਰਕੇ ਯਿਹ ਧਨ ਭੂਮੀ ਮੇਰੇ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈ ਯਿਹਦੋਨੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਚਿਦਾਭਾਸਕੇ ਧਰਮ ਨਾ ਹੋਤੇਹੀ ਸਾਖੀਕੇ ਵੀਚ
ਪ੍ਰਤੀਤਹੋਤੇ ਹੈ ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ ਅਧਿਆਸ ਹੈ । ਔਰਭੀ ਆਠ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਹੈ । ਜੈਸੇਕਿ ਮੂਰਤੋਂ ਮੂਰਤ ੧ ਅਮੂਰਤੋਂ ਅਮੂਰਤ
੨ ਅਮੂਰਤੋਂ ਮੂਰਤ ੩ ਮੂਰਤੋਂ ਅਮੂਰਤ ੪ । ਇਤਿਆਦੀ
ਔਰਭੀ ਜਾਲਲੈਣੇ ਸਇਸਿ ਉਕਤ ਗੀਤੀਸੇਂ ਯਾਵਤ

ਅਧਿਆਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਚਿਦਾ ਭਾਸਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੈ । ਸੋ
 ਐਸੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਵਿਦਾ ਭਾਸਰੂਪ ਹੈ ।
 ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਏਕਦੇਸਜੇ ਵਾਹ ਜਿਹਪਦਹੈ । ਇਸ
 ਵਾਹ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਚਿਦਾਭਾਸਹੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ
 ਰੂਪ ਅਧਿਆਸਵਾਲਾ ਅਵਵਾਹ ਪਦਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ
 ਵਹ ਪ੍ਰਾਪਣੇ ਧਾਤੂਸੇਂ ਧਾਤੂਕੇ ਅਰਥਕੇ ਕਥਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ
 ਟਿਓਪ੍ਰਤੇਹੋਤਾ ਹੈ । ਤਵ ਵਹ ਧਾਤੂਕਾ ਵਾਹੀਰੂਪ ਪਦਬਨਾ ਹੈ ।
 ਫਿਰਵਾਹੀਕਾ ਵਾਹ ਪਦਬਨ ਚਿਆ ਹੈ । ਸੋ ਬਿਉਤਪਤੀ ਜਿਹ ਹੈ ।
 ਵਾਹੀਤੀ ੧ ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਰੂਪੰ । ਸੰਸਾਰੰ । ੨ ।
 ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ ਵਾਹੀਕ੍ਰਿਆ ਹੈ । ਚਿਦਾਭਾਸ
 ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ । ਸੰਸੇਵਿਪਰਯੇ ਅਸੰਭਾਵਨਾ ਜਿਹ
 ਕਰਮ ਹੈ । ਇਸਿਕਰਮਨੂ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ
 ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਉਤਪਤੀ ਵਿਨਾਸ ਇਨਿਦੋਨੋਂ
 ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ ਹੈ । ਇਸਿਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ । ਵਾਹ ਜਿਹਪਦਹੈ
 ਇਸਿਕਾ ਅਰਥ ਹੈ । ਵਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਵਧਾ ਹੂਆ ਚਿਦਾਭਾਸ
 ਜੀਵ ਆਤਮਾ । ਇਸਿਉਕਤ । ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੇ । ਤੁਅੰਪਦ
 ਅਹੰਪਦ । ਜਿਹਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈ । ਫਲਿੱਤ ਅਰਥ ਜਿਹ ਹੈ । ਵਾਹ ।
 ਇਸਿਪਦਕੇ । ਜੁਸਮਦ ਅਸਮਦ । ਜਿਹਦੋਪਦਭੀਕਹਿਤ ਹੈ ।
 ਸੋਇਸ ਰੀਤੀਸੇਂਜੋ । ਵਾਹ । ਜਿਹ ਪਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਹੈ ।
 ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥਕਾ ਵਿਸੇਸ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰ
 ਕਰਤੇ ਹੈਂ । ਐਸੇ ਵਾਹ ਪਦਕੇ ਵਾਹਿ ਰੂਪ ਅਰਥ ਚਿਦਾਭਾਸ

ਜਿਗਿਆਸੂਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਖਟ ਸੰਪਤੀ ਸਾਧਨ ਕਰਣੇਸੇਂ ।
 ਪਸਚਾਤ ਸ੍ਵਣਾਦੀਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਕਾ ਕਰਣਾ ਯਥਾਰਥਹੈ
 ਇਸੀਵਾਸਤੇ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਬਿਆਸਜੀਨੇ
 ਆਤਮਾਵਾਰੇ ਸ੍ਰੋਤਬਿਆ ਮੰਤਬਿਆ ਨਿਧਿਆਸਤਬਿਆ
 ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੇ ਅਰਥ ਜੀਵ ਆਤਮਾਕੇ
 ਆਵਰਣ ਦੂਰ ਹੋਕਰਕੇ ਜਵਵੇਧਹੋਤਾਹੈ ਤਵ ਵਾਹਪਦਕੇ
 ਅਰਥਕਾ ਅਗਿਆਨ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲੇ ਗੁਰੂਪਦਕੇ
 ਅਰਥਸਾਥ ਅਭੇਧ ਅਨੂਏਰੂਪ ਵੇਧਹੋਤਾਹੈ ਸਾਖੀਨੇਂ ਚਿਦਾ
 ਭਾਸਕੇ ਧਰਮੋਂਸੇਂ ਰਹਿਤਹੋਣਾ ਜਿਹੀ ਚਿਦਾਭਾਸਕੀ ਸੁਧੀਹੈ
 ਅਭੇਦ ਸਾਖੀਕਾ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਵਾਹਪਦਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕੇ ਅਰਥੋਂ
 ਕੋਲੋਕਰਕੇ ਪਰਸਪਰਕਰਮ ਧਾਰਿਆ ਸਮਾਸਹੋਤਾਹੈ ਈਹਾ
 ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਸਰੂਪਗਿਆਨ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ
 ਅਰਥਹੈ ਵਾਸਨਾ ਸੰਸਕਾਰਸੇਂ ਰਹਿਤਜੀਵਸਾਖੀ ਇਸਿ
 ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਲੋਕਰਕੇ ਆਪਸਮੇਂ ਦੋਂਨੋਂ ਅਰਥੋਂਕਾ ਅਭੇਦਹੈ
 ਚਿਦਾਭਾਸ ਮਿਥਿਆਹੈ ਜਲਸੀਸੇਮੇਂ ਸੂਰਯਕੇ ਪ੍ਰਤੀਵਿੰਬ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟਾਂਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਰਭਧਸੇਂ ਅਸਥੂਲਕੀ ਨਿਰਵਾਹ
 ਜਾਤ੍ਰਾਹੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਿਟੀਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਧਿ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ
 ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆਹੈ
 ਇਸਿਪਖਿਕੇ ਵੀਚਰਮੇਂ ਨੌਪਦਹੈ ਨੌਂ ਅਰਥਹੈ ਦੇਧਾਤੂ ਦੇ
 ਪ੍ਰਤੇਹੈ ਚਾਰੋਂਕੇ ਚਾਰ ਅਰਥਹੈਂ ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਸਭੀ ਛਬੀਹੈ ॥
 ਇਤੀਸ੍ਰੀਸਰੂਪਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮ-ਜਿਗਿਆਸਾ ਸਮਾਪਤਃ॥੨੧॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ

ਇਸਿਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਵੇਧਕੇ
ਅੰਗੀਕਾਰਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਕਿਸੀਕਾ
ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੈ ਜੇ ਯਿਹ ਕਾਰਯਕਾਰਣਰੂਪ ਜਗਤਹੈ ਇਸਿਕੀ
ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇਅਖਰੋਂ ਕਰਕੇ । ਕੈਸੇ ਬਿਵਸਥਾਹੈ
ਔਰਕਿਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸਿਪ੍ਰੰਚਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਹੋਤੀਹੈਇਸਿ
ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੇ ਉਤਵਾਸਤੇਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ । ਸੇ ਜੈਸੇ ਪੂਰਵ
ਰੰਥਮੇਂ ਵਾਹੀਧਾਤ੍ਰਕਾ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂਵਾਹ ਯਿਹ ਪਦ ਔਰਇਸਿਕਾ
ਅਰਥ ਯਿਹਦੇਨੋਂ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੈ । ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਇਸਿ
ਪਖਮੇਂਭੀ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ । ਨਵੀਨ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਇਸਿਪਦਕਾਅਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ
ਉਕਤਦੇਨੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂਕੇ ਉਤਕਰਣੇਵਾਸਤੇ । ਤਥਾਹੀ । ਵਾਹੀ
ਕ੍ਰਿਆਹੈਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਯਮਾਤ੍ਰਸਭੀ
ਪ੍ਰੰਚ ਇਸਿਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਮਹੈ ॥ ਕਾਰਣਮਾਤ੍ਰਮੂਲ
ਅਗਿਆਨ ਇਸਿਵਾਹੀਕ੍ਰਿਆਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਸੋਕਾਰਣ ਰੂਪ
ਅਗਿਆਨ ਅਪਣੇ ਰੂਪਕੀਤਦਰੂਪ ॥ ਪ੍ਰਣਾਮਤਾ ਕਰਕੇ
ਕਾਰਯਰੂਪ ਪ੍ਰੰਚਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆਹੈ ਜੈਸੇ ਮਿਟੀਘਟ
ਰੂਪਹੋਜਾਤੀਹੈ ॥ ਔਰ ਜੈਸੇਤੰਤੂਆਪਟਰੂਪਹੋਤੀਆਹੈ ॥
ਸੋਇਸਉਕਤ ਵਾਹੀ ਕ੍ਰਿਆਕੇਸਾਥ ਉਕਤਕਰਮਕਾ ਔਰ
ਉਕਤ ਕਰਤਾਕਾਸੰਵੇਧ ਕਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕੀ ॥
ਬਿਉਤਪਤੀ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਕਾਰਯਰੂਪਪ੍ਰੰਚ

ਵਾਹੈਤੀ ਕਾਰਣਰੂਪ ਅਗਿਆਨ ॥ ਜਿਹ ਕਾਰਣ ਰੂਪ
 ਅਗਿਆਨ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਕਾਰਜਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਸਰੂਪਹੀ
 ਹੋਗਿਆਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਜਿਹ ਤੀਨੋ ਕਰਤਾ ਕਰਮ
 ਕ੍ਰਿਆਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾਹ: ਜਿਹਪਦ ਸਿਧਿ ਭੈਆਹੈ
 ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਵਾਹ: ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਰੂਪ
 ਪ੍ਰਪੰਚਜੋਹੈ ਜਿਹੀਅਰਥਹੈ ਅਵ ਇਸਪਖਮੇਂ ਵਾਹਰੂਰੁ ਇਸਿ
 ਮੰਤ੍ਰਕੇਬੀਚ ਜੋ ਗੁਰੂਪਦਹੈ ਇਸਕੇ ਪਦਅਰਥ ਇਨਿ ਦੋਨੋਕਾ
 ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ ਭਥਾਹੀ ਗ੍ਰੀਧਾਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥਹੈ ਨਿਗਰਣਾ
 ਇਸਕਾ ਅਰਥਹੈ ਦੂਰਕਰਣਾ ਇਸਕਾਅਰਥਹੈ ਪ੍ਰਸਜਪ੍ਰਤੀ
 ਸੇਧ ਇਸਿਕਾਭੀ ਅਰਥਹੈ ਅਤਿਅੰਤਾਅਭਾਵ ਸੋਅਤਿਅੰਤ
 ਅਭਾਵ ਕਿਸਿਕਾਹੈ ਇਸਿਕਾ ਉਤ੍ਰ ਕਰਤੇਹੈ ਗ੍ਰੀਕ੍ਰਿਆਕਾ
 ਗ੍ਰਿਣਾਤੀਰੂਪਹੋਤਾਹੈ ਇਸਿ ਗ੍ਰੀ ਧਾਤ੍ਰਸੇ ਪਰੇ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ਹੋਤਾਹੈ
 ਉਸਿ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ਕਾ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਅਰਥਹੈ ਉ ਪ੍ਰਤੇ ਕੀ
 ਸਕਤੀ ਵਿਤੀ ਇਸਿ ਅਰਥ ਮੇਂ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਜੋ ਵਾਹ ਪਦਹੈ
 ਇਸਿ ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣਰੂਪ ਅਗਿਆਨ
 ਹੈ ਉਸਿ ਅਗਿਆਨਕੋ ਦੂਰ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨਹੀ
 ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਅਰਥੋਂਕੀ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰਕੇ ਰੂਰੁ ਇਸਿ ਪਦ
 ਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ ਕਰਤੇਹੈ ਗ੍ਰਿਣਾਤੀ ਜਿਹ ਕ੍ਰਿਆਹੈ ਪ੍ਰਤੇ ਕਾ
 ਅਰਥ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਕ੍ਰਿਆ ਕਾ ਕਰਤਾਹੈ
 ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਅਗਿਆਨ
 ਕਰਮਹੈ ਗ੍ਰਿਣਾਤੀ ਇਸਿ ਕ੍ਰਿਆਕਾ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਕਰਤਾ

ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਅਾ ਇਨਿ ਤੀਨੋਕਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਵੰਧਹੈ ਇਸਿ
 ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸੰਵੰਧ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦ ਕੀ ਸਿਧੀਹੈ ਵਾਹ ਪਦ ਕਾ
 ਗੁਰੂ ਪਦ ਕੇ ਸਾਥ ਉਪ ਪਦ ਸਮਾਸ ਹੋਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਜਿਹਿਪਦ ਪ੍ਰਸਿਧਿਭੈਆਹੈ ਇਸਿਪਦ ਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਗਿਆਨ
 ਕਾ ਸਰੂਪਕਹਿਤੇਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਯ
 ਕਾਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਸਰਵ ਅਗਿਆਨਹੀਹੈ ਗੁਰੂਪਦ ਕਾ ਅਰਥ
 ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥ
 ਵਾਹ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇਵਾਲਾ
 ਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰਹੋਤਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਪ੍ਰੇਖ
 ਗਿਆਨ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲਾਹੈ ਅਗਿਆਨ
 ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵੇਧਸੇਂ ਹੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ
 ਕੇ ਚੜਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ ਦੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਅਗਿਆਨ
 ਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂਭੀ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ
 ਡੰਡੇ ਮਸਤਸੇਂ ਭੀ ਅਗਿਆਨਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ ਵੇਧ
 ਸੇ ਹੀ ਹੋਤੀਹੈ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਜਿਹ ਹੈ ਸਰਵਥਾ ਬ੍ਰਹਮਵੇਧ
 ਰੂਪ ਸਮੁਦ੍ਰਹੀ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਸਰਵਦਾ ਮਹਾਂਕਾਲ ਸਰੂਪਹੈ
 ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਪਦਾਰਥਕੇ ਵੀਚ
 ਜਿਹ ਵਿਚਾਰ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ
 ਮੰਤ੍ਰਕਵੀਚ ਧਾਤੂਪ੍ਰਤੇਪਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਬੀਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇਂ
 ਹੈ॥ਇਤੀਸ੍ਰੀ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਵਿਚਾਰਃ॥੨੨॥

੧ ਓਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਐਰ ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕੇਪਦ
 ਪਦਾਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ ਤਥਾਹੀ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਵੀਚ ਜੋ ਦੋਥਾਭਾਗ ਵਾ ਜਿਹ ਅਵੇਪਦਹੈ ਇਸਿਕੇ ਅਰਥ
 ਭਾਵ ਅਭਾਵਹੈ ਇਨਿਦੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਵਾਰਕ ਵਾ ਜਿਹਪਦਹੈ
 ਇਸਿ ਵਾ ਪਦਕੋਹੀ ਵਿਕਲਪਪਦ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ
 ਵਾ ਇਸਿ ਵਿਕਲਪਪਤਕੇ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਜਿਹਿ ਦੋ ਅਰਥਹੈ
 ਐਰ ਸੰਸੇਰੂਪ ਅਰਥਕਾ ਵਾਚਕਭੀ ਵਾ ਜਿਹ ਅਵੇਪਦਹੈ
 ਇਸ ਵਾ ਪਦਕਾ ਅਰਥਸੰਸੇਹੈ ਇਨਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂਕਾਏਕ ਰੂਪਸੇ
 ਸਮਾਵੇਸ ਕਰਕੇ ਵਾ ਇਸਿਪਦਕਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ
 ਵੀਚ ਦੋਥੇ ਭਾਗਗੁਰੂਪਦਸੇਂ ਗ੍ਰਹਣਹੈ ਇਸਿਵਾਪਦਕੇ ਉਕਤ
 ਰੀਤੀਸੇ ਭਾਵ ਅਭਾਵਸੇਂ ਜਿਹਤੀਨ ਅਰਥਹੈਪੂਰਵਗ੍ਰੰਥਕੇ
 ਵੀਚ ਮੇਂ ਵਾਹ ਪਦਕੇ ਜਿਹ ਤੀਨੋਂ ਅਰਥ ਕਥਨ ਕਰੇਸੇ
 ਇਸਿ ਅਸਥਲਮੇਂ ਜਿਹਤੀਨੋਂ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਵਾਪਦਕੇਹੈਂ
 ਅਵਇਸਿ ਵਾਪਦਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹਪਦਕਾ
 ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ਹੀਧਾਤੂਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ
 ਹੀਧਾਤੂਸੇਂ ਪਰੇਪ੍ਰਤੇਹੈ ਉਸਿਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇਵਾਲਾ
 ਹੈ ਸੇ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇਵਾਲਾਹੀ ਕ੍ਰਿਆਰੂਪ ਧਾਤੂ
 ਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਇਸਿ ਉਕਤ ਸਮਾਨ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ
 ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ ਰੂਪ ਸੇ ਕਰਤੇਹੈ ਸੇ ਪੂਰਵਪਖੀ
 ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਤਾਹੈ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਵਾਪਦਹੈ ਇਸਿਕੇ ਜੋ

ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸਾਰੂਪ ਯਿਹਿਤੀਨ ਅਰਥਹੈ ਸੋ ਐਸੀ
 ਕਿਆ ਵਸਤੂਹੈ ਜੋਇਨਿਤੀਨੋਂ ਰੂਪੋਂਕੇ ਧਾਰਣਕਰ ਰਹੀਹੈ
 ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੇ ਉਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਅਰਥਕਾ
 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਕਰਤੇਹੈ । ਸਮੀਂ ਚੀਨ ਬਿਵਸਥਾਸੇਂ । ਤਥਾਹੀ ।
 ਮਾਲੂਮਹੋਵੇ ਯਿਹ ਸਭੀ ਜਗਾਨ ਤੀਨ ਬਸਤੂਸੇਂ ਬਿਨਾ
 ਐਰ ਬਸਤੂ ਕੁਛ ਨਹੀਹੈ । ਸੋਜੈਸੇ ਯਿਹ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ
 ਰੂਪ ਸਭੀ ਜਗਤ ਭਾਵ ਅਭਾਵਸੰਸੇ ਰੂਪਹੈ । ਸੋਜਗਤ ਬਨਾ
 ਹੂਆ ਜੋ ਸਭੀ ਚਲ ਅਚਲਹੈ ਇਸਿਕੇ ਭਾਵਰੂਪ ਜਗਤ
 ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਇਸਿ ਜਗਤਕਾ ਕੁਛ ਨਿਸਿਚੇ ਨਹੀ ਹੋਨੇਸੇਂ
 ਇਸੀਕੇ ਸੰਸਾਰੂਪ ਜਗਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸਿ ਜਗਤਕਾ
 ਨਿਤਿਐਪ੍ਰਤੀ ਨਾਸ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾਹੈ । ਇਸਿਸੇਂ ਜਗਤਕੇ
 ਅਭਾਵਰੂਪ ਕਹਿਤੇਹੈਂ । ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਸੇਂ ਵੇਦਾਂਤ
 ਮਤਮੇਂਭੀ ਭਾਵ ਅਭਾਵਸੰਸੇ ਰੂਪਹੀ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ ਅਨਿਰਵਚਨੀ
 ਇਸਿ ਪਦਕਾ ਅਰਥਭਾਵ ਅਭਾਵਸੰਸੇਹੀਹੈ ਐਰ ਬਿਆਕਰਣ
 ਰੀਤੀ ਕਰਕੇਭੀ ਯਿਹਿਤੀਨ ਰੂਪਹੀ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ ਐਰ ਨਿਆਇ
 ਰੀਤੀ ਕਰਕੇਭੀ ਜਗਤ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਰੂਪਹੀਹੈ ।
 ਸੋ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਅਭਾਵਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਰੂਪ ਕਰਕੇ
 ਭਾਵਹੈ ਐਰਮਤਸੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਯਿਹਦੋਨੋਂਹੈਂ ਜਾਨਹੀਯਿਹਸੰਸੇ
 ਹੈ । ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਹ ਪਦਕੀ ਬਿਉਤ
 ਪਤੀਕਰਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾ ਪਦ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ
 ਕਰੇ ਜੋ ਤੀਨ ਅਰਥਹੈਂ ਸੋਯਿਹ ਤੀਨੋਹੀ ਧਾਤੂਕਾ ਕਰਮਹੈ

ਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨ ਮਾਣ੍ਹੀ ਧਾਤ੍ਰਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸਿ
 ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੀ ਪਰਸਪਰ ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆਇਨਿਤੀਨੋਂਕਾ
 ਮੰਦ੍ਰਿਧ ਜੈਸੇ ਹੈ ਵੇਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈਂ ਜੈਸੇ ਮਿਟੀ ਘਟ
 ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੋਈਹੈ। ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣਤਾਰੂਪਸੇ। ਐਸੇਹੀ
 ਵਾਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸਾਰੂਪਪ੍ਰੰਚੰ। ਹਿਨੋਤੀ ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ
 ਪ੍ਰਾਪਨੋਤੀ ਇਸਿਕਾ ਭੀ ਅਰਥਹੈ ਉਪਾਦਾਨ ਰੂਪਤਾ ਕਰਕੇ
 ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਅਗਿਆਨੀ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਰੂਪਪ੍ਰੰਚਨੁ
 ਪ੍ਰਣਮਿਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ। ਐਸੇ ਵਿਚਾਰਕੀ ਵਿਵਖਿਆਮੇਂ
 ਵਾਪਦਕਾ ਹ ਪਦਕੇ ਸਾਥਕਰਮ ਧਾਰਿਆਸਮਾਸ ਹੋਟੇਸੇ ਮੰਤ੍ਰ
 ਕਾ ਵਾਹ। ਯਿਹ ਪਦ ਸਿਧਿ ਭੈਆਹੈ। ਇਸਿਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ।
 ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਸਰੂਪ
 ਸਰਵਜਗਤਹੈ। ਇਸਿਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੇਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਪਦ
 ਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਥਾਹੀ ਗ੍ਰੰਥਾਤ੍ਰਹੈ ਨਿਗਰਣ
 ਇਸਿਕਾ ਅਰਥਹੈ ਇਸਕਾ ਭੀ ਅਰਥਹੈ ਦ੍ਰਿਸਟੀਕੇ ਵਿਖੇ
 ਰੂਪ ਪਦਾਰਥਕਾ ਦੂਰ ਕਰਣਾ ਗ੍ਰੰਥਿਆਸੇ ਪਰੇਂ ਜੋਪ੍ਰਤੇਹੈ
 ਉਸਿਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਜਨਮਮਰਣਕਾਕਾਰਣਜੋ ਅਵਿਦਿਆ
 ਸੰਸਾਰ ਇਸਿਕਾਭੀ ਜੋ ਕਾਰਣ ਮੂਲਭੂਤ ਅਗਿਆਨਹੈ
 ਐਸੇਅਗਿਆਨਕੇ ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੇਕਾ ਅਰਥ ਰੂਪ
 ਨਿਵਰਤਕਹੈ॥ ਇਸਿਕਾਭੀ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਣਅਗਿਆਨਕੀ
 ਨਿਵਿਰਿਤੀ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪਵੇਧ। ਸੋ ਅਵ ਇਸਿ
 ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕੇਲੇਕਰ॥ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਗੁਰੂਪਦਕੀ ਬਿਉਤਪਤੀ

ਕਰਤੇ ਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਵਾਹਿਕਾਰਯਕਾਰਣਰੂਪੰ ਅਗਿਆਨੰ
 ਜੋਰਿਟਾਤੀ ਵੂਰੀਕਰੋਤੀ । ਤਤਪ੍ਰਤਿਆ ਅਰਥ । ਅਪ੍ਰੋਖ
 ਬ੍ਰਹਮ ਸਫੁਰਣਸਰੂਪਵੇਧ ॥ ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਕੋ
 ਸਪਸ਼ਟਕਰਤੇ ਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਇਸਿਬਿਉਤਪਤੀਕੋਕਰਣੇਸੇ
 ਰੂਰੂ ਇਸਿਪਦਕੀ ਸਾਧਨਅਵਸਥਾਕੇ ਅੰਦਰਹੀ ਉਪਪਦ-
 ਸਮਾਸ ਵਾਹ ਇਸਿਪਦਕਾ ਰੂਰੂਇਸਿ ਪਦਕੇ ਸਾਥ
 ਹੋਤਾਹੈ ਇਸਿਰੀਤੀਸੇ ਵਾਹਰੂਰੂ ਜਿਹਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ॥
 ਸੋ ਇਸਿਵਾਹਰੂਰੂਮੰਤ੍ਰਕੇ ॥ ਪਦੇਂਕਾ ਔਰ ਅਰਥੇਂਕਾ ॥
 ਪਰਸਪਰ ਅਨੂਏਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੇਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ
 ਕਰਤੇ ਹੈ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਵਾਃ ਹਃ ਵਾਹਃ ਗੁਰੂ ਵਾਹਗੁਰੂ ॥
 ਜਿਹਪਾਦਭੇਦਸੇ ਮੰਤ੍ਰਕੇਪਦੇਂਕਾਛੇਦਨਹੈ ਸੋ ਇਨਿ ਸਭੀ
 ਪਦੇਂਕੇ ਅਰਥੇਂਕੋਕ੍ਰਮਸੇ ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇ ਹੈ ॥ ਸੋਪ੍ਰਥਮ ਵਾ
 ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ । ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਸੰਸੇ ਜਿਹਤੀਨ
 ਅਰਥ ਵਾਪਦਕੇਹੈ ਸੋਇਤਿਨਾਂਹੀਕਾਰਯਰੂਪਵਾਪਦਕਾਅਰਥ
 ਧਿਹ ਸਭੀਸੰਸਾਰ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ਹਃ ਇਸਿਪਦਕਾ ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਣ
 ਰੂਪਅਗਿਆਨ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਸਰੂਪਸੇ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰਕੇ
 ਸਰੂਪਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਣੇਵਾਲਾ ਮਿਲੇਹੂਏ ਵਾਹਪਦਕਾ
 ਅਰਥਹੈ ਕਾਰਯਕਾਰਣ ਸਰੂਪਸਭੀ ਅਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਇਸਿ
 ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਰਵ ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ
 ਅਪ੍ਰੋਖ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਧਰੂਪ ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਸਫੁਰਣਰੂਪਗਿਆਨਹੈ
 ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਇਸਿਉਕਤਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵਾਃ ਹਃ ਵਾਹਃ

(੬੨)

ਰੂ: ਰੂ: ਇਨ ਚਾਰੋਪਵੇਂਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਕੀਆਹੈ
ਅਵ ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰੁਪੁ ਮੰਪੁਰਣ ਪਦਕਾ ਜਿਸਿ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੋ ਅਰਥ ਉਕਤ ਰੀਤੀਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ
ਉਸੀ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪਮੇਂ ਸਾਵਦਵੇਧ ਦਿਖਿਲਾਤੇਹੈ
। ਤਥਾਹੀ । ਵਾਪਦਕੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਅਭਾਵ ਮੇਂ ਧਿਹਤੀਨੇਂ
ਜੋਹੈ ਇਨਿਤੀਨੇਂਸੇਂ ਅਭਿੰਨ ਹਕਾਰਪਦਕਾ ਅਰਥ ਕਾਰਣ
ਅਗਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ਸੋ ਧਿਹ ਉਕਤ ਵੇਨੇਂ ਪਵੇਂਕਾ ਅਰਥ ਜੋ
ਕਾਰਯਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨਮਾਤ੍ਰਹੈ ਇਸਿਮੇਸੇਂ ਅਗਿਆਨ ਕੇ
ਦੂਰਕਰਣੇਵਾਲਾ ਰੂਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਫੁਰਣ ਸਰੂਪ
ਅਪ੍ਰੋਖ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਧਹੈ ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਪਦ ਪਦਾਰਥੋਂਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਧਿਹ ਵਿਚਾਰਹੈ ਇਸਿ ਪਖਮੇਂ
ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ ਵੀਚ ਬਾਰਾਂਪਦਹੈ ਬਾਰਾਂਹੀਅਰਥਹੈ
ਦੋਧਾਤੂਹੈ ਵੇਪ੍ਰਤੇਹੈ ਚਾਰੋਂਕੇ ਚਾਰਹੀਅਰਥਹੈ ਇਸਿਵਿਚਾਰਕੇ
ਇਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣੇਂ ਕਰਕੇ ਬਤੀਪ੍ਰਕਾਰਕੀ
ਸਮਗ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਸਫੁਰਣ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥਕਾ
ਵੇਧਕਹੈ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਸਰਵ ਵਿਕਲਪਨਿਰਾਕਰਣ ਸਰੂਪ
ਗਿਆਨ ਅਧਿਸਿਠਾਨਵਿਚਾਰ: ਸਮਾਪਤ ਅਲੰ॥ਸੁਭੰ॥੨੩॥

੧ ਓਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮ:

ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਔਰਭੀ ਕੁਛ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ
। ਤਥਾਹੀ । ਧਿਹ ਜੋ ਸਿਸਿਦੀਕੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣੇਂ ਕਰਕੇ
ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੀਹੈ ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂਹੈ ਪ੍ਰਥਮਜੀਵਕੀ

(੬੩)

ਰਚੀ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਸੋ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਦੁਖ
ਸੁਖ ਜਨਮ ਮਰਣ ਇਨਿਚਾਰੋਂ ਕੇ ਬਸਬਰਤੀ ਜੋ ਹੋਮੇਂ
ਉਨਿਸਭੀਕੋ ਜੀਵਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਉਨਿਕੀ ਰਚੀ ਹੁਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋ
ਜੀਵਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਜੀਵਨੀ
ਕਾਮਧੇਨੁ ਕਲਪਬਿਰਛ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਸਿਧੀ ਸਮਾਧੀ
ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਜਿਹ ਸਭੀ ਵਸਤੂ ਜੀਵੇਂਕੀ ਰਚੀ ਹੁਈ ਹੈ ਸੋ
ਜਵ ਪ੍ਰਯੰਤਕਾਲ ਜੀਵਕੋ ਨਾਮਾਰੇਗਾ ਤਵ ਪ੍ਰਯੰਤਜੀਵਕੀ
ਵਸਤੂਕਾਰਯਕੋ ਕਰੇਗੀ ਐਸੇਹੀ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਭੀ ਜੀਵੇਂਕੀ
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਅੰਦਰਹੀ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜਿਹ ਵਾਹਗੁਰੂ
ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ ਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਹੈ
ਯਿਹਭੀ ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮੇਂ ਹੀ ਹੈ । ਇਸਿ ਕਥਨਕਾ
ਤਾਤਪਰਯਜਿਹ ਹੈ ਵਿਦੁਆਨ ਮਹਾਸੇ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੋ
ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਕੇ ਭੂਲ ਹਮਾਰੀ ਕੋ ਖਿਮਾ ਕਰੇਂਗੇ । ਐਰ
ਭੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਕਿਸੀਕਾ ਕਥਨ ਹੈ । ਜਵ ਜਿਹ ਜੀਵਕੀ
ਰਚੀ ਹੁਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਤਵਤੋ ਈਸ਼ੁਰਕੀ ਰਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਾ
ਭੀ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ । ਇਸਿਲੀਏ ਈਸ਼ੁਰਕੀ ਰਚੀ
ਹੁਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰ ਨਖਤ੍ਰ
ਗ੍ਰਹਣ ਮੇਘ ਭੁਕੰਪ ਆਕਾਸ਼ ਵਾਯੂ ਅਗਨੀ ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ
ਜਨਮ ਮਰਣ ਇਸਿਥਿਤੀ ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਵਿਸ਼ਿਟੀ
ਥਨਦੁਧ ਦਾਤ ਲੋਮ ਅੰਡਜ ਗਰਭਜ ਵਿਖ ਸ੍ਰੇਦਜ ਦਿਨ
ਰਾਤ ॥ ੨੬ ਜਿਹ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਖਿਆਤ

ਸਗੁਣ ਵਿਰਾਟ ਸਹਸ੍ਰਸ੍ਰੀਰਸਾ ਹਮਕੀ ਬਨਾਈ ਹੁਈ
ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾਹੈ । ਸੋਇਸੀ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਮਾਇਆ ਕੋ
ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਸਕਤੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ਇਸਿਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕਾ ਤਾਤ-
ਪਰਯ ਕਹਿਤੇਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਵਾਹਗੁਰੂ ਇਸਿ ਮੰਤ੍ਰਕਾ
ਅਰਥ । ਅਧਿਸਿਠਾਨ ਸਰੂਪ ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ॥ ੧ ॥
ਦੂਸਰਾਵਿਰਾਟਸਰੂਪ ਸਹਸ੍ਰਸ੍ਰੀਰਸਾ ਹਮਹੈ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ
ਇਸੀਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਭਿਆਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਜੀਨੇ ਕੀਆਹੈ ਜਲ
ਕੇਵੀਚ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨਮੇਂ ਹੋਕਰਕੇ । ਉਸਸਮਾਧੀਕੇ ਵੀਚਮੇਂ
ਜਿਹੀ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਪਣੀ ਸਕਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਕੇ
ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਖਲਾਈਸੀ ਐਰ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸਤਿਨਾਮਕਰਤਾ
ਪੁਰੁਖ ਇਸਮੰਤ੍ਰਕਾ ਗੁਰੂਜੀਕੇਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਥਾ ਇਸੀ
ਵਾਸਤੇ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪੰਜਸ੍ਰੈ
ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਿਚਾਰਹੈ ਐਰਸਤਿਨਾਮਕਰਤਾਪੁਰੁਖਇਸਿਮੰਤ੍ਰਕੇ
ਵੀਚਮੇਂ ਚੌਵੀਪਦਹੈ ਤੀਨਉਪਰ ਬੀਸਬਾਰ ਗੁਰੂਜੀਕੋਨਾਨਕ
ਨਾਮਸੇਂ ਬੁਲਾਇ ਆਥਾਜੈਸੇਬ੍ਰਹਮਾਕੋ ਤੀਨਬਾਰ ਤਪਤਪਤਪ
ਜਿਹ ਕਹਿਕਰਕੇ ਬੁਲਾਇਆਥਾਐਸੇਹੀ ਗੁਰੂਜੀਕੋ ਤੇਈ ਬਾਰ
ਬੁਲਾਇਆਥਾ ਤਵ ਉਸਵਖਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਨੇ ਗਗਨ
ਮੈਂ ਬਾਲ ਰਵੰਦ ਦੀਪਕ ਇਸ ਆਰਤੀ ਕਰਕੇ ਸਹਸ੍ਰ
ਸ੍ਰੀਰਸਾ ਪੂਰਣ ਪੁਰਖਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ ਐਰ ਕਿਸੀ
ਪਰੀਛਿਨ ਏਕ ਦੇਸੀ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਨਹੀ ਕੀਆਹੈ ਐਸੇ
ਵਿਰਾਟ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਉਤਪਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਪੂਲੇ ਜਿਹ

ਤੀਨੋਂ ਹੋ' ਇਨਿ ਤੀਨੋਂ ਕਾਰਯੋਂ ਕਾ ਆਸਰੇ ਅਪਿਸਠਾਨ
 ਕਿਰਿਆਕੇ ਭੇਦਕੇ ਹੋਣੇ ਤੀਨ ਨਾਮਹੈ ਸਰੂਪ ਤੀਨ ਨਹੀਹੈ
 ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਰੂਪਕੇ ਵਰ ਸਰਾਫ ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਹੀ
 ਲਗਤੇਹੈ ਐਰ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਵੀਚਰੇ ਜੀਵੇਂਕੀ
 ਅਵਿਦਿਆਕਾਲੇ ਸਮਾਤਭੀ ਸੰਵਿਧ ਨਹੀਹੈ ਐਰ ਲਿੰਗ ਕਾ ਕਟਣਾ
 ਲਾਤਕਾ ਲਗਣਾ ਸਿਰਕਾ ਕਟਣਾ ਹਜਾਰ ਭਗਕਾ ਹੋਜਾਣਾ
 ਜਿਹ ਸਭੀ ਜੀਵ ਪਖਮੇਂ ਅਵਤਾਰੇਂਕੀ ਬਿਵਸਥਾਹੈ ਐਰ ॥ ੪ ॥
 ਮ੍ਰਿਤੂ ਜਨਮ ਵਤਾ ਵੀਰਾ ਦੇਹੇ ਨਸਹਿ ਜਾਇਤੇ ਜਾਤ ਸਿਆਹੀ
 ਧ੍ਰੁਵੇ ਮ੍ਰਿਤੂ ਪ੍ਰਾਣੀਨਾ ਮਰਣ ਧ੍ਰੁਵੇ ॥ ਇਸਿ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
 ਜੀਵੇਂਕੀ ਰਚਨਾਕਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸ੍ਰਿਟੀ ਕੇ ਵੀਚਰੇ ਕੋਈ ਭੀ
 ਸੰਵਿਧ ਨਹੀਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੀ ਰਿਸੀਕੇ ਜਾ ਅਵਤਾਰਕੇ
 ਵਰ ਸਰਾਫ ਕੇ ਦੇਣੇ ਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਮਾਇਆ ਰਚਿਤ ਪਾਂਚਤਤਿਕੇ
 ਵੀਚਰੇ ਨਾਛੇ ਬਨਸਕੇ ਤੇਹੈ । ਨਾਚਾਰ ਬਨਿਸਕੇ ਤੇਹੈ ॥
 ਇਸਿ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਜਿਹਿਹੈ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਕੇ
 ਦੇ ਸਰੂਪਹੈ ਐਰ ਕ੍ਰਿਆਕੇ ਭੇਦਸੇਂ ਤੀਨਹੈ ਮਿਲਿਕਰਕੇ ਜਿਹ
 ਪਾਂਚਹੈ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਸਕਤੀ ਛਬੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸਰੂਪੋਂ ਕੋ ਧਾਰਣ
 ਕਰ ਰਹੀਹੈ ॥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਅਰਥ ਜਿਹੀ ਇਕਤੀ ॥
 ਪੰਜਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦੋਂ ਕਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਹੈ ਐਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ
 ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਨੇ ਭੀ ਜਿਹੀ ਛਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਭਗਵਤੀਕਾ
 ਸਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਧਿਆਨ ਕੇ ਵੀਚਰੇ ਅੰਤ ਸਕਰਣ ਕਰਕੇ
 ਹ੍ਰਿਦੇਸੇਂ ਚਿੰਤਨ ਕੀਆਹੈ । ਇਸੀ ਵਿਚਾਰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ

(੬੬)

ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਵਜੀਮੇ' ਲਿਖਾਹੈ ॥ ਤਹਿਹਮ ਅਧਿਕ
ਤਪਸਿਆਸਾਧੀ ਮਹਾਂਕਾਲ ਕਾਲਿਕਾ ਆਰਾਧੀ ॥
ਪ੍ਰਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਿਰਕੇ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਲਈ ਧਿਆਇ
ਯਾਦੇਵੀ ਸਰਵਭੂਤੇਸੂ ਕਾਲਰੂਪੇਣਸੰਸਿਥਿਤਾ ਇਸਿਕਾ
ਤਾਤਪਰਯ ਜਿਹਹੈ ਉਕਤ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਸਰੂਪਕਾ
ਨਾਮ ਮਹਾਂਕਾਲਹੈ ਛਬੀਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸਰੂਪਕਾਨਾਮ ਕਾਲਹੈ
ਭਗਵਤੀਹੈ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਜੀਵਈਸ੍ਰਰਮਾਇਆ ਵਿਭਾਗ ॥੨੪॥
ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਾਹਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ
ਵਿਚਾਰੇ ਕਾਸੀ ਅਸਥਾਨਸਥ ਨਿਰਮਲਸ੍ਰਾਮੀ ਪੰਡਿਤ
ਈਸ਼ਰਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਕ
ਨਾਮਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ਅਲੰ ਸੁਭੰ ॥ ੨੩ ॥

+४०४+

ਸ੍ਰੋਤਪਨ ਨਾਟਕ

੧ ਓਂਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਅਥਸ੍ਰੋਤਪਨਨਾਟਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤੇ ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੋ
ਉਟਾਹਟ ਮਹੀਨਾ ਕਤਕ ਸੁਕਲਪਖਿ ਦਸਮੀ ਰਾਤ੍ਰੀਕੇ
ਤੀਸਰੇਪਹਿਰਿਓਦਮਾਕੀਵਾਦਨੀਮੇਂ ਬੈਠਕਰਕੇ ਹਰਿਦੁਆਰ
ਠਿਰਮਲ ਆਖਾਯਾ ਛਾਵਣੀ ਅਸਥਲਕੇ ਵੀਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ
ਕੀਆਥਾ ਦਸ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਵਜੀਕੇ
ਹਜ਼ੂਰਮੈ ਅੰਤਰਧਿਆਨ ਵੀਚ ਹੋਕਰਕੇ ਕਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ
ਸੰਸਾਰਕੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਮੇਗੇ ਤਵ ਉਸਿਸਮੇਂਕੇ ਵੀਚ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ
ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀਨੇ ਨਵ ਕ੍ਰਿਤ
ਅਭਿਆਸ ਵਿਚਾਰਕਾ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆਥਾ ਜੈਸੇ
ਸ੍ਰੋਤਕੇ ਤ੍ਰਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਿਆਲਕਜੀ ਕਰਕੇ ਤੇਤਮਸੀ ਇਸਿ
ਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਨੌਬਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆਥਾ ਪਰੰਤੂ ਏਕਹੀ
ਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਨੌਬਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੈਆਥਾ ਏਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮ
ਵਿਚਾਰਕੇ ਨਿਸ਼ਿਚੇ ਕਰਾਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹਮਾਰੇ ਅੰਦਰ
ਨੌਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਕਰਕੇ ਨੌਂਹੀਕਲੇਸਥੇ ਇਸਿਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ
ਮਹਾਰਾਜਜੀਨੇ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰੋਂਕੇਹੀ ਕਲੇਸ ਦੂਰ ਕਰਟੇਕੇ ਵਾਸਤੇ
ਨੌਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਜੁਦੇਜੁਦੇਕੀਏਥੇਜੁਦੇਜੁਦੇਹੀ ਉਨਿਉਪਦੇਸ਼ੋਂਕੇ
ਅਰਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਰੂਪਣਕਰੇਥੇ ਜੈਸੇਕਿ
ਏਕ ਅੰਤਸਕਰਟਹੈ ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਹੈਂ ਤੀਨ
ਭੂਤਭਵਿ ਖਿਤ ਵਰਤਮਨਾ ਯਿਹ ਕਾਲਹੈ ਸੋਸਭੀ ਮਿਲ

(੨)

ਕਰਕੇ ਯਿਹ ਨੌਪ੍ਕਾਰਸੇ' ਕਲੇਸੋਂਕੋ ਸਰੀਰਕੇ ਅੰਦਰ
 ਬਾਹਰ ਧਾਰਣ ਕਰਾਤੇਹੈ । ਤਬਾਹੀ । ਭੂਤਕਾਲਸੇਂ
 ਦੁਖੋਂਕੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਕਰਟੇ ਕਰਕੇ ਕਲੇਸ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ੧ ॥
 ਭਵਿਖਿਤ ਕਾਲਸੇਂ ਜਨਮਾਂਤਰ ਧਾਰਣਮੇਂ ਸੰਸੇਕਾ ਹੋਨਾ
 ਕਲੇਸਹੈ ॥ ੨ ॥ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਕੇ ਵੀਚਮੇਂ ਮਰਟੇਕਾ
 ਭਰ ਕਲੇਸਹੈ ॥ ੩ ॥ ਪਾਂਚਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਕੇ ਤਤ ਤਤ
 ਵਿਖੇ ਜੋ ਸਵਦ ਸਪਰਸ਼ਰੂਪ ਰਸ ਗੰਧਹੈਂ ਇਨਿਪਾਂਚੋਂ
 ਵਿਖਿਓਂਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਹੋਨਾ ਕਲੇਸੋਂਕੀ
 ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੋ ਦੇਤਾਹੈ ॥ ੪ ॥ ਚਤੁਸਟੈ ਅੰਤਸ ਕਰਟਕੀਆਂ
 ਵਿਰਿਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਮਨੋਰਾਜ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਰਚੇਹੂਏ ਮੁਖ ਰੂਪ
 ਭੋਗੋਂਕਾ ਨਾਸ ਹੋਜਾਨਾ ਕਲੇਸੋਂਕੋ ਦੇਤਾਹੈ ਸੋ ਯਿਹ ਕਲੇਸਹੈ
 ॥ ੬ ॥ ਇਸਿ ਰੀਤੀਸੇ ਨੌਕਲੇਸ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈ ॥ ੯ ॥ ਸੋ
 ਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਸੇਂ ਹਮਨੇ ਨੌਪ੍ਰਸਨ ਕਰੇਥੇ
 ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸਨ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੫ ॥

ਓਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਦੇ ਨਮਃ

ਅਥ ਸ੍ਰਪਨ ਨਾਟਕ ਪ੍ਰਸਨਵਿਚਾਰੇ ਉਤਰ ਨਿਰੂਪਿਤੇ
 ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਪੂਰਵਉਕਤਜੇ ਨੌਪ੍ਕਾਰਸੇਂ ਨੌਪ੍ਰਸਨਹੈ
 ਅਵਈਹਾਂ ਉਤ੍ਰੰਬਕੇਵੀਚਮੇਂ ਸੋਨੌਪ੍ਕਾਰਸੇਂ ਨੌਪ੍ਰਸਨੋਕਾ
 ਉਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀ ਜੁਦੇਜੁਦੇ
 ਨੌ ਉਪਦੇਸੋਂ ਕਰਕੇ ਪੰਡਿਤਿ ਈਸਰਸਿੰਘ ਸਾਧੂਪਦਵਾਚਿਕੇ

(੩)

ਪ੍ਰਤੀ ਯਥਾਰਥ ਨਿਰੂਪਣ ॥ ਜੈਸੇ ਕਰਤੇ ਭੈਏਥੇ ।
ਉਸੀਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਜੈਨੋਉਪਦੇਸ਼ ਈਹਾ ਲਿਖਿਤੇਹੈ ॥ ਬਾਲ
ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ
ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ
ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ॥ ੩ ॥ ਚੰਦ ਕੀ
ਆ ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ॥ ੪ ॥ ਕੀ ਆ
ਚਾਰ ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ॥ ੫ ॥ ਆ ਚਾਰ
ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ॥ ੬ ॥ ਚਾਰ
ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ॥ ੭ ॥ ਵੀ
ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ॥ ੮ ॥
ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਆ ਚਾਰ ਵੀ ॥ ੯ ॥
ਇਹਨੋਂਉਪਦੇਸ਼ਹੈ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਨੋਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੰ ਸਮਾਪਤੰ ॥ ੬ ॥

ਓ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ ॥

ਅਵ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਜੈਨੋਉਪਦੇਸ਼ਹੈ ਉਨਿਕੇਵੀਚਮੇਂ
ਜੋਯਥਾਸ਼ੁਤ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸ਼ਹੈ ਉਸਿਕੇ ਪਦੋਂਕੇ ਅਲਹਿਦੇ
ਅਲਹਿਦੇਕਰਕੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਅਰਥੋਂਕੇ ਨਿਰਿਟੇਕਰਕੇ
ਨਿਰੂਪਣਕਰਤੇਹੈ । ਸੋ ਵੇਹੀ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਨੋਪ੍ਰਕਾਰਕੇ
ਉਪਦੇਸ਼ੋਕੇਵੀਚਮੇਹੀ ਯਥਾਰਥਨਿਰੂਪਣਕਰੇਹੁਏਨਿਵੰਧਨਹੋ
ਰਹੇਹੈ । ਏਕਹੀਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣਕਰਟੇਸੇ

ਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ੋਂਕੇ ਅਰਥਜੇਹੈ ॥ ਸੋਨੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ
 ਪ੍ਰਸਨੌਂਕੇ ਵੀਚਰੇ ਜੋਸੇਹੈ ਸੋਉਨਿਸਰਵਕੋਹੀ ਨਿਵਾਰਣ
 ਕਰਦੇਮੇਰੇ ਸੋਪ੍ਰਥਮਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਪਦੋਂਕੇ ਅਰਥ ਯਿਹਹੈ ॥
 ਬਾਲਕਾਅਰਥ ਬਲ ਬਲਵਾਲਾ ਬਾਲਕ ਅਗਿਆਨੀ ॥ ੧ ॥
 ਰਵਿਕਾਅਰਥ ਸੂਰਯ ਤੇਜ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀਕਾਅਰਥ
 ਸੋਭਾ ਮੁਕਤ ਲਖਮੀ ਮਾਇਆ ਅਗਿਆਨ ਐਈਸੂਰਯ ॥ ੩ ॥
 ਚੰਦਕਾ ਅਰਥ। ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਚਾਦਨੀ ਚਮਤਕਾਰ ਖੁਸ਼ੀ । ਕੋਈ
 ਦਿਨ ॥ ੪ ॥ ਕੀਕਾਅਰਥ । ਸੰਸੇ ਪ੍ਰਸਨ ਅਭਾਵ । ਕਰਣ ॥
 ੫ ॥ ਆਕਾਅਰਥ । ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਜਾਦਾ । ਹੋਨਾ ਵਿਧੀ ॥ ੬ ॥
 ਚਾਰਕਾਅਰਥ । ਅਛਾ ਬੁਰਾ । ਗਿਣਤੀ ਸੰਖਿਆਵਾਲਾ ॥ ੭ ॥
 ਵੀਕਾਅਰਥ । ਵਿਸੇਖ । ਵਰਜਨ ਦੂਸਰਾ ਨਾਸ ॥ ੮ ॥ ਹਾਰਾਕਾ
 ਅਰਥ । ਵਿਵਹਾਰ । ਗਹਿਣਾ । ਹਾਰਿਗਿਆ । ਭੋਜਨ ॥ ੯ ॥
 ਇਸਿਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਇਨਿਨੌਂ ਪਦੋਂਕੇ । ਯਿਹਨੌਂ ਅਰਥਹੈ । ਸੋਜੈਸੇ
 ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਵੀਚ ਯਿਹਨੌਂ ਪਦਹੈ ਔਰਇਨਿਨੌਂ ਪਦੋਂਕੇ
 ਅਰਥਹੈ ਸੋਐਸੇਹੀ ਔਰ ਆਠ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ਹੈ ਸੋਉਨਿਆਠੋਂ
 ਉਪਦੇਸ਼ੋਂ ਮੇਭੀ । ਯਿਹੀਨੌਂ ਪਦਨੌਂ ਅਰਥਹੈ । ਸੋਅਵ ਏਕ ਏਕ
 ਉਪਦੇਸ਼ਕਾ । ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਅਰਥ ਕਰਕੇ । ਫਿਰ ਮਿਲਾਕਰਕੇ
 ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਵੇਗਾ । ਸੋਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੇਵਲ
 ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ । ਸੋਪ੍ਰਥਮ
 ਉਪਦੇਸ਼ਯਿਹਹੈ । ਬਾਲਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥
 ਇਸਿ ਪ੍ਰਥਮ ਮਹਾਂਵਾਕਕੇ ਉਕਤਪਦੋਂਕਾ ਔਰ ਅਰਥੋਂਕਾ

ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋਈਹਾ ਉਤਮੇਂ ਉਨਿਨੋਪਦੇ'ਕੇ
 ਨੋ ਅਰਥੋ'ਕੇ । ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ਸੋਵਹੀ ਵਿਚਾਰ ਐਰ ਆਠੇ'ਮੇਂ
 ਭੀ । ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਪਦੋਂ'ਕੇ ਅਰਥਕਾ
 ਵਿਚਾਰ ਯਿਹ ਹੈ । ਬਲਵਾਲਾ ਤੇਜ ਅਗਿਆਨ ਕੋਈ ਦਿਨ
 ਬਨਾਇਆ ਹੁਆ ਸਭੀ ਸੁੰਦ ਨਾਸ ਜਹਾਂਨ ॥੧॥ ਅਵ ਇਸਿ
 ਉਕਤ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਇਨਿ ਪਦੋਂ'ਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ
 ਸਭੀ ਅਰਥੋ'ਕੇ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਜੋਰਵਾਲਾ ਸੁੰਦ ਬਨਾ
 ਹੁਆ ਯਿਹ ਸਭੀ ਜਗਤ ਬੋਲੇ ਦਿਨਿਕੇ ਵੀਚ ਅਵਿਦਿਆਸੇਂ
 ਪ੍ਰਕਾਸ ਦਿਖਿਲਾ ਕਰਕੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥੨॥ ਸੋ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ
 ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਪਦ ਅਰਥੋ'ਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕਾ
 ਵਿਚਾਰ ਯਿਹ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਹੀ ਨੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ੋ'ਕੇ
 ਪਦ ਅਰਥਕੇ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ ਸੋ ਇਸਿ
 ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਟੇ'ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦੂਸਰੇ
 ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਵਿਚਾਰਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ
 ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵੀਚ ਆਗੇ ਉਤ੍ਰ
 ਆਠ ਉਪਦੇਸ਼ੋ'ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ । ਸੋ ਇਨਿ ਆਠ
 ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਵੀਚ ਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ
 ਪਦੋਂ'ਕਾ ਭੀ ਅਰਥ ਸਹਿਤ ਹੀ ਨੋਂ ਭੇਦੋ'ਸੇ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਛੇਦਨ
 ਹੈ । ਸੋ ਇਸਿ ਵਿਚਾਰਕੇ ਲੇਕਰਕੇ ਅਵ ਦੂਸਰਾ ਉਪਦੇਸ਼
 ਲਿਖਿਤੇ ਹੈ ਫਿਰਨੋਂ ਪਦ ਛੇਦਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈ
 ਫਿਰ ਉਤ੍ਰਮੇਂ ਫਲਿਤ ਅਰਥਕੇ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈ । ਐਸੇ ਹੀ

ਔਰਸਾਤ ਉਪਦੇਸ਼ਕੀ ਬਿਵਸਥਾਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣਾਭੀ
 ਯਥਾਰਥਹੈ । ਸੋਪ੍ਰਥਮਸੇ ਦੂਸਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ ਸੂਖਮ ਵਿਤੀ
 ਕਰਕੇ ਏਕਏਕ ਪਦਕਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਅਖਰੋਂਸੇਂਹੀ
 ਅਰਥਕਾ ਜਾਣਨਾ ਸਰਵਕੋ ਯਥਾਰਥਹੈ ਸੋਦੂਸਰਾ ਉਪਦੇਸ਼
 ਯਿਹਹੈ । ਰਵਿ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆ ਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲ ॥ ੨ ॥
 ਅਵ ਇਸਿ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਦਿਖਲਾਤੇ
 ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਾਇਆ ਬਲਕ ਰਚਨਾ ਬਨਾਨਾ ਦੇ ਤੀਨ ਭੇਦ
 ਏਲਮਾਤ੍ਰ ਬਾਲਕ ॥ ੨ ॥ ਦੂਸਰੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਨੌਹੀ ਅਰਥਾ
 ਕੋ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਏਕਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈ । ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਲੀ ਅਵਿ
 ਦਿਆ ਕੀਤੁਛਮਾਤ੍ਰ ਰਚਨਾ ਬਨੀਹੋਈਕੋਈਦਿਨਕੇ ਭਰਮਾਨੇ
 ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਬਾਲਕੋਂਕੀ ਖਿਲਵਾਜ਼ਹੈ ॥ ੨ ॥ ਅਵ ਤੀਸਰੇ
 ਮਹਾਂਵਾਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ਸ੍ਰੀਚੰਦਕੀਆ
 ਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿ ॥ ੩ ॥ ਇਸਿ ਵਾਕਕੇ ਪਦੋਂ ਕਰਕੇ
 ਜੇਨੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋ ਅਰਥ ਕ੍ਰਮਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ
 ਕਰਤੇਹੈ॥ਤਥਾਹੀ॥ਮੁਕਤ ਚੰਦਮਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੰਪੂਰਣ ਸੰਦ੍ਰਨਾਸ
 ਛੋਡਣਾ ਜੋਰ ਵਾਲਾਤੇਜ ॥ ੩ ॥ ਇਨਿ ਨੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਮਿਲਾ
 ਕਰਕੇ ਏਕਹੀਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ ਇਛਿਆਵਾਲੀ ਸਭੀ ਸੰਦ੍ਰ
 ਮੁਕਤ ਖਿਟਭੰਗੁਰ ਕੋਈ ਦਿਨਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਖਿਲਾਕਰਕੇ
 ਜੋਰਸੇਂ ਛੋਡਿਜਾਵੇਗੀ ॥ ੩ ॥ ਚੌਥੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਹਾਂਵਾਕ ਕੇ
 ਅਰਥਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ॥ ਤਥਾਹੀ ॥ ਚੰਦ ਕੀਆ ਚਾਰ
 ਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿ ਸ੍ਰੀ ॥ ੪ ॥ ਇਸਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਪਦੋਂਕਾ

ਕ੍ਰਮਸੇ ਅਰਥ ਲਿਖਤੇਹੈਂ । ਨਾਸਕ ਕਰਮ ਰਚਨਾ ਇਸਿਟ
 ਬਹੁਤ ਵਿਖੇ ਜੋਰ ਵਾਲਾ ਤੇਜ ਅਗਿਆਨ ॥ ੪ ॥ ਅਵ ਨੋ
 ਅਰਥੋਂਕੇ ਮਿਲਾਕਰਕੇ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਿਨਾਸੀ
 ਕਰਮ ਰਚਨਾ ਅਤੀਪਿਆਰੀ ਵਿਖੇਪ੍ਰਵਲਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਹੋਰਹੀਹੈ ਸੋ ਅਵਿਦਿਆ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ॥ ੪ ॥ ਅਵ ਵਿਚਾਰਮਾਲੂਮ
 ਹੋਵੇ ਜਿਸਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਨੋ ਪਦ ਨੋ ਅਰਥੋਂਕੀ ਵਿਵਸਥਾ ਚਾਰ
 ਉਕਤ ਉਪਦੇਸ਼ੋਂਕੇ ਵੀਚਾਰਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਹੈ ਸੋ ਐਸੇਹੀ
 ਉਤ੍ਰਕੇ ਪਾਚ ਉਪਦੇਸ਼ਮੇਂ ਭੀ ਉਕਤਬਿਵਸਥਾ ਜੈਸਾਹੀ
 ਵਿਚਾਰਹੈ ਸੋਵੈਸੇਹੀ ਪਾਚਮਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ ।
 ਕੀਆ ਚਾਰ ਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿਸ਼ੀਚੰਦ ॥ ੫ ॥ ਅਵਇਸਿ
 ਪਾਚਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਨੌਪਦੋਂਕਾ ਅਰਥ ਨੌਂਭੇ ਦਸੇਂ ਦਿਖਲਾਤੇ
 ਹੈ । ਸੰਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਫਲ ਭੇਦ ਨਿਰਬਲ । ਅਗਿਆਨੀ ।
 ਬਲੀ ਅਵਿਦਿਆ ਕੋਈ ਦਿਨ ॥ ੫ ॥ ਅਵ ਨੋ ਅਰਥੋਂਕੋਹੀ
 ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਸੰਸੇ ਹੋਵੇਗਾ
 ਅਲਹਿਦੇ ਫਲ ਵਾਲੇ ਕਮਤਾਕਤ ਅਵਿਦਿਕਕੋ । ਜੋਰਕੀ
 ਮੂਰਖਤਾ ਕੋਈ ਦਿਨਿਕੀ ਹੋਨੇਤੇ ॥ ੫ ॥ ਛੇਮਾਂ ਉਪਦੇਸ਼
 ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ । ਆਚਾਰਵੀਹਾਰਾ ਬਾਲਰਵਿਸ਼ੀਚੰਦਕੀ ॥ ੬ ॥
 ਇਸਿਛੇਵੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਭੇਦ ਲਿਖਤੇਹੈਂ । ਵਿਧੀ
 ਸੁਭ ਵਿਸੇਸ਼ ਕਰਮ ਬਲਵਾਲਾ ਸੂਰਜ ਮੁਕਤ ਚਾਂਦਨੀ
 ਕਰਣਾ ॥ ੬ ॥ ਇਸਛੇਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਨੌਹੀ ਅਰਥਾਂ ਕੇ
 ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ । ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇਹੈਂ । ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਅਛਾ
 ਵਿਸੇਸ਼ । ਕਰਮ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਣੇ ਕਰਕੇ ਆਤਮ

ਸਰੂਪ ਮੁਕਤ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ ੬ ॥ ਅਵਸਾਤ ਮਾਂ ਉਪਦੇਸ਼।
 ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ । ਚਾਹਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆ ॥
 ੭ ॥ ਸਾਤ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਭੇਦ ਦਿਖਿਲਾਤੇ ਹੈਂ ।
 ਉਤਮ ਵਿਸੇਸ ਕਰਮ ਬਾਲਕ । ਆਦਿਤਿ ਮਾਇਆ ਮਾਤ੍ਰ
 ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਭਾਵ ਮੁਜਾਦਾ ॥ ੭ ॥ ਅਵਇਸ਼ਿਸਾਤ ਮੇਂ
 ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਨੌਂ ਹੀ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਏਕ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ । ਉਤਮ
 ਵਿਸੇਸ ਕਰਮ ਪ੍ਰਵਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣੇ ਸੇਂ ਮਾਇਆ ਕੀ
 ਮੁਜਾਦਾ ਕੋਈ ਦਿਨਿਕੋ ਨਾਸ ਹੋਣੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ॥ ੭ ॥
 ਆਠ ਮਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਵੀ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿ
 ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆ ਚਾਰ ॥ ੮ ॥ ਅਵ ਇਸ਼ਿ ਆਠ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ
 ਨੌਂ ਪਦੋਂ ਕੇ ਨੌਂ ਹੀ ਅਰਥਾਂ ਕੋ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਤੇ ਹੈਂ ।
 ਵਿਨਾਸੀ ਫਲ ਅਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨੀ । ਸੋਭਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੰਸੇ
 ਵਿਨਾ ਮੁਜਾਦਾ ਉਤਮ ॥ ੮ ॥ ਅਵ ਇਨਿ ਨੌਂ ਹੀ ਅਰਥੋਂ ਕਾ
 ਏਕ ਅਰਥ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਵਿਨਾਸੀ ਫਲ
 ਅਗਿਆਨੀ ਸੇਂ ਵਿਨਾ । ਸੁਭ ਮੁਜਾਦਾ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨੀ
 ਉਤਮ ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ਨੌਂ ਮਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਥਨ
 ਕਰਤੇ ਹੈ ॥ ਹਾਰਾ ਬਾਲ ਰਵਿਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੀਆ ਚਾਰ ਵੀ ॥ ੯ ॥
 ਨੌਂ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਭੇਦ ਸੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ ।
 ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਗਿਆ ਬਲ ਵਾਲਾ ਪੂਰਣ ਤੇਜ ਮੁਕਤੀ
 ਚਾਦਨੀ ਕਰਣਾ ਵਿਧੀ ਸੇਂ ਉਤਮ ਵਿਸੇਖ ॥ ੯ ॥ ਅਵ ਇਸ਼ਿ
 ਨੌਂ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਨੌਂ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਮਿਲਾ ਕਰਕੇ ਏਕ ਹੀ
 ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈ । ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਵਿਧੀ ਸੇਂ

(੯)

ਰਹਿਗਿਆਹੈ ਬਲਵਾਲਾ । ਸੋਉਤਮ ਗਿਆਨ ਚਾਦਨੀਕੋ
ਵਿਸੇਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ॥ ੯ ॥ ਸੋਇਸਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਨੌ
ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਮਹਾਂਵਾਕੋਂਕੀ ਯਿਹਿ ਬਿਆਖਿਆਹੈ ਸੋ ਅਵਨੋਂ
ਉਪਦੇਸੋਂਕੇ ਨੌਹੀ ਅਰਥੋਂਕੇ ਫਲਿਤ ਅਰਥ ਰੂਪ ਕਰਕੇ
ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥

ਨੰਵਰਅਵਲ ॥ ੧ ॥ ਯਿਹਸਭੀਜਰਤ ਨਾਸਹੋਜਾਵੇਗਾ ॥ ੧ ॥

ਨੰਵਰਦੋ ॥ ੨ ॥ ਯਿਹਜਹਾਨਬਾਲਕੋਂਕੀ ਖਿਲਿਵਾਸਕੇ
ਬਰਾਬਰਹੈ ॥ ੨ ॥ ਨੰਵਰਤੀਨ ॥ ੩ ॥ ਸਕਾਮਮੁਕਤ

ਨਾਸਹੋਜਾਤੀਹੈ ॥ ੪ ॥ ਨੰਵਰਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ਸਭੀਯਿਹ

ਰਚਨਾਅਵਿਦਿਆਕਰਕੇਹੈ ॥ ੪ ॥ ਨੰਵਰ ਪਾਠ ॥ ੫ ॥

ਮੂਰਖਤਾਕਾਬਲ ਨਾਸਹੋਟੇਵਾਲਾ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ੫ ॥

ਨੰਵਰਛੇ ॥ ੬ ॥ ਨਿਸਿਕਾਮਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇ

ਸਰੂਪਗਿਆਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਹੋਤੀਹੈ ॥ ੬ ॥ ਇਸਿਸੇਉਤ੍ਰਕੇ

ਤੀਨੋਫਲਿਤਅਰਥੋਂਮੇਂਭੀ ਐਸੇਹੀ ਸਰਵਵਿਚਾਰਹੈ ॥

ਨੰਵਰਸਾਤ ॥ ੭ ॥ ਉਤਮਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਅਵਿ-

ਦਿਆਦੂਰਹੋਤੀਹੈ ॥ ੭ ॥ ਨੰਵਰਆਠ ॥ ੮ ॥

ਸੁਭਮੁਯਾਦਾਕੇ ਕਰਣੇਸੇਂ ਗਿਆਨੀਕਾਤੇਜਵਧਿਤਾਹੈ ॥ ੮ ॥

ਨੰਵਰਨੌ ॥ ੯ ॥ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਅਪ੍ਰੇਖਿਗਿਆਨਕੇ ਵਾਸਤੇ

ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਯਤਨਕੋਕਰੇ ॥ ੯ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀਸ੍ਰੋਪ੍ਰਯਤਨ

ਪ੍ਰਕਾਰਕ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀਕ੍ਰਿਤ

ਨਵਕ੍ਰਿਤਾ ਅਭਿਆਸ ਨਵਉਪਦੇਸ਼ ਪੰਡਿਤ ਈਸ਼ਰਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਤੀਨਵਹੋਦ ਨਿਰਾਕਰਣਾ ਅਰਥ ਸਮਾਪਤ ॥੯॥

(੧੦)

ਅਲੰ ਸੁਭੰਭਵਤੁ ॥ ਸ੍ਰੀਰੁਰੰਬਜੀ ਮਦਸਹਾਇਆ ॥੧੧॥

ਉਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਉਕਤ ਸ੍ਰਪਨਨਾਟਕਕਾ ਵਿਚਾਰ ਮਾਲੁਮਹੋਵੇ ਜੋਕਿ
ਸ੍ਰਪਨਕੇ ਵੀਚ ਨੌਮਹਾਂਵਾਕਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਮਾਰੇਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀਰੁਰੁ
ਮਹਾਰਾਜਜੀਨੇ ਕਥਨਕੀਆਹੈ ਸੋ ਇਸਿ ਸ੍ਰਪਨਨਾਟਕਕੇ
ਜੋ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸਨਹੈ ਸੋ ਵੇਹੀ
ਅਰਥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਨੌਪ੍ਰਕਾਰਸੇਹੀ ਸ੍ਰੀਰੁਰੁਰੰਬਜੀਕੇ ਵੀਚ
ਪ੍ਰਦਰਸਨ ਕੀਏਹੈ । ਤਥਾਹੀ । ਨੰਵਰਅਵਲ ॥ ੧ ॥
ਜੇਈਸੇਸੋਸਗਲਵਿਸਾਸੇ । ਜਿਉਬਾਦਰਕੀਛਾਈ ॥ ੧ ॥
ਨੰਵਰਦੋ ॥ ੨ ॥ ਜਿਉਸ੍ਰਪਨਾਅਰਪੇਖਨਾ ਐਸੇਜਗਕੋਜਾਨ
॥ ੨ ॥ ਨੰਵਰਤੀਨ ॥ ੩ ॥ ਨਾਮਵਿਹੁਟੇਖਪਗਏਖੂਹਟ
ਲਖਅਸੰਖ ॥ ੩ ॥ ਨੰਵਰਚਾਰ ॥ ੪ ॥ ਮਾਈਮਾਇਆਤ੍ਰੈ
ਗੁਣਪ੍ਰਸੂਤਜਮਾਇਆ ॥ ੪ ॥ ਨੰਵਰਪਾਂਚ ॥ ੫ ॥ ਫਿਕਾ
ਮੂਰਖਆਖੀਏ । ਵਜਹੁਗਵਾਏਅਗਲਾ ॥੫॥ ਨੰਵਰਛੇ ॥੬॥
ਕਰਮਕਰਤਹੋਵੇਨਿਹਕਰਮ॥ਕਾਹੂੰਫਲਕੀਇਛਾਨਹੀਬਾਛੇ॥੬॥
ਨੰਵਰਸਤਿ ॥ ੭ ॥ ਸਕਲਧਰਮਮੇਉਤਮਧਰਮ । ਕਰਮ
ਕਰਤੁਤਕੇ ਉਪਰਕਰਮ ॥ ੭ ॥ ਨੰਵਰਆਠ ॥ ੮ ॥
ਕਰਮਪੇਡਸਾਖਾਹਰੀ ਧਰਮਫੁਲਫਲਗਿਆਨ ਬ੍ਰਹਮਗਿ-
ਆਨੀਆਪਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ॥੮॥ ਨੰਵਰਨੌ ॥ ੯ ॥ ਜਿਉਜਲਮੈਜਲ
ਆਇਕਠਾਨਾ॥ਤਿਉਜੇਤੀਸੰਗਜੇਤਸਮਾਨਾ॥ਘਟਘਟਮੇਹਰਚੁ
ਬਸੇ । ਪੁਸਪਮਧਜਿਉਬਾਸਬਸਤਹੈ । ਮਰਤਾਜਾਤਾਨਜਰ ਨ
ਆਇਆ । ਜਿਮੀਜਮਾਨਕੇਵਿਖੇ । ਸਮਸਤਏਕਜੇਤਹੈ

ਨਘਾਟਹੈ ਨਵਾਢਹੈ ਨਵਾਢਘਾਟਹੈਤਹੈ ॥ ੯ ॥

ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਸ੍ਰਪਨਨਾਟਕ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇਨਮਃ

ਓਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੂਰਤੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਭਿਓਨਮਃ ॥

ਓਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਾ ਅਧਿਸ਼ਠੇਇ ਸਰਵਦੇਵੇਭਿਓਨਮਃ

ਕਾਂਸੀ ਅਸਥਾਨਸਥ ਨਿਰਮਲਸ੍ਵਾਮੀ ਪੰਡਿਤ ਈਸ਼੍ਵਰ
ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੈਜਨਮ ਇਸ਼ਿਥਿਤੀਕੇ ਆਚਰਣ ਬਿਵਹਾਰ ਸਮਾਚਾਰ
ਕੇ ਆਲੈਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਰੂਪਣਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਬਿਆਸਾ
ਸਤਲੁਜ ਦੇਨੋਂ ਦਰੀਆਮਾਂਕੇ ਵੀਰਮੇਂ ਦੇਸਦੁਆਬਾ ਜਿਲਾ
ਜਲੰਧਰ ਫਿਲੌਰ ਸਹਿਰਸੇਂ ਦੇ ਰੋਸ ਮੁਯਾਦਾਮੇਂ ਨਗਰ
ਸਹਿਰ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨਹੈ ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੌਛੇਮੇਂ ਮਹੀਨਾ
ਕਾਰਤਕ ਦੁਤੀਏ ਪਖਕੀ ਪੌਰਣਮਾਸੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਅਨਿਮੈ
ਰੋਸਨੇ ਜਨਮਧਾਰਣ ਕਰਾਮਾਤਾਕਾਨਾਮ ਗੁਰੂਬਖਸ਼ੀ ਪਿਤਾ
ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਧਸਿੰਘ ਵੈਸ਼ਿਵੰਸ ਵੰਸਾਵਲੀਮੇਂ ਪੂਜਨ ਪਧਤੀ
ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦਸਿੰਘਜੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬਜੀ ਸ੍ਰੀਦਸੋਂਗੁਰੂ ਪੂਰਣ ਅਵਤਾਰ ਸਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰਵੇਸ਼ਕੇ
ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਕ ਵਾੜੀ ਨਾਮ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸਾਧੂਸਿੰਘਜੀਨਾਮਕ ਮਹਾਨ ਪੂਜਿ ਪ੍ਰਣਾਮ ਯੋਗਿਹੈ ॥

ਇਤੀਸ੍ਰੈਜਨਮ ਇਸ਼ਿਟ ਸਮਾਚਾਰ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਸਮਾਪਤਃ॥੧॥

ਅਵ ਅਪਣੇ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਔਰ ਵਿਚਰਣ ਜਾਤ੍ਰਾ ਬਿਵਹਾਰ
ਕਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇਹੈ । ਸੰਵਤਸਰ ਉਨੀਸੌ ਚੌਦਾਕੇ ਵੀਰ
ਫਿਰਕਾ ਨਿਰਮਲਾ ਵੇਸਕਾ ਧਾਰਣਕੀਆ ਰਹਾਬਾ ਅੰਗਵਿਖੇ

ਸਭਿ ਤੇ ਭੁਗੀ ਪਟ ਹਾਏਨੀਂ ਦਿਪੀਆ ਰਹਿਏਵੇਂ । ਉਮਰ
 ਆਠ ਬਰਸਕੀ । ਰੁਤੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪਠਨ ਕੀਆਵਾ
 ਤਵਾ ਫਾਰਸੀਕੇ ਅਭਿਆਸਕੋ ਕੀਆ ਰਹਾ । ਐਸੇਹੀ । ਰਾਗ
 ਵਿਦਿਆ ਤੰਤ੍ਰੀਕਾ ਅਭਿਆਸ ਸੁਤੀ ਮੂਰਛਨਾ ਗ੍ਰਾਮੋਂਕੇ ਭੇਦੋਂ
 ਕਰਕੇ ਤਵਾ ਜੋੜਤਾਨਏ ਭੇਦੋਂ ਕੋ ਜਵਾਰਥ ਸਿਧਿਕੀਆ
 ਰਹਾ । ਐਸੇਹੀ ਜੋਗਾਭਿਆਸਕੋ ਮੈਸਮਿਏਜਮ ਵਿਦਿਆਕੇ
 ਅਭਿਆਸਮੇਂਭੀ ਜਵਾਰਥ ਪ੍ਰਯਤਨਕੋ ਕਰਾਵਾ ਔਰਯਵਾਰਥ
 ਵਿਧੀਸੇਂ ਬਿਆਕਰਣਕੇ ਸਰਵ ਗ੍ਰੰਥ ਪਠਨ ਕਰੇ ਬੇ ॥
 ਤਵਾ ਮੀਂਮਾ ਸਾਖਿਯੋਗ ਵੇਦਾਰਥ ਵਿਚਾਰ ॥
 ਔਰ ਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਯਾਨਕਟਾਦਿਗੋਤਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂਕਾ ਵਿਖੇ
 ਯਵਾਰਥ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਮਨਟਿ ਕੀਆ ਰਹਾ ਨਿਖਿਲ
 ਵੇਦਾਂਭ ਸਾਸਤ੍ਰਜਨਿ ਗਿਆਨਵਿਚਾਰਸੇਂ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਬਿਆ
 ਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਪ੍ਰੋਖਿ ਅਨੂਭਵਕਰਕੇ ਯਵਾਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧਿਹੈਂ ।
 ਔਰਇਸ਼ਿਨਾਮ ਰੂਪ ਇੰਦ੍ਰੀਵਿਖੇ ਪ੍ਰਪੰਚਕੇਵੀਚਮੇਂ ਯੁਕਤੀਸਹਿ
 ਕ੍ਰਿਤ ਮਿਥਿਆਤੁਕੋ ਨਿਸਿਚੇ ਕਰਲੀਆਹੈ । ਇਤੀ ਪਠਨ
 ਪਾਠਨ ਵਿਚਾਰ ਸਮਾਪਤਃ ॥ ੨ ॥ ਅਵ ਹਮ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਓਂ
 ਕੇ ਸਾਥ ਜਹਾਜੇ ਸਾਸਤ੍ਰਾਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਹੁਆਰਹਾ
 ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਇਸਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਲਿਖਿਤੇਹੈਂ ਸੰਵਤ ਉਨੀਸੌ
 ਛਤੀਕੇਸਾਲ ਕਾਸੀਪੁਰੀਕੇਵੀਚ ਮੰਤ ਮੰਡਲੀਕੇ ਸਾਥ ਤੀਨ
 ਦਿਨਿ ਦਰਜੇ ਅਵਲਮੇਂ ਸਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਵਿਚਾਰਭੈਆਥਾ ॥ ੩ ॥
 ਉਨੀਸੌ ਅਠਤੀਸੰਵਤਕੋ ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥਮੇਂ ਚਾਰ ਦਿਨਿਹਾਰ
 ਜੀਤ ਜੈਪਰਾਜੈਸੇ ਸਾਸਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਭੈਆਥਾ । ਸੰਤੋਂ ਕੀਆ

ਮੰਡਲੀਆਂਕੇ ਵੀਚਰੇ ॥ ੪ ॥ ਉਸਿਸੇਂ ਪੀਛੇ ਦਖਣ ਦੇਸਕੇ
 ਵੀਚ ਬਮੈਈ ਸਹਰਮੈ ਦੇਵੀਕੇ ਮੰਦਰ ਸਮੀਪ ਧਰਮਸਾਲਾ
 ਕੇਵੀਚ । ਦੋਦਿਨਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਹੂਆ ਰਹਾਥਾ ॥ ੨ ॥
 ਤਿੰਵਕ ਗੋਦਾਵਰੀ ਮੇਲੇ ਪਰ । ਤੀਨ ਦਿਨ ਭੈਆ ਰਹਾ ॥ ੩ ॥
 ਨਾਸਕਸਹਿਰਕੇਵੀਚ ਦੇ ਦਿਨਿ ਹੂਆਥਾ ॥ ੨ ॥ ਪੂਰਵਦੇਸ
 ਦਰਭੰਗਾਰਿਆ ਸਤਮੈ । ਏਕ ਦਿਨਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਭੈਆ
 ਥਾ ॥ ੧ ॥ ਰਿਆਸਿਤ ਭੁਮਰਾਮੇਂ ਮੈ ਚੈਤ੍ਰਭਾਏਂਕੇ ਮਹੀਨੇ ਕੋ
 ਰਾਮਨਵਮੀ ਜਨਮ ਅਸਟਮੀ ਹਰੇਕ ਸਮੇਂਕੇ ਵੀਚਬਹੁਤ
 ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥਕਾ ਵਿਚਾਰ ਹੂਆ ਕਰਤਾ ਥਾ ਐਰ ਰਿਆਸਤੇਂ
 ਸੂਰਜਪੁਰ ਤਥਾਰਿਆਸਿਤ ਬਖਰਾ ਸਹਰ ਇਨਿ ਰਿਆਸਿਤ
 ਮੇਂ । ਮਹੀਨੇ ਅਸੂਕੇ ਵਿਜੈਦਸਮੀ ਦਸਹਿਰੇਕੋ ਵਿਚਾਰ ਹੋਤਾ
 ਥਾ ॥ ੨੦ ॥ ਉਸੀ ਵਖਤ ਪੂਰਵਦੇਸਕੀ ਰਿਆਸਿਤੇਂਕੇਵੀਚ
 ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ । ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਬਿਆਖਿਆ
 ਕੀ ਫਚਨਾ ਕਰੀ ਰਹੀਥੀ । ਰੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ
 ਉਸਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਕਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ ॥
 ਐਰ ਸੰਵਤਸਰ ਉਂਨੀਸੌਪੰਚਾਸਕੋ ਪਰਵਤਦੇਸ ਰਿਆਸਿਤ
 ਮੰਡੀ ਐਰਪੰਜਾਵਦੇਸ ਪਟਿਆਲਾਨਾਭਾ ਇਤਿਆਦੀ
 ਸਭਰਿਆਸਿਤੇਂਮੇਂ ਬਹੁਤਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥ ਹੂਏਥੇ ਸੋਇਸਿ
 ਪ੍ਰਕਾਰਸੇਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਅਰਥੋਂਕੇ ਵਿਵਾਦਸੇਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਕਰਕੇ ਸਭਾਮੇ ਜੀਤਹੋਟੇਤੇ ਛੇਉਪਰ ਪੰਚਾਸਸਭਾਕੀਜੀਤਕੇ
 ਹਮਕੋਰਿਆਸਿਤੇਸੇਂ ਸਾਟੀਫਿਕਟ ਮਿਲੇਹੈ ॥ ਇਤੀਸ੍ਰੀ
 ਸ੍ਰੇਸ਼ਾਸਤ੍ਰਅਰਥ ਸਭਾਸਮਾਚਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰ ॥ ਸੋ ਉਸਿ

ਸਮੇਂ ਕੇ ਵੀਚ ਹਮਾਰੇ ਸਿਸਿਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਹਰੇਕ ਸਭਾ ਕੇ ਸਭੀ ਸਾਸਤ੍ਰਾ ਅਰਥਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਧ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵੀਨ ਸਰਵ
 ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਜਗਤ ਸਾਸਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਕੀ ਜੀਤ ਕੇ ਵੇਹ ਪਾਤੇ ਥੇ ।
 ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ॥ ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 ਤਰਣਤਾਰਣ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜੈਜਾ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਰਸੁਤ
 ਬ੍ਰਾਹਮਣ । ਪੰਦ੍ਰਾਬਰਸ ਕੀ ਉਮਰ ਮੇਂ ਗੋਦਾਵਰੀ ਤੀਰਥ
 ਤਿਅੰ ਵਕ ਮਹਾ ਦੇਵ ਮੇਲੇ ਕੁੰਭ ਕੇ ਸਮੇਂ ਮੇਂ ਨਿਰਮਲ ਵੇਸ ਕੇ
 ਧਾਰਣ ਕਰਤੇ ਭੈਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕੇ ॥
 ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿਦਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਾਰ ਕੇ
 ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹਮਾਰੇ ਸਿਸਿਹੋਕਰ
 ਯਥਾਰਥ ਅਪ੍ਰੋਖ ਵੇਧ ਕੇ ਮੋਖ ਮਾਰਗ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਪਾਦਨ
 ਕਰਾਥਾ ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਛਾਸਤ੍ਰੀ ਵ੍ਰਤਾਂਤ ਸਮਾਪਤਃ ॥

ਓਂ ਪਰਬ੍ਰਹਮਣੇ ਨਮਃ ।

ਅਵ ਈਹਾ ਵਿਚਾਰਾਗ ਵਿਚਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥

ਬੇਨਮਾਨ ਧਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥੂ ਪਾਲਕ ਦਲੀਪਦਥ ਸਗਰੇ ਸਗਰ ਕੇ
 ਧਰਾ ਵੀਚ ਆਗਏ ॥ ਹਰੀਚੰਦ ਭਾਗੀਰਥ ਰਾਵਣ ਜਜਾਤੀ
 ਰਘੂ ਅਖਨਲ ਗਤੇ ਨਗ ਨੌਹਖ ਸਮਾਗਏ ॥ ਪ੍ਰਿਅਵਤ
 ਪ੍ਰੀਖਤ ਕਰਣ ਭੋਜ ਵਿਕ੍ਰਮ ਦੇਪਦ ਦੁਜੋਧਨਹੁ ਕੇ ਕਾਲਹੁ
 ਏਕਾਗਏ ॥ ਸਮੇਂ ਰਹਿਓ ਅਮਰ ਨ ਰਹੇ ਭੀਮ ਭੀਖਮਸੇ
 ਬਾਲੀਸੇ ਬਲਸੇ ਵਲੂਲਾ ਜਿਉ ਬਿਲਾਗਏ ॥੧॥ ਤਾਨੀ ਰਹੀ
 ਚਾਦਨੀ ਸੁਹਾਨੀ ਰਹੀ ਫੂਲ ਸੇਜ ਮਖਮਲ ਕੇ ਤਕੀਓਂ ਕੀ

ਪਾਗਤੇ ਭਰੀ ਰਹੀ ॥ ਬਨੇ ਰਹੇ ਬਟਨਾ ਬਨਾਏ ਰਹੇ ਜੇਵਰ
ਸਭ ਅਤਰ ਐ ਅੰਬੀਰਹੁੰਕੀ ਸੀਸੀਆਂ ਧਰੀ ਰਹੀ ॥ ਮਾਤ
ਤਾਤ ਭ੍ਰਾਤ ਵਿਲਲਾਤ ਭਏ ਨਾਹਿ ਨਾਹਿ ਕਰਤ ਸਭੀ ਸੁੰਦੀ
ਪਰੀ ਰਹੀ ॥ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ ਮੇਲਗਇਓ ਧੂਰ
ਵੀਚ ਦੂਰ ਹੋਇ ਮਸਾਨ ਖੇਤ ਖੋਪਰੀ ਪਰੀ ਰਹੀ ॥ ੨ ॥

ਬਨੇਰਹੇ ਸੀਸਾ ਸੰਘਾਸਨ ਹੇਮਪਾਇਦਾਰ ਐਰਹੀਰਾਪੁਖਰਾਜ
ਦੁਨੀ ਭੀਤਨ ਜਰੀ ਰਹੀ ॥ ਖੈਂਦੇਰਹੇ ਨਕਸ਼ਾ ਨਿਕਾਸਨ ਕੇ
ਝਰੋਖਨ ਮੇਂ ਖਾਸੀ ਤਸਵੀਰ ਤਤਬੀਰਸੇ ਧਰੀ ਰਹੀ ॥ ਕਰੇ
ਰਹੇ ਫਰਸ ਫਰਾਸਨਕੇ ਸਾਫ ਵੇਸ ਗਲੀ ਮੇਂ ਗਲੀਓ ਗਾਦੀ
ਵਿਛਹੀ ਧਰੀ ਰਹੀ ॥ ਲਗੇ ਰਹੇ ਸੁੰਦ੍ਰ ਦਵਾਲਗੀਰ ਖਾਸਨ
ਮੇਂ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ ਮੇਲਗਇਓ ਧੂਰਵੀਚ ਖੋਪਰੀ
ਮਸਾਨ ਖੇਤਹੂੰਮੇਂ ਪਰੀਰਹੀ ॥ ੩ ॥

ਲਗੀ ਰਹੀ ਮੈਜ ਸਭਾ ਸਾਜੀ ਜੋ ਮੁਨੀਮਨ ਕੀ ਕਾਰਜ
ਕਲਮਦਾਨ ਕੈਂਚੀ ਕਲਮਹੀਂ ਧਰੀਰਹੀ ॥ ਸਜੀਰਹੀ
ਕੁਰਸੀ ਐਰ ਬੁਰਸੀ ਕਤਾਬਦਾਨ ਨੀਕਦਾਨ ਪੀਕਦਾਨ
ਚਾਮਰੀ ਧਰੀਰਹੀ ॥ ਖੜੇਰਹੇ ਚੋਬਦਾਰ ਚੌਕਸੀ ਦੁਆਰੇਵੀਚ
ਸੋਨੇ ਸੋਂ ਲਪੇਟ ਹਾਥ ਚੋਬਨ ਫੜੀ ਰਹੀ ॥ ਪੇਸੀ ਮੇਂ ਪੇਸ
ਰਹੀ ਮਿਸਲੇ ਹਜਾਰ ਜਾਰ ਖੇਲ ਗਇਓ ਜੋਗੀ ਹਾਇ
ਮੇਲ ਗਇਓ ਧੂਰਵੀਚ ਖੋਪਰੀ ਮਸਾਨ ਖੇਤ ਵੀਚਹੀ
ਪਰੀ ਰਹੀ ॥ ੪ ॥

ਕਰਮਗਤੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ। ਕਾਲੇਹੀਪਾਇ ਭੈਓਬ੍ਰਮਾਗਾਹਿ

ਦੰਡ ਕਰਮੰਡਲ ਭੂਮਭ੍ਰਮਾਂਨਿਓਂ । ਕਾਲੇਹੀਪਾਇ ਭੈਓ
 ਸਿਵਜੂ ਵੇਹਦੇਸਵਿਦੇਸ ਫਿਰਿਓਹਮਜਾਨਿਓਂ । ਕਾਲੇਹੀ
 ਪਾਇ ਭੈਓਮਿਟਗੋਓ ਜਗਜਾਹੀਤੇ ਤਾਂਹਿਸਭੇਪਹਿਚਾਨਿਓਂ ।
 ਵੇਦਕਤੇਵਕੇ ਭੇਦਸਭੀਤਜ ਕੇਵਲਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿਜਾਨਿਓਂ
 ॥ ੫ ॥ ਰਾਵਟਕੇ ਮਹਿਰਾਵਟਕੇ ਮਨੂਕੇਨਲਕੇ ਚਲਤੇ ਨ
 ਚਲੀਰੇ । ਭੋਜਦਲੀਪ ਸੋਕੋਰਵਕੇ ਨਹੀਸਾਬਦੀਓ
 ਰਘੂਨਾਥਬਲੀਕੇ ॥ ਵਲੋਨਹੀ ਕਾਹੂਕੇ ਸੰਗਚਲੀ ਅਵਸਾਚ
 ਕਹੋਂ ਅਘਓਘਦਲੀਸੇਂ । ਚੇਤਰੇਚੇਤ ਅਚੇਤਮਹਾਂਪਸੂ
 ਕਾਹੂਕੇਸੰਗ ਚਲੀਨਹਲੀਹੋਂ ॥ ੬ ॥ ਕਾਹੇਕੋਏਸ
 ਮਹੇਸੋਂਭਾਖਿਤ ਕਾਹੇਦਿਜੇਸਕੇ ਸੇਸਵਖਾਨਿਓਂ । ਹੈਨਰਘੇਸ
 ਜਦੇਸਉਮਾਪਤਿ ਤੈਂਜਿਨਿਕੋ ਵਿਸਨਾਥਪਛਾਨਿਓਂ। ਏਕਕੋਛਾਡ
 ਅਨੇਕਭਜੇਸੁਖਦੇਵਪ੍ਰਸੂਰਬਿਆਸੁਭਾਨਿਓਂ । ਅਨੇਕਕੋਛਾਡ
 ਕੇ ਏਕਭਗੋਂਹਮ ਏਕਹੀਂਕੋ ਵਿਧਿਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਂਨਿਓਂ ॥ ੭ ॥
 ਭੂਲਿਆਂਕੋ ਸਮਝਾਂਨੇਕੇਲੀਏ ਸਾਤਪ੍ਰਸਨੋਂਕਾ ਏਕਉਤ੍ਰ
 ਸੋਸਾਤ ਯਿਹਹੈ ॥

ਕੰਚਨਕੂਟ ਗਿਰਿਓ ਕਹੁਕਾਹੇਨ । ੧ । ਸਾਤੇ'ਸਾਗਰ ਕਿਉ
 ਨ ਸੁਕਾਨੇਂ । ੨ । ਅੰਤਬਸੰਤ ਤਪਿਓ ਰਵਕਾਹੇਨ । ੩ ।
 ਗੰਗਵਹੀ ਉਲਟੀਅਨੂਮਾਨੇ । ੪ । ਪਸਚਮਭਾਨ ਉਦਿਓ
 ਰਵਕਾਹੇਨ । ੫ । ਚੰਦਸਮਾਨ ਦਿਨੀਸਪ੍ਰਮਾਨੇ । ੬ । ਕਿਉਂ
 ਭਮਡੋਲਭੁਬੀਨਧਰਾ ॥ ੭ ॥ ਮੁਨੀਰਾਜਨਿਪਾਤਨਇਉਂ ਜਗਜਾਨੇ
 ॥ ੮ ॥ ਇਤੀ ਸ੍ਰੀਮਤਵਾਦਵਿਵਾਦ ਨਿਤਾਸ ਪ੍ਰਦਰਸਨੰਸਮਾਪਤੇ

ਵਿਗਾਜਾਪਨ

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਏਸ ਗ੍ਰੰਥਦਾ ਹੱਕ ਕਾਪੀ ਅਸਾ
ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਪਾਸੋਂ ਲੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸਲਈ
ਵਿਦਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਾਹਿਬ ਏਸ
ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਰਤਾ ਦੀ ਛਾਪਨ ਯਾ
ਛਪਾਵਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨ ਕਰੇ । ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਫੇ ਦੀ
ਜਗਾ ਉਲਟਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਵੇਗਾ ॥

ਜਿਸ ਸੱਜਨ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਤੇ ਤੇ
ਕੀਮਤ ਨਕਦ ਪੇਸ਼ਗੀ ਯਾ ਵੀ. ਪੀ. ਦੁਆਰਾ ਮੰਗਾ
ਸਕਦਾ ਹੈ ॥

ਪਤਾ—ਭਾਈ ਹੇਮਸਿੰਘ

ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਪ੍ਰੈਸ

ਮੋਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾਹੌਰ ।